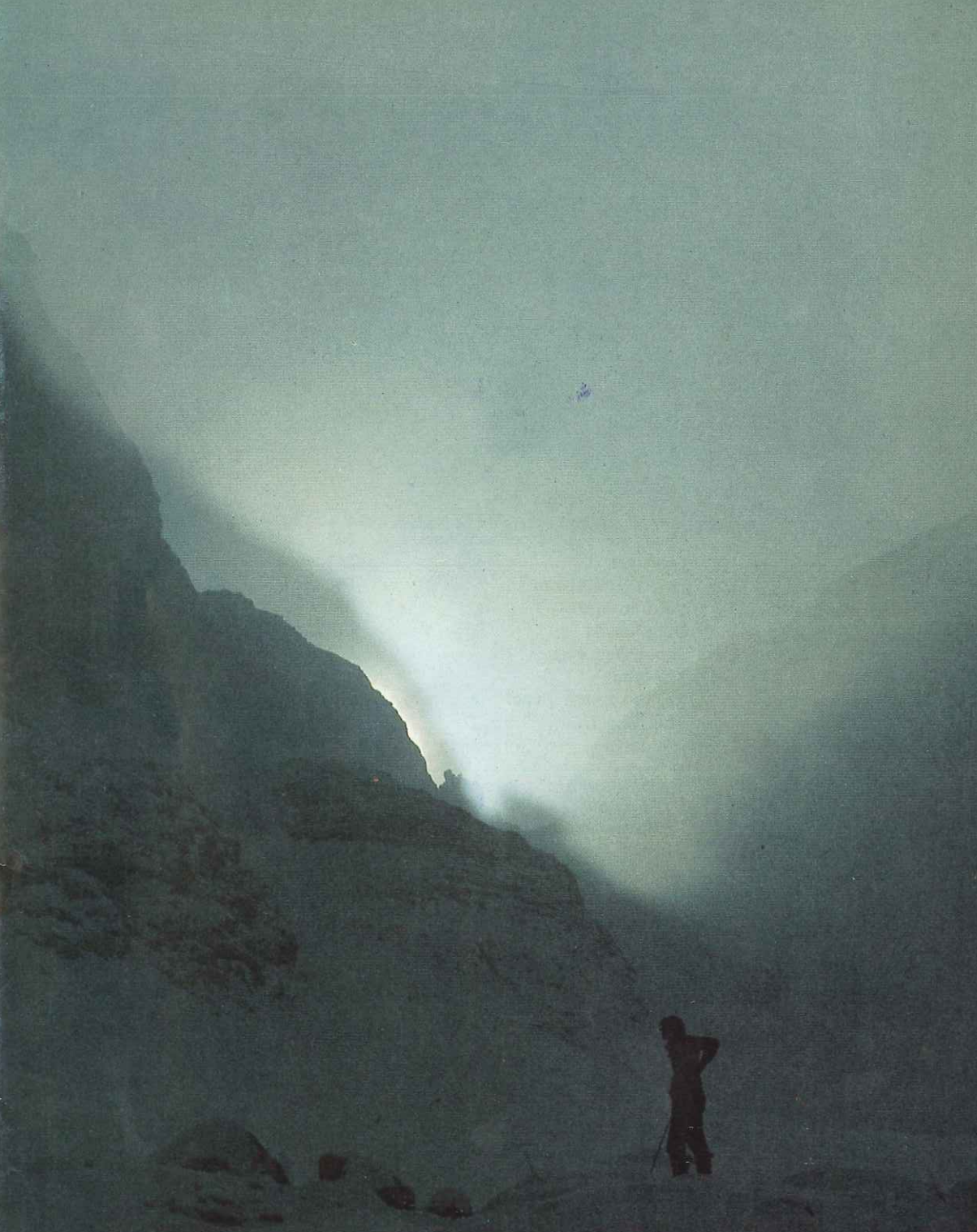

Planinski vestnik

12

glasilo Planinske zveze Slovenije

december 1981

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

december 1981

12

letnik LXXXI izhaja od leta 1895

vsebina

Janez Dolenc	Mladi vrh v osvobodilnem boju	557
	Drenovci	563
Anton Andrejčič	Ivan Vertelj-Hanza	566
Viki Grošelj	Vetrimo glave	571
Luka Karničar	Durmitor 81	576
Matevž Lenarčič	Zamrznjeni slap	578
Erna Meško	Klopotec	580
France Avčin	Kaj vse zmore gams!	581
Stanko Sreš	»Ati, Triglav!«	582
Janez Bizjak	Lhotse 81	583
Zvone Korenčan, Drago Metljak	Mednarodno srečanje o varnosti v alpinizmu	585
	Društvene novice	590
	Varstvo narave	602
	Iz planinske literature	605
	Alpinistične novice	606
	Razgled po svetu	610
	Na kratko...	614

Naslovná stran:

Človek in gora (Po Stenarskimi vratci) — Foto Tone Škarja

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, naslov: 61000 Ljubljana, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelc, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvorakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50105-678-47046, telefon 312 553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 350 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 550 din (28 \$). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Foto A. Sušnik

MLADI VRH V OSVOBODILNEM BOJU

JANEZ DOLENC

Ob 40-letnici poljanske vstaje

13. september 1981.

Sonce vedno močnejše pripeka v poznopoletni nedeljski dopoldan.

Stojim med množico, ki se je zbrala v Poljanah, da počasti 40. letnico poljanske vstaje v decembru 1941.

Pred spomenikom padlim valovi dolga vrsta borčevskih praporov, ki jih trdno držijo osiveli, a še vedno strumni borci.

Poslušam besede organizatorja vstaje, narodnega heroja Maksa Krmelja-Matije, ki me s svojo visoko postavo in dolgimi, rahlo osivelimi lasmi spominja na Matijo Gubca: »6. decembra 1941 sem pri Muhu v Vinharjih zapissegel 19 prvih borcev poljanske čete, od teh jih je padlo 14...«

Cvet svobode je zrasel iz krvi najboljših!

Matija odkriva veliko fresko POLJANSKA VSTAJA, mojstrovino udeleženca te vstaje, akademskega slikarja Iveta Šubica, domačina iz rodu znamenitih poljanskih umetnikov Šubicev. Na freski dominira simbolični, trpko bojeviti, a obenem plemenito dobri obraz POLJANKE z zastavo in hlebcom kruha v naročju...

Med fresko in spomenikom padlim občudujem še Jovanovičevo leseno skulpturo, prav tako posvečeno poljanski vstaji.

Za tem spominskim stebrom pa se mi oko ustavi na ponosni gori, ki se dviga v dopoldanskem čadu — Mladi vrh! Tudi ta vrh se mi zdi kot eden od pomnikov osvobodilnega boja Poljancev.

Mladi vrh (1374 m) ima s poljanske strani značilno trikotno obliko in je nekoliko višji od sosednjega Starega vrha (1217 m) na levi, a le za spoznanje nižji od Koprivnika (1393 m) na desni. Od obeh sosedov ga ločuje predvsem dejstvo, da je kroginkrog vse do vrha porasel s smrečjem in bukovjem (Pisatelj Tavčar v Cvetju v jeseni celo navaja kot primeru lepe rasti Presečnikove Mete jelko z Mladega vrha); zato je razumljivo, da je bil poleg Blegoša in Jelovice pogosto zatočišče partizanov. Res se je že tedaj vila po njegovem vzhodnem in severnem pobočju vojaška cesta proti Blegošu, vendar so partizani to cesto onesposobili za promet.

Ob znožju Mladega vrha je precej naselij in tudi samotnih kmetij; slednje so bile partizanom zaradi varnosti še posebno pomembne. Na poljanski strani je večji kraj Javorje z zaselki Delnice, Podobeno, Dolenčiče, Murave, Podvrh in Brinje, na selški pa je Lenart z zaselkom Rovt in vzhodnim delom Martinj vrha.

Kaj sem vedel o Mladem vrhu pred vojno? Še kot otrok sem slišal pripovedi, da je živila v Mladem vrhu vila, ki je spomladi klicala kmetom, kdaj naj sejejo. Kot dijak pa sem že zapisal povedko o divjem možu in njegovi ženi v Mladem vrhu. Divja žena je celo šla h kmetu Grosnu v Rovt služiti za deklo. Bila je močna in pridna; čudili so se ji le, ker je pometala zmerom drugače, kot je navada: od vrat proti kotu. Ko je minilo leto, je začel divji mož jokati v Mladem vrhu: »Že lani je šla, pa še letos je ni!« Žena se je potem pri Grosnovih poslovila; ker pa so bili dobri z njo, jim je v zahvalo dala klobčič preje in naročila: »Kadar boste iz njega vili štrene, ne smete nikoli reči: Konec je potekel, ampak le: Nitka je potekla.« Tako so pri Grosnovih dolgo vili štreno, ki ni nikoli potekla, in obogateli. Nekoč pa se je neki len pastir naveličal viti kar naprej in je zavpil: »Konec je potekel!« In res je bilo takoj konec te čudne niti!

Stari so tudi pripovedovali, da je pod Jaško skalo v Mladem vrhu živila strašanska bela kača, debela kot hloď. Znala je govoriti in je kradla drobnico po bližnjih vaseh. Ljudje so se je bali in so poklicali tistega, ki je znal preganjati lezerčino. Ta je ukazal postaviti na Goveji ravni veliko grmado, potem pa je zapiskal na posebno piščalko. Ljudje so zažgali grmado, saj se je bela kača tedaj že pognala izpod Jaške skale s tako silo, da se je skala preklala čez polovico, kar je lepo videti še danes. Vila se je navzdol

Poljanska vstaja, freska akademskega slikarja Iveta Šubica

Foto J. Dolenc

Udeleženci 40-letnice poljanske vstaje pred fresko Iveta Šubica

Foto J. Dolenc

s tako silo, da so se kar smreke krivile. Pred grmado je rekla tistemu s piščalko: »Ti boš mene končal?! Jaz pomnim tukaj trikrat prod, trikrat njivo, trikrat gmajno!« Potem ga je oplazila z repom, da je zletel v ogenj, in zdrvela proti Luši v Hrstnik, gozdnat hrib, kjer je še dolgo strašila.

V gozdovih Mladega vrha so mnogi drvarji in oglarji prebili vse svoje življenje. Ogarske kope so gorele noč in dan. Doma so mi povedali, da je v Mladem vrhu v letu, ko sem se rodil, padajoča bukev ubila kmeta Žgajnarja iz Zaprevala. Zaradi velikih posek se je po Mladem vrhu zelo razrastlo malovje in kot dijak sem hodil tja nabirat maline za prodajo, da sem zaslužil za šolske knjige. Sicer pa smo imeli tam sami dolgo gozdno parcelo, na kateri sem očetu pomagal saditi smrečice.

Na vzhodnem pobočju proti Rovtu se razprostirajo senožeti Črne, kamor sem kot študent hodil v dnino — kosit in spravljat seno. Večkrat sem se povzpel tudi na sam vrh, ki je bil tako zaraščen, da z njega ni bilo razgleda. V vrh dreves se pa nisem upal, ker so bila tam orlovska gnezda. (Odkar pa drži čez Mladi vrh Loška planinska pot, je na vrhu toliko izsekano, da človek ni prikrajšan za razgled.)

Po nemški okupaciji aprila 1941 se je okrog Mladega vrha kmalu začel dramiti odpor. Ljudje so bili prizadeti, ker so Nemci takoj pregnali slovenske učitelje in duhovnike; še bolj pa potem, ko so Nemci izselili nekaj kmečkih družin iz Javorij in Martinj vrha. Nekateri so se iz strahu pred izselitvijo zatekali v gozdove tu okrog. Po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo se je odpor organiziral. Glavni organizator je bil Maks Krmelj, mali kmet iz Hotovlje pri Poljanah, ki je našel somišljenike posebno v Delnicah pri Remcu. Remcov Tone (Anton Peternel) si je tedaj služil kruh na gostilni pri Marjanci v Javorjah in je postal glavni pobudnik odpora na javorskem območju.

Že 27. julija 1941 so se zbrali zaupniki OF s škofjeloškega področja pri Lenartu, kjer so sklenili, da je treba takoj začeti z napadi na okupatorjeve vojske, s sabotažnimi akcijami in diverzijami. Sklenili so tudi, da je treba takoj osnovati partizansko četo, ki bo operirala na območju Poljanske doline. In res je v začetku avgusta že prišla skupina 8 borcev iz sestava prve kranjske čete pod vodstvom Toneta Nartnika-Črničva, predvojnega komunista in organizatorja delavskih stavk leta 1936 v Kranju. Doma je bil iz Dolgih njiv pri Lučinah in je pripeljal svoje borce kot zametek bodoče poljanske čete. Skupina se je okrog 6 tednov zadrževala okrog Mladega in Starega vrha, potem pa je odšla v Polhovce na drugo stran Poljanske doline.

V začetku decembra se je poveljstvo Cankarjevega bataljona, ki se je dotlej zadrževal na Mohorju v Selški dolini, odločilo, da gre v Poljansko dolino in tam organizira splošno vstajo in tako prepreči izselitev Poljanske doline, ki so jo načrtovali Nemci, podobno kot za obmejni pas na Štajerskem. Zapadlo je precej snega in pohod je bil zelo na-

poren. V ponedeljek 12. decembra je 72 borcev bataljona počivalo na Debeljakovi kmetiji v Rovtu. Stražar je opazil, da se iz Zaprevala pomika po vojaški cesti proti Rovtu nemška policijska kolona s tremi psi. Komandant Jože Gregorčič je takoj spoznal, da imajo pol ure časa, preden bodo Nemci prigazili do Rovta, poleg tega se bo kolona nekaj časa prebijala skozi Potočnikovo grapo, kjer ne bo mogla videti, kaj se pripravlja v Rovtu. Gregorčič se je s komandirjem Bernardom takoj odločil za napad iz zasede. Borci so se hitro namestili na skrite položaje nad cesto pri kmetu Grosnu. Bil je sončen dan, zato so Nemci celo sneli čelade in se nič hudega sluteč bližali partizanski zasedi. Kmalu pa je eden izmed policijskih psov postal nemiren in je planil — vendar je prepodil le zajca iz grma. Nemci so se ustavili in se smejali ... Tedaj je počil Gregorčičev signalni strel in partizanske strojnice so kar kosile presenečene Nemce; dotlej nepremagani osvajalci sveta so nemočno padali drug za drugim ...

Padlo je 46 Nemcev, 6 jih je bilo hudo ranjenih in le enemu se je posrečilo zbežati, da je svoji komandi sporočil popoln poraz. Nemškemu ranjencu, ki se je vdal, so partizani razložili smisel slovenskega osvobodilnega boja. Ranjenec se je strinjal in je izjavil, da ni oddal nobenega strela. Ko so pregledali njegovo puško, so ugotovili, da je govoril resnico, in mu nudili prvo pomoč. Padla pa sta tudi dva borca, eden pa je kasneje za ranami umrl. Za bataljon je bilo posebno dragoceno zaplenjeno orožje, zlasti mitraljezi in brzostrelke.

Ta doslej največja partizanska zmaga je močno odjeknila po vsem Gorenjskem in celo v samem Berlinu, saj Nemci takih porazov takrat še niso bili vajeni. Bila pa je tudi najboljša priprava za poljansko vstajo, ki je bila najuspešnejša v vaseh od Mladega vrha do Hotovlje.

22. decembra 1941 so patrolje Cankarjevega bataljona odšle po vaseh, da bi zbrale fante in može, katerih mnogi so že imeli doma skrito orožje razpadle jugoslovanske vojske. Spominjam se odhoda patrolje in mobiliziranih iz naše vasi (Četene ravni) — zdeli so se mi kot uporni Tirolci Andreja Hoferja na neki Hodlerjevi sliki, ki sem jo nekoč videl v reviji Mladika.

Cankarjev bataljon se je po vstaji povečal na 400 borcev in se skozi Srednjo vas (v Poljanah je bila še nemška žandarmerija) premaknil na drugo stran Sore v Vinharje. 27. decembra se je spet spopadel z Nemci na Pasji ravni; padlo je okrog 50 Nemcev, mrtvih in ranjenih pa je bilo tudi nekaj partizanov. Vodstvo bataljona je spoznalo, da ne bo tu dolgo kos nemškemu pritisku, zato je dalo povelje za premik nazaj v Selško dolino. Za novo leto 1942 je bataljon prispel v Dražgoše, kjer so bile možnosti za uspešnejšo obrambo. V slavnih dražgoških bojih se je to kmalu tudi potrdilo.

Po umiku iz Dražgoš se je del bataljona vrnil na Poljansko in spomladi 1942 taboril v Mladem vrhu. To je bil vod selške čete, ki sta ga vodila Franc Biček-Bruno kot komandir in že znani Tone Nartnik kot politični komisar.

V začetku julija 1942 se je iz Dolomitov prebila v Poljansko dolino druga grupa odredov na svoji poti na Štajersko. Na Gabrški gori so jo 13. julija Nemci obkolili, vendar se je na več krajih izmaknila iz obroča in se delno prebila na Mladi vrh, delno pa na Blegoš. To je rešilo življenje 70 domačinom iz vasi pod Mladim in Starim vrhom (tudi moj oče je bil med njimi), ki so jih Nemci prignali na Jakeljnov travnik na Volči kot talce. Ukazali so jim leči na tla in postavili prednje strojnice. Oglar Jože Košir iz Javorij, ki je vse življenje sekal drva in kupal kope v Mladem vrhu, in kmet Franc Vodnik iz Podvrha nista vzdržala strašne negotovosti in sta planila — seveda so oba takoj prereševali z rafali. Nekaj dni kasneje se je pa v šoli v Javorjah utrdilo kakih 50 nemških policajev, ki so strahovali kraje pod Mladim vrhom več kot eno leto.

1. avgusta 1942 se je pričela velika nemška ofenziva na Blegoš, ki jo je nazorno opisal Tone Peternel-Igor v knjigi Spomini na partizanska leta. Nemci so tedaj prehajkali tudi ves Stari in Mladi vrh ter Koprivnik, vendar so se partizani že vsi umaknili v Jelovico in Blegoš. Na Blegošu je 10 do 12 tisoč Nemcev hajkalo vsega 42 mož poljanske čete. Žal je 16 borcev padlo, med njimi tudi Igorjev brat Mitja, ko se je prebijal proti Mlademu vrhu. S svojim mitraljezom je do zadnjega naboja kosil Nemce, ki so ga obkolili, nato pa je aktiviral ročno bombo in tako junaško končal svoje mlado življenje.

Jesen 1942 je pod Mladim vrhom spet nekaj tednov taborila poljanska četa. Tudi v letu 1943 je vse do osvoboditve teh predelov v oktobru Mladi vrh večkrat nudil zavetje poljanski četi in drugim enotam, ki so od tu odhajale na akcije v Poljansko in Selško dolino.

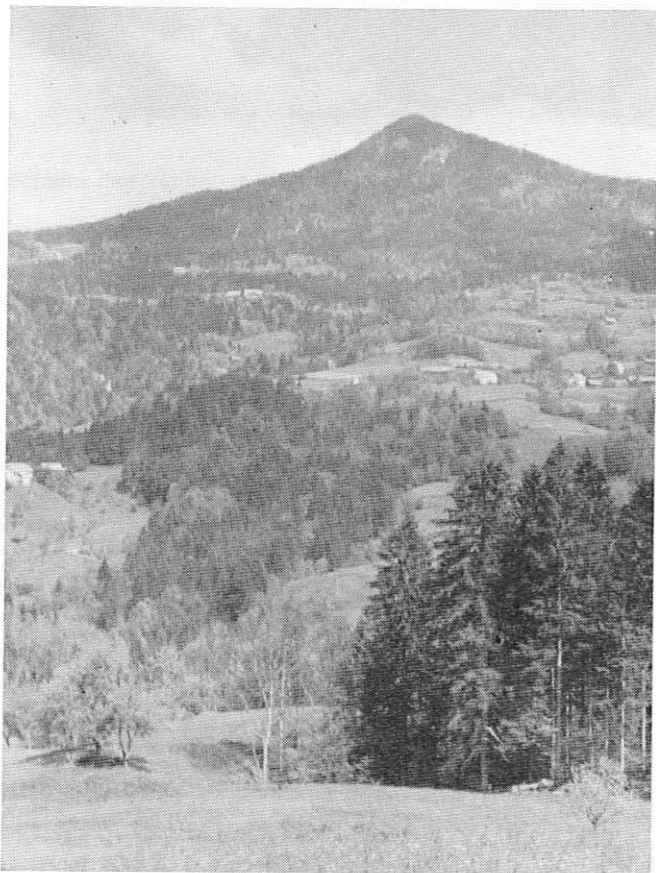
Po kapitulaciji Italije se je po zmagovitem napadu na Turjak Prešernova brigada (ustanovljena sredi julija 1943 v Davči) spet vrnila na Gorenjsko. Najprej je pregnala Nemce iz izpostavljenih postojank, napadla je tudi postojanko v Javorjah. Ta postojanka je spremenila v utrjen bunker hišo Dobretove kmetije v Brinju pod Mladim vrhom. Od tu so nemške patrolje nenehno vdirale proti Žetini in na vojaško cesto proti Blegošu. Prešernovci so najprej napadli z 2. bataljonom, a niso uspeli. Več sreče je imel 1. bataljon, ki je napadel 10. novembra 1943 ob zori. Nemci so se močno branili, proti položajem 1. bataljona je streljal tudi lahki top iz Javorij. Vendar je bataljon odločno jurišal in posadka se je bila prisiljena umakniti proti Javorjam. Dobretova hiša pa

je se ob napadu vžgala. Dobretov oče je bil nepokreten in ko ga je sin France reševal iz ognja, se je nanju zrušil goreči hišni tram in oba pokončal ... Nemci so se pa še isti dan umaknili tudi iz Javorij in vse do konca vojne niso več obnovili postojanke. Tako je pod Mladim vrhom nastalo veliko svobodno ozemlje in partizanom se ni bilo več treba skrivati v gozdovih, ampak so se poslej zadrževali kar po vaseh. Le začasna ambulanta, kurirska karavla št. 5 in vezisti so še iskali zavetje v jamah in gostem smrečju Mladega vrha, pojavili pa so se tudi visoki gostje. Od junija do avgusta 1944 je bil ob Jaški skali nastanjen oblastni komite KPS in pokrajinski odbor OF za Gorenjsko s svojo administracijo in zaščitno četo. Tu je tudi globoka jama, v kateri je poleti ledeno mrzlo, zato je rabila kuharjem za hladilnik. Niže spodaj pa je studenec z dobro pitno vodo. Sredi avgusta je bilo dograjeno novo taborišče na Prvi ravni pod vrhom Blegoša, znano pod imenom »Tivoli«, kamaor sta se preselili obe ustanovi. V pokrajinskem odboru je delal tudi dr. Miha Potočnik.

Tedaj je bila tik pod vrhom Mladega vrha postavljena telefonska centrala, ki je povezovala posamezne obveščevalne točke s centrom pa tudi komando mesta Škofja Loka z gorenjskim vojnim področjem v Farjem potoku. Preko te centrale so bile podrejene enote povezane z IX. korpusom. Centralo je vodil Aleš Klobovs po domače Kamnar iz Poljan.

Od poletja 1944 do pomladi 1945 se je v vaseh okrog Mladega vrha rad zadrževal škofjeloški odred s komandantom Blažem Vrhuncem-Ostrovharjem, ki je bil doma iz Selc in je slovel kot recitator Turjaške Rozamunde na mitingih, zlagal je pa pesmi tudi sam. V Martinj vrhu je odred imel puškarsko delavnico, komandant pa je imel najraje Podvrh, od koder je možno sovražnika že zelo od daleč opaziti. Hude boje je odred bojeval v teh krajih z Nemci in vlasovci od 9. do 11. februarja 1945. Tedaj so Nemci s topovi in minometi obstreljevali južno pobočje Mladega in Starega vrha ter vasi Podvrh in Četeno Ravan. Odred pa se je spretno umaknil iz sovražnega obroča.

Najhujša preizkušnja pa je prišla za odred in druge enote na tem področju, ko se je 23. marca 1945 pričela silovita nemška ofenziva na IX. korpus »Winterende« (Konec

Mladi vrh s poti v Zakobiljek. Na pobočju je vidnih nekaj domačij v Dolencicah, Murovah in Brinju

Foto J. Dolenc

Osamljene kmečke domačije so največ pomagale partizanom; na sliki Brinjevčeva domačija v Brinju.

Foto J. Dolenc

zime). Tedaj ni bilo čutiti samo pomladi, ampak tudi bližajočo se svobodo. Nacistična zver je sicer že poginjala, vendar je še hudo grizla.

Že prvega dne ofenzive so Nemci v Podvrhu ubili pred domačo hišo 10 letnega fantiča Poldeta Urha, ker je imel na glavi titovko. Nemci so se potem svojcem opravičevali, da so ga imeli za partizanskega stražarja.

Naslednji dan pa se je zgodil v isti hiši še hujši zločin. Gestapovci so v skrivališču nad Delnicami ubili dva člana gospodarske komisije in pri njiju našli seznam mlinov, ki so mleli za partizane. Na seznamu je bil tudi Bohinčev mlin ob izviru Murovščka pod Mladim vrhom. Pijani gestapovci so pridivjali v mlin, ga minirali in zažgali. Mlinar Blaž je imel v spodnjem mlinu (poleg mlina v hiši sta ob potoku navzdol stala še dva njegova manjša mlina) skrit zaboje municije. V požaru so začeli naboji pokati in že odhajajoči Nemci so se vrnili ter ustrelili mlinarja z ženo in petimi otroki starih od 8 do 15 let, nato pa trupla zmetali v ogenj. Sreča v nesreči je bila, da sta bila najmlajša fantiča pri sosedu Brinjevcu in sta tako ostala živa, sicer bi bil ne samo dom, ampak tudi rod uničen. Fanta sta se po vojni izšolala in čeprav živita v mestu, pridno obnavljata hišo in gospodarsko poslopje. Na hiši je vzdana spominska plošča s preprostimi besedilom:

V ČASU ZADNJE OFENZIVE 1945. LETA,
KO OKUPATOR JE POŽIGAL NAŠE MLINE,
UBITIH IN SEŽGANIH BILO POD LASTNO STREHO
JE 7 ČLANOV TE DRUŽINE.

V tej ofenzivi so se velikanske sovražne sile od vseh strani valile proti svobodnemu ozemlju. Nekaj zalednih ustanov in enot, med njimi škofovski odred, se je 25. marca zbralo na Črnem Kalu. Zvečer je dolga kolona krenila po vojaški cesti pod Koprivnikom čez prelaz Brdo in okrog Mladega vrha proti Rovtu. Na Sklepu, kjer cesta ostro zavije na vzhodno stran gore, pa jih je že čakala močna zaseda policijskega polka »Todt« iz Kranja. Predhodnico je spustila naprej, nato pa s koncentričnem ognjem udarila po glavnini. Preboj ni uspel, okrog 30 borcev je padlo, drugi so se razbežali in poskrili po Mladem vrhu. Toda drevje še ni ozelenelo in le smrečje je lahko skrivalo razhajkance.

Zlo pa je bilo še v tem, da so Nemci in domobranci pošiljali še ves teden v Mladi vrh in okoliške hribe patrulje, ki so preiskovale vsak grm in ubijale skrite partizane. Potem pa se je vojna sreča hitro preobrnila in mesec dni kasneje je komanda mesta Škofja Loka skupaj z drugimi enotami gorenjskega vojnega področja s slovensko zastavo na čelu krenila z Martinj vrha proti Škofji Loki, od koder so že bežali okupatorji in njihovi sodelavci. Tedaj je tudi nad Mladim vrhom zasijala zvezda novih, svobodnih dni. Mladi vrh ostaja večno mladi simbol upornih in svobodoljubnih Poljancev...

VIRI

1. Janez Dolenc: Pripovedno izročilo v severnem poljanskem narečju. Traditiones 4. Ljubljana 1977.
2. Ivan Jan: Dražgoše. Ljubljana 1961.
3. Tone Lotrič: Škofjeloški odred. Knjižnica NOV in POS 26/II. Ljubljana 1971.
4. Stanko Petelin: Prešernova brigada. Knjižnica NOV in POS 11. Nova Gorica 1967.
5. Tone Petercel-Igor: Ofenziva na Blegoš. Spomini na partizanska leta III. Ljubljana 1949.
6. Tone Petercel-Igor: Spomini na leto 1941 in na poljansko vstajo. Loški razgledi XVIII. Škofja Loka 1971.
7. Tone Petercel-Igor: Pismo sporočilo z dne 12. 6. 1981.
8. Jože Vidic: Semej v Bistrici. Ljubljana 1981.

DRENOVCI*

(Ob 70-letnici alpskega turnega smučanja)

Primernost Velike planine, Krvavca, Kržiša in Kriške planine za alpsko turno smučanje so prvi odkrili člani planinske tovarišije Dren, večina mladi izobraženci iz Ljubljane, ki so sklenili, da bodo pred nemškimi planinci osvajali naše gore v vseh letnih časih in tako preprečili ponemčenje njihovih imen. Pri hoji v gore je bilo zato njihovo geslo, da le-te ne smejo poznati samo poletne sezone. Obiskovali so jih tudi tedaj, ko jim je zima nadela novo, do tedaj mnogim neznano podobo.

Prva poletna in zimska obiskovalca krvavške gorske skupine sta bila Rudolf Badjura in Bogumil Brinšek. Natančni Rudolf Badjura je v svoji smučarski kronologiji, objavljeni v Smučarju 1924, označil leto 1907 kot začetno leto Drena. Z Bogumilom Brinškom sta 24. februarja 1907 napravila prvi skupni zimski izlet s krpljami na Sv. Ahaca (749 m) pri Turjaku. Mesec dni kasneje pa sta se 30. marca Badjura in Brinšek že povzpela na tedaj močno zasneženi Snežnik (1796 m). Pozimi 4. in 5. januarja 1908 sta bila na Kamniškem sedlu. Kdaj sta pozimi v času 1908 do 1909 bila na Krvavcu, Zvohu, Košutni, Kompoteli in vrhu Korena, nisem še uspel ugotoviti. O teh vzponih pričajo le fotografije s planinskih razstav in predavanj. Vse zimske vzpone ste v tem času še opravila s krpljami, derezami in s cepinom. Badjura je poleti 1907 na območju Krvavca obeleževal planinska pota in steze. Brinšek pa je ta čas tu ubiral svoja pota in brezpotja in ob njih iskal primerna mesta za svoje čudovite planinske fotografije. Rojenice so ga poleg šegavosti in ljubezni do gora obdarile še z očmi umetnika. V roke mu niso dale slikarskega čopiča, temveč čudežno črno škatlico. Iz vnetega planinca je Brinšek postal še bolj vnet planinski fotograf — umetnik, ki je ure in ure zlahka čakal, da je v okvir-jeno podobo padla najprimernejša svetloba. Ali pa se je ponovno ob pravem času vračal na oddaljeno mesto, da je v svoj aparat na plošče 10 × 15 cm, postavljen na stojalo, ujel zaželeni motiv.

V letu 1908 sta Brinšek in Badjura prvič skupaj razstavljala planinske fotografije. Planinski vestnik 1908 je tedaj zapisal: »Jako marljiva amaterja Badjura in Brinšek sta razstavila veliko zbirko planinskih slik. Izmed teh so nas zanimalo posebno one iz pogorja Košutine, Krvavca, katere smo sedaj prvikrat imeli priliko občudovati po fotografijah.« Zimski fotografski posnetki Krvavca, ki jih je v Ljubljani 17. aprila 1909 razstavljal Brinšek, so izredno navduševali in spodbujali mlade ljudi za zimsko alpinistiko. Brinška štejem danes za prvega fotoamaterja, ki se je pri nas začel ukvarjati z zimsko gorsko fotografijo. Žal je pa vojni požar uničil njegovo bogato zapuščino fotografskih plošč. Tudi fotografije, napravljene s teh plošč, so že prava redkost.

Prvo predavanje o zimi v planinah, ki ga je imel Rudolf Badjura v Mestnem domu v Ljubljani 11. januarja 1910, je spremljalo 70 skioptičnih slik. O gorskih spremembah pozimi je Rudolf Badjura na predavanjih rad dejal: »Kaj je na primer Krvavčev vrh sam ob sebi? Nekaj bomo poraslih skal, sivih in rdečih — nekaj čisto navadnega — in kaj zlošno ga

* Zapis Marijana Masterla v Kranjskem zborniku 1980, str. 219—221.

je spraviti podse. Nobeni dami se ni treba ustrašiti njegovih strmin. A glej ga šmenta pozimi! Da, to je vse kaj drugega. Kako se mu napno strmine posebno proti vrhu, čez katerega visi še posebna streha in daleč v prazno segajoči snežni rilci.« Ohranjene fotografije snežnih opasti na Mokrici, Kompoteli, vrh katerih stoji človek, so takrat v doini zbujaile občudovanje in spoštovanje srčnih planincev in mogočnih kiparskih umetnin starke zime in vetra, ki sta kiparila kar čez noč. Mestni ljudje do tedaj še niso videli kaj takega z naših gora. Planinska predavanja so drenovci nadaljevali tudi v kasnejših letih. Jože in Pavel Kunaver sta 19. februarja 1913. leta pod okriljem slovenskega planinskega društva v Mestnem domu v Ljubljani priredila skioptičen večer. Prikazovala sta slike s Kamniških planin, Karavank in Julijskih Alp. Slike pa je opisoval Rudolf Badjura.

V letu 1910 so se Brinšku in Badjuri priključili še brata Pavle (1889) in Jože Kunaver, Ivan Tavčar, Ivan Michler (1891), malo kasneje še Ivan Kovač (1891—1974) in Albin Hrovatin, ki so pred tem že skupaj zahajali v gore in imeli za seboj vzpon na Stol in Triglav. Pavle Kunaver in Ivan Tavčar pa sta že pred tem izmenično pod Rožnikom smučala z istimi smučmi, ki jih je starejši Kunaverjev brat France prinesel leta 1905 iz Leobna na Gornjem Štajerskem. Novo nastalo planinsko tovarišijo je Bogumil Brinšek povabil poleti leta 1910 na prvo skupno dokaj zahtevno plezalno turo na Zeleniške špice, ki je zanje postala znamenita. Takrat je vselej šegavi Brinšek, zadovoljen zaradi več podobnih uspešnih tur, posredno pohvalil zbrano plezalno družino tako, da je vzkliknil: »Pa smo le dren!« Tako se jih je to ime za čvrst in prožen drenov les prišlo in prešlo v našo zgodovino alpinizma, smučanja in jamarstva. Na prvi zimski vzpon je mlade drenovce ponovno vodil Brinšek 1910. leta. Iz Brusnikov (Kamniška Bistrica) so se povzpeli s strme vzhodne strani na zasneženo Kompotelo goro — lepoto v krvavski skupini. To je bila ena najlepših zimskih tur tistega časa, se spominja Pavel Kunaver. Leto 1910 je še posebej zgodovinsko pomembno za naše visokogorsko turno smučanje. To leto je dobra tretjina drenovcev nabavila za takratni čas najmodernejšo Zdrskeyjeve smuči z eno palico in okornimi lilienfeldskimi kovinskimi vezmi za alpsko smučanje. Drenovi alpinisti in alpski smučarji so bili: Rudolf Badjura, Jože in Pavel Kunaver, Ivan Tavčar in Ivan Kovač. Vsi razen Badjura so bili smučarji samouki. Sprva so smučali le v dolini na položnejših smučiščih. S pridobljenim znanjem so se postopoma selili s hribovskih smučišč vse višje, na najbolj zahtevna visokogorska smučišča v Kamniških planinah, kjer so presmučali vse vrhove in njihova pobočja. Občasno pa so se drenovcem na smučarskih turah pridružili tudi nekateri smučarji — častniki iz prav takrat ustanovljenega planinskega polka iz Ljubljane, ki je nastal iz tamkajšnjega domobranskega polka.

Sredi marca 1910. leta sta se Rudolf Badjura in Jože Kunaver na smučeh kot prva smučarja povzpela na vrh Kravca (1853 m) in na Veliki Zvoh (1972 m). Z njima je s krpljami in derezami hodil Bogumil Brinšek, ki je s te zimske ture napravil tudi zgodovinske posnetke. Nazaj grede so stavili, kdo bo s Kravca hitreje pri Kriški koči, smučarja ali pešec. Stavo je dobil Brinšek, ki se je kar sede drseč na palerini spustil po snegu naravnost v Kriški dol. Brinšek, fotograf Drena, je pozimi uporabljal le krplje in dereze, ker je presodil, da tako mnogo lažje opravlja svojo fotografsko nalogo, ki ji je bil vdan enako kakor lepota gora in podzemnega kraškega sveta. Tako so drenovci na Kravcu, Zvohu, Kriški planini in Kržišu naredili svojo prvo visokogorsko in zgodovinsko smučarsko turo in hkrati prvo smučarsko tekmo. V deviški sneg sta z novimi Zdrskeyjevimi smučmi, ob eni palici Badjura in Kunaver zarisala prve like in smučine ter postavila trajen mejnik v osvajanju naših gora s smučmi. Tako slavi Kravec skupaj z Veliko planino v letu 1981 70-letnico alpskega turnega smučanja.

Bogumil Brinšek in Jože Kunaver sta bila 29. januarja 1911 ponovno na Kompoteli (1989 m) in tam občudovala veličastno zasneženo piramido Grintovca. Tri dni zatem ali 1. februarja so bili Bogumil Brinšek, Jože Kunaver, Ivan Tavčar že vrh Grintovca. Njemu pa so sledili še drugi vrhovi. Poleti 1911 so drenovci alpinisti Ivan Michler, Ivan Kovač in Pavel Kunaver kot drugi, a kot prvi brez vodnika — leto kasneje za H. Tumo — preplezali znamenito severno triglavsko steno. Okoli Novega leta 1912 sta se odlična plezalca Ivan Michler in Pavel Kunaver povzpela na zaledeneli in zasneženi vrh Triglava. V letošnjem letu slavi torej Slovenija hkrati tudi 70-letnico obstoja alpskega turnega smučanja in zimske »strme« alpinistike.

Pripadniki planinske tovarišije Dren, ki so prvotno vsak zase ali v manjših skupinah že zahajali v gore, so se do leta 1910 postopoma zbirali v skupino, ki ni bila nikoli organizirana kot društvo ali klub, marveč jih je močnejše kot vsaka članska izkaznica združevala skupna ljubezen do domačega gorskega sveta. Štela je največ 14 alpinistov, alpskih smučarjev in jamarjev. Pavel Kunaver, poleg Ivana Michlerja še živeči drenovec, je skladno vzraščeno in trdnost alpinistične tovarišije Dren takole opredelil: »Brinšek je bilo njegovo debló, dr. Cerkl njegova opora, drugi samo veje, ki so bile z njima povezane v eno telo.« K tovarišiji Dren so se prištevali: Rudolf Badjura, Bogumil Brinšek, Josip Cerkl, Albin Hrovatin, Ivan Kovač, Jože Kunaver, Pavel Kunaver, Ivan Michler, Stanko Ribnikar, Ivan Tavčar, Triller, Srečko Vizjak in Wenig.

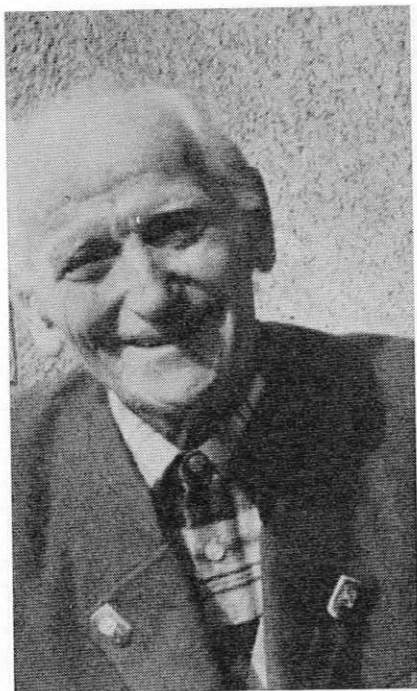

Dva še živa veterana — drenovca — prof. Pavel Kunaver in Ivan Michler

Tako kot so čas in ustrezne okoliščine prispevale k rojstvu Drena, so kasneje drugi neugodni pogoji hkrati s pripravami na prvo svetovno vojno obsodili Dren na osipanje in na njegovo postopno odmiranje. V letu 1912 je omahnil v prepad na Stolu Josip Cerkl (1881—1912). V času od 1910. do 1917. leta je Rudolf Badjura opravil vojaške smučarske tečaje, med njimi tudi snežniškega v Moserbodnu (2802 m) pod Wiesbachornom (3564 m). Bil je smučarski učenec dveh takrat najbolj znanih avstrijskih smučarskih pedagogov, Zdarskega (1865—1940) in polkovnika Bilgerija (1883—1934). Opravljeni tečaji in sprejeti smuško športni in vojaški koncept smučanja so vplivali na nadaljnjo pot Rudolfa Badjura. Čeprav se je prišteval k Drenu, se je od njega oddaljil. Postal je prvi slovenski smučarski učitelj, pobudnik množičnega smučanja in organizator prvih smučarskih tekem v Sloveniji. Svoje delo je hkrati usmeril v sestavo smučarskega izrazoslovja, priročnika za smučanje in kasneje ljudske geografije. Bil je pisec prvih prepotrebni vodnikov po naših hribih in gorah. Postal je tudi vnet tujsko-prometni delavec. Bil je vojaški smučarski učitelj. Njegovo vzgojno geslo je bilo »Pravi smučar, dober državljan in dober vojak.« Najbolj je tovarišijo Dren prevzela smrt Bogumila Brinška. Kot poročnik je padel zadet v srce v srbsko-avstrijski bitki na Drini leta 1914, star 30 let. Po njegovi smrti je Dren prenehal obstajati. K temu je svoje prispevala še 4 leta trajajoča prva svetovna vojna.

Zadnjikrat se je Dren sestal za božič leta 1913 na Veliki planini. Izposodili so si ključke tedanje Schmidingerjeve koč, njihova priljubljena Kriška koča je bila v tem času zaradi poškodb neuporabna za prebivanje.

Brinškovi drenovci so iz spoštovanja in ljubezni do rodne grude pred 70 leti, ko je DÖAV — Nemško avstrijsko planinsko društvo načrtno vdralo v naše gore, zarezali globoke brazde v ledino slovenske zimske alpinistike — alpskega turnega smučanja in jamarstva. Bili so goreči in prepričljivi oznanjevalci tisočerih lepot gorskega in kraškega podzemnega sveta Slovenije. Zasejali so plodno seme v mladino, ki se je 14 let kasneje pod Knafličevim vodstvom v Ljubljani tako odločno zavzela za postavitev planinskega in smučarskega doma na Krvavcu. Brata Jože in Pavel Kunaver ter Rudolf Badjura so nam ohranili dragocene pisane spomine na prve alpske turne smuke in na poletno in zimsko strmo apinistiko drenovcev, kakor tudi na odkrivanje kraškega sveta. Drenovi fotografi Brinšek, Jože Kunaver, Tavčar in Badjura pa so zapustili prve številne odlične zimske in poletne posnetke tudi s krvavskih gora iz časov, ko je obstajala tovarišija Dren. Po prvi svetovni vojni so se preostali drenovci poizkusili ponovno sestati, vendar ni šlo, saj se je najprvo zrušila Drenova opora Cerkl in kasneje omahnilo še njegovo deblo Brinšek.

IVAN VERTELJ-HANZA

ANTON ANDREJČIČ

Ivan Vertelj-Hanza

Ivan Vertelj-Hanza je eden izmed najstarejših še živih (ali morda celo edini) predstavnikov prvobitnega sožitja človeka z gorsko naravo. Temu je pripomogel tako nekdani način življenja preprostega in brezimnega ljudstva minule dobe, kot izjemna sposobnost človeka, da kljub težavam zablesti vsa plemenitost osebnosti, kakršen je tudi Hanza, delavec, predstavnik klasične dobe slovenskega alpinizma, gorskega vodništva in reševalstva ter oskrbnitstva gorskih koč. Vsemu temu je Hanza namenil tako rekoč svoje delo in življenje, ko ga je pri tem odlikovala še skromnost, kar nalaga prepotrebno dolžnost ostalim zavzetim planincem, da v imenu planinske organizacije ohranijo pričevanja ljudi, ki so s svojim požrtvovalnim delom ustvarjali zgodovino življenja v naših gorah.

Ko boste pešačili po cesti iz Kranjske gore proti jezercu ob gostišču »Jasna«, boste v bližini hotela »Lek« srečali starejšega možakarja že malo upognjenih ramen z osličkom, vpreženim v manjši tovorni koleselj. Srečali ste Hanzo. In če ste namenjeni na Prisank po poti, ki se odcepi pri Koči na Gozdu, potem kar brez skrbi pozdravite: »Dober dan, Hanza!« Povejte mu še, da nameravate plezati po zavarovani »Hanzovi poti« na Prisank. Če osliček, ki je pač osel, ne bo rinil trmasto naprej, se boste s Hanzom lahko še marsikaj pogovorili, ker on rad govori in tudi »pogodrnja«.

Hanzo poznam že več let, še izza časa, ko sem služil upokojenski honorarni kruh v počitniškem domu v Kranjski gori. Zato sem se oglasil kar na domu v Smerinjah št. 3. Takole mi je Hanza tedaj razložil svoje življenje:

Rodil sem se v Gornji Trenti 24. novembra 1896. leta. V bližini izvira Soče je stala naša domačija, večja trentarska kmetija s 4 ha obdelovalne zemlje. Oče kmet, mati kmečka gospodinja. V družini smo bili trije otroci, sami fantje. Kot otrok sem obiskoval enorazredno osnovno šolo v Trenti pri cerkvi, v kateri je bila na oltarju črna »Mati Lurdska«. V šoli smo se učili samo v slovenščini in nemščini nikoli nismo uporabljali kot učni jezik. Učil nas je »fajmošter« Medved; klicali smo ga: »Gospod nunc!« Učili smo se pisave, računstva in molitvic. Kdor je znal več molitvic, ta je bil odličnjak. Šola je bila sicer obvezna, če pa si manjkal, ni bilo posledic. Zato sem šolo včasih »šprical«, posebno pozimi, da sem se nasankal. Šolo sem obiskoval šest let (od 7. do 13. leta in pol starosti, to je v letih od 1903 do 1909). Šolanje je bilo za nas otroke naporno. Do šole sem imel uro daleč. Pozimi, ko sem gazil meter ali dva snega, pa še enkrat več. Po končani šoli sem se učil v Bovcu za mizarja. Če je šel Trentar v Bovec, je rekel: »Grem v B'c!« Tu sem obiskoval tri leta obrtno šolo. Poleg stroke smo se učili še slovenščine, risanja in petja. V risanju sem bil odličnjak. Tako sem delal pri mojstru pogodbeno štiri leta. Učna doba je bila sicer tri leta, toda če si imel hrano in stanovanje pri mojstru kot jaz, po tem si moral delati še eno leto brez plačila, da si odslužil hrano in stanovanje za tri leta. Pri mojstru sem se naučil izdelovati tudi krste; barval

sem jih črno in jih lepo položil. Tako krsto sem odpeljal na dom pokojnega in prejel zanj krajcar napitnine. Ko sem hodil v »štero« v Gornji log, sem spal na senu, kjer so spali tudi berači. Tam sem si nalezel uši.

Leta 1913, pri 17 letih, sem se vrnil v Trento. Pravega dela ni bilo. Bil sem zelo navihani in mati se je često zelo jezila name. Prijelo me je, pa sem jo pobrisal, kar peš seveda, čez Vršič in Korensko sedlo na Koroško, v Strmec; tam sem se udinjal za pastirja. Pasel sem 250 ovac. Na leto sem zaslužil 50 goldinarjev in še napitnino povrhu in to 10 krajcarjev od vsake ovce. En goldinar je veljal sto krajcarjev ali dve kroni. Skupaj sem zaslužil 75 goldinarjev in še enega jarčka povrhu.

Po letu dni ovčereje sem 1914. leta odšel na Gornje Štajersko. Zaposlil sem se v rudniku premoga v Fohnsdorfu. V rudniku je vladala neznosna vročina. Nisem vzdržal; sklenil sem, da bom pobegnil. Toda ponoči so mi ukradli denar in delovne čevlje. Tako sem moral ostati. Vročine in dela sem se privadil in sem skoraj štiri leta delal kot »knap«. Dnevna mezda je bila štiri do pet kron. Za hrano sem dal krono. Rudniško stanovanje je bilo zastonj. Med prvo svetovno vojno smo rudarji delali »pod vojno komando«.

Sedem mesecev pred koncem vojne sem dezertiral; odšel sem domov. Žandarji so me kmalu iskali, zato sem se skrival; pobegnil sem spet na Gornje Štajersko, v Pusterwald. Tu sem delal na kmetiji. Nekaj dni pred koncem vojne sem odšel spet v rudnik v Fohnsdorf. Bila je velika zmešnjava: štrajk rudarjev, upor vojakov v Judenburgu. Bil sem priča dogodka v gostilni, ko je neki vojak po nesreči ustrelil natakario, ki je ščitila avstrijskega oficirja. Avstrijski vojaki, ki so prihajali z ruske fronte, so namreč propagirali boljševizem. Večina rudarjev je imela partijske knjižice. Tako knjižico, bratovo, hranim še zdaj. Mojo sem leta 1941 sežgal, ker sem se bal, da bi prišla ob kakšni preiskavi gestapu v roke.

Po končani vojni sem se skrivaj pretihotapil domov; tam so bili že novi gospodarji — Italijani. Strah pred njimi je bil odveč. Ko sem povedal, da sem brez vsega, sem dobil nekaj obleke, obutev in tudi kruh, ki ga v Trenti ni bilo. Kasneje so Italijani delili še »fasengo«. Hoteli so se pač prikupiti.

Živeli smo kljub temu v pomanjkanju. Pasel sem koze, kmetoval, pravega dela in zaslužka pa ni bilo.

Tako sva z bratom 4. januarja 1920. leta pobegnili čez Veliki Kot severno od Jalovca v Tamar. To so bili moji najtežji trenutki v gorah. Snega je bilo čez dva metra, v zametih še precej več. Pihala je ostra burja, da so mi ledene iglice vsa lica razbrazdale. Obraz sem obračal v levo pa v desno, da bi se izognil ledenim bodicam. Bratu se je ustavila ura. Vsa onemogla sva pod noč prišla v Tamar, kjer sva v pastirskem stanu zakurila ogenj in pogrela premrle ude.

V Sloveniji sem spraševal po delu vse do Ljubljane. Lahko bi postal edino financar ali žandar. To pa mi ni dišalo. Ostal sem v Kranjski gori, bližje goram in Trenti. Priložnostno sem delal kot mizar, »malar«, zasebno sem kuhal apno, pa tudi za vojsko. Vmes sem vodil turiste po gorah od Ponc, Jalovca do Triglava: na Mangrt, Mojstrovko, Prisank, Razor, Stenar, Škrlatico. Zavarovanih plezalnih poti na Prisank in Mojstrovko tedaj še ni bilo. Na Jalovec smo hodili od Špičke — zavetišča seveda še ni bilo — čez Ozebnik, iz Tamarja na Veliki Kot (Kotsko sedlo) ali skozi Ozebnik. Najbolj všeč mi je bila pot na Jalovec s Kotskega sedla po severozahodnem grebenu. Pričel sem tudi plezati, vodil sem turiste čez severne stene Jalovca, Mojstrovke, Razorja, Prisanka, Škrlatice, Triglava. Po plezalni smeri na Prisank in Mojstrovko je bila pozneje zgrajena in nadelana zavarovana plezalna pot.

Leta 1926 sem vodil na Prisank dr. Trilerja, advokata iz Radovljice, in nekega učitelja. Dr. Triler je bil precej zajeten, saj je premogel 96 kg. Nosil je dvojna očala, vendar je kljub temu zelo slabo videl. Do prvega snežišča nad slapom je bila pot že nadelana, naprej pa še ne. Pričela se je »plezarija«. Nad Hudičevim stebrom je bila »zagata«. Čez plati sem moral na nekem nerodnem mestu preskočiti kar dva metra. Učitelja sem vodil naprej proti vrhu Prisanka. Dr. Triler pa je zaradi slabe vidljivosti, megle in dežja nekoliko zgrešeno hodil za nama in se zaplezal, da ni mogel nikamor. Pričel je klicati na pomoč. Vrnil sem se, mu pomagal iz zadrege in ga lepo privezanega pripeljal srečno na vrh.

Pogodba za vodništvo je veljala samo do vrha, zato sta odšla dr. Triler in učitelj s Prisanka sama po nadelani poti na Vršič. Za to vodništvo sem dobil sto dinarjev.

Na vrhu Prisanka je bil tudi okrajni glavar iz Radovljice. Zdi se mi, da se je pisal Podobnik. Predlagal mi je, da bi odšla skupaj po slovenski poti. Cepin je pustil na grebenu in je menil, da je moja dolžnost iti ponj, kajti sam se je bal strele. Odvrnil sem mu, da je tudi mene škoda, če me na grebenu ubije strela. Kljub grmenju in dežju sem skočil po cepin. Nato sva jo urno ubrala po slovenski navzdol. Na nekem snežišču sem se podričal po snegu. Glavar pa je še »mencal«. Po snegu sem se mu vračal na pomoč, prav tedaj pa je glavarja spodneslo. Zgrabil sem ga z vso močjo za ovratnik in tako preprečil padec čez snežišče v prepadne strmine. Za spremstvo in za reševanje mi je plačal ta glavar v koči en »štamperle šnopsa«, ki je tedaj veljal dva dinarja.

Dr. Triler ni pozabil, kako sem skočil na Prisanku čez plati dva metra daleč, kako sem ga reševal in ga varno pripeljal na vrh. Predlagal mi je, da bi plezala po slovenski smeri čez severno triglavsko steno. Izmikal sem se, češ da stene ne poznam. Dr. Triler mi je obljubil, da bo prinesel od dr. Tume skico te slovenske smeri. Res mi jo je prinesel. To skico imam še zdaj. Samo, da bi me pregovoril, mi je dvakrat podaril ves živež iz zajetnega nahrbtnika. Končno sem le pristal s pogojem, da ves teden pred turo ne bo pil alkohola. Obljubil je že, vzdržal se pa ni!

Določenega dne, 8. septembra sem ga pričakoval v Aljaževem domu v Vratih. Prišel je, toda kakšen! Na sebi je imel hlače dokolenke, tako da je kazal gola kolena. Nosil je velikanski nahrbtnik, v njem pa je bilo po mojem živil in pijač za ves teden. Za večerjo si je naročil »šnicelj«, da kroznika pod njim sploh ni bilo videti. Kljub obljubi, da ne bo pil, me je vprašal, ali si lahko privoščiš pivo. Odgovoril sem mu: »Lahko, toda jaz za to nič ne vem!« Seveda je potem sledilo še drugo pivo in mogoče še tretje. Sam sem se moral delati nevednega in nevidnega z opozorilom, da jutri o teh »pirih« ne vem ničesar.

Zvečer sem pripravljaj prtljago. Po mnenju dr. Trilerja bi moral nositi poleg vrvi, dveh parov gojzerjev še težak nahrbtnik s hrano za teden dni. To je bilo nemogoče, zato sem ga olajšal za vse, kar ni bilo potrebno.

Naslednjega jutra sva pešala po poti čez Prag proti vstopu v slovensko smer. Večerno popivanje je kmalu pokazalo slabe posledice. Dr. Triler je vedno pogosteje omenjal počitek; sto korakov hoje in pet minut počitka. Pri macesnih v žlebu je bil že precej izčrpan. V žlebu je bila snežnica. Želji dr. Trilerja, da bi šel v žleb po vodo, nisem ustregel, ker sem bil mnenja, da bi mu ledeno mrzla voda škodovala, saj je bil ves prepoten. Ustnice je imel razpokane do krvi. Z velikimi težavami sva le priplezala pod Črno steno. Spet sva naletela na snežnico. Kaj sem mogel, dr. Triler jo je pil z večjim užitkom kot pivo. Bilo je že pozno in dr. Triler ni hotel več naprej. Želel je, da bi tu prenočila. Plezal sem sam naprej, da bi poiskal primeren prostor za bivač. Dr. Trilerja sem pregovoril, da sem našel za bivač lepo polico. Svetila je luna, pritiskal je mrz in tista »lepa polica« je bila samo vodniška prevara in tudi dr. Triler je uvidel, da je najbolje, če pleza naprej. Največ težav je bilo pri plezanju čez prag. Moj varovanec je sprva okleval, da bi stopil čezenj. Ko sem mu odločno velel, da mora priti do mene in pri tem začel vleči za vrv, se je bil le voljan premakniti. Vlekel sem, kar sem imel moči, saj je težki dr. Triler skoraj visel na vrvi. Zahteval je, naj vrv popustim. Nisem mu hotel ustreči; nejevoljen je odvrnil: »Jaz sem doktor!« »Tu sem jaz doktor!« sem mu vrnil in tako se je znašel na vrhu praga. Zaradi kratkih hlač je imel gola kolena močno odrgnjena. Dr. Triler je plezal v patah, sam sem bil v nogavicah, pa tudi bos. Stopala sem si utrjeval tako, da sem hodil bos po ostrem kamenju ali pesku.

Dne 9. septembra sva srečno prišla do Kredarice. Tu naju je čakalo novo razočaranje. Namesto zaželenih jedatej in pijače v toplem planinskem domu in prijetne družbe sva ostala pred zaklenjenimi vrati. Malo mi je bilo žal, da nisem pustil kaj več živeža v nahrbtniku. Odšla sva proti nekdanjemu Aleksandrovcu domu. Toda tudi tu so bila »polkna« zaprta. Pred sosednjo stavbo doma, ki je bila odprta, a prazna, sva zakurila ogenj, da bi se vsaj malo ogrela. Potem pa sva odšla lačna v Krmo. Dr. Triler mi je plačal za vodništvo 400 dinarjev. Poleg tega pa mi je podaril še 400 dinarjev za, kot je dejal, tisto »potegavščino«, ko je šlo po vrvi čez prag — in sploh za uspešno plezalno turo. Pozabil je bil vse napore. Neizmerno je imel rad gore.

Več let sem vodil po gorah nekega Dunajčana. Ta mi je plačeval samo dnevnik po ceniku 120 dinarjev. V koči mi ni plačal nikoli niti za čaj. Sam sem porabil v koči za hrano in pijačo po 40 dinarjev. Zaradi »ohernosti« se mi je zameril, tako da sem odklonil nadaljnje vodništvo, čeprav se je še prijavljaj.

Po gorah sem vodil tudi dva Čeha, profesorja in inženirja. Njunih imen se ne spominjam več. Tako sem dobil stike tudi z drugimi Čehi. Včasih sem jih vodil cele skupine. Kljub vsemu je bilo življenje težko. Samo priložnostno delo in poleti tri mesece vodništva mi ni dalo kaj prida zaslužka. Pozimi ni bilo drugega dohodka, kot da sem pripravljaj led v Pišenci. Sklenil sem, da odpotujem v Ameriko, k teti. Denar za vožnjo sem si zaslužil s kuhanjem apna. Pogoj za potovanje tja je bil, da si dobil potrdilo nekega sorodnika, da te bo vzdrževal. Takega potrdila pa mi teta ni poslala in tako nisem postal Amerikanec. Denar za vožnjo sem porabil za gradnjo nove hiše.

V Koči na Gozdu sem se spoznal z oskrbnico Minko. Temu poznanstvu je sledila poroka leta 1931. Postal sem oskrbnik te koč, kjer sem bil celih 12 let. Oskrbnik tedaj ni prejemal nobene plače. Zaslužek mu je prinašala samo kuhinja. Dohodek od prodanih pijač in prenočišč je pripadal planinskemu društvu. Čim večji je bil promet v kuhinji, tem večji je bil zaslužek oskrbnika in seveda tudi kuharice. Če si je turist zaželel pečenega piščanca, ki je brezskrbno brskal pred koč, je bil ta v pičlih dveh urah oskubljen in pečen. Priljubljena jed je bila tudi »fouš juha«, to je prepraženo goveje meso kot za golaž z začimbami, potem sirov in »šprecov« (skutini) zavitek ali »štrudelj«. Za hrano in pijačo je oskrbnik vsakemu turistu napisal blok. Vanj je bilo treba vpisati tudi vstopnino dveh dinarjev in prispevek za gorsko reševalno službo ravno toliko.

Oskrbnik je moral biti tudi gorski reševalec. V Ljubljani sem obiskoval leta 1933 vodniški in reševalni tečaj ter opravil izpit. Oskrbnik je bil dolžan reševati in pomagati, če je nekdo omagal, se izgubil ali ni znal naprej. Poznati je moral vsa pota in gore v okolici koč, svetovati turistom glede nameravane ture, opozarjati jih na nevarnosti, predvsem na snežiščih, na nevihte v gorah, saj je bil oskrbnik najboljši »vremenolog«. Reševalna akcija se je začela že, če so se slišali iz stene klici na pomoč. Ko smo iskali ponesrečenca ali pogrešanega turista, smo si pomagali samo s klicanjem. Če greš iz Koče na Gozdu pod Prisank in vpiješ proti steni, se to dobro sliši, ravno tako narobe, če nekdo kliče iz stene.

Reševanje je bilo brezplačno. Včasih je »padla« kakšna nagrada.

Pod prvim oknom je na snežišču spodrsnilo študentu. Mrtev je obležal v žlebu. Obut je bil v navadne nizke čevlje.

Iz Ljubljane so javili, da se ni vrnil domov neki turist. Ponoči sem šel sam pogledat proti Oknu. Pod njim je sedel »izgubljen sin«, pri odprtem nahrbtniku. »Kam pa vi greste?« me je vprašal. »Po vas!« — »Joj, jaz sem pa mislil, da ste švercer!« Pot skozi okno je držala na italijansko stran. Neznavec ni hotel takoj v dolino. Z ruševjem sva zakurila ogenj. Zjutraj sva se spustila h koči. Povedal mi je, da je ostal na gori namenoma ponoči, ker piše knjigo o gorah. Za »reševanje« mi je sam dal 50 dinarjev.

Pet medicincev je lezlo na Prisank. Nad oknom se je eden ponesrečil. Zlomil si je nogo v gležnju. Naravnal sem ta gleženj in pritrdil opornice. Medicince sem vprašal: »Zakaj niste že sami vsaj zasilno zavarovali poškodovani gleženj?« »Tega se v šoli še nismo učili!« »No, takih ‚medicincev‘ dosti poznam!« sem zaključil debato. Ponesrečenca so odnesli v dolino jeseniški reševalci. Pred prenosom je obvezani medicinec dejal: »Ko bom zdrav, bom pri vas opravil izpit!« In res sem uravnal zlomljeni del tako dobro, da so dali v bolnišnici na nogo samo še — »gips«.

Reševal sem tudi alpinista Mirka Kajzelja. Ponesrečil se je v Zadnjem Prisanku. Reševali so tudi dr. Miha Potočnik, Čopov Joža in Miha Frelih. Po reševanju sem imel vsa razbrazdana stopala. Plezal nisem imel, plezal sem v nogavicah, ki pa so se na ostrih skalah hitro strgale. Ponesrečenega toda živega Kajzelja je prenašalo v dolino dvanajst ljubljanskih reševalcev.

V Špiku sta plezala prvenstveno smer v severozahodnem grebenu znana plezalca Pavla Jesih in Lipovec. Iz letovišča v Martuljku so sporočili, da že dve noči iz stene signalizirajo neki plezalci in kje da je gorska reševalna služba, da ne gre na pomoč. Šel sem poizvedovat v steno in kakih sto metrov pod njima nekje pod Dibonovo polico sem ju opazil ter samo vprašal, če sta zdrava. Zanimalo ju je, kaj delam v steni. Odvrnil sem, da sem prišel sem samo malo pogledat. O reševanju nisem omenil ničesar. Kasneje sem zvedel, da sta dajala signale svojim opazovalcem na »rajskih livadah!«

Reševal nisem samo v Prisanku, ampak tudi v stenah Škrlatice, Razorja, Vel. Mojstrovke, Vel. Rokava.

Pri reševanju na Vel. Mojstrovki sem dobil »pruh« (kilo). Tedaj je reševal tudi Gandi. Tudi sam sem rad plezal. V Mali in Veliki Goličici v Prisanku sem preplezal prvenstvene smeri.

Bil sem tudi vodnik za zimske smuške ture.

Zaradi državne meje Koča na Gozdu ni imela pravega izhodišča za vrhove. Dostop na Prisank je bil mogoč samo po italijanski strani. Leta 1926 mi je pokojni predsednik planinskega društva iz Kranjske gore Jože Lavtižar predlagal, da bi zgradil pot čez severno steno Prisanka. Pogodila sva se za ceno 10 000 dinarjev. Društvo je bilo obvezano preskrbeti orodje in material. Pri Koči na Gozdu smo si napravili zasilno kovačnico. Kovač je bil Pavel Mošič iz Kranjske gore. Pot je pomagal delati Anton Kravanja, pd. Kapišar in Anton Mlekuž, pd. Tona, oba iz Trente. Zjutraj smo se okrepčali z zabeljenimi koruznimi žganci. Zvečer smo pospravili vase golaž s polento. Podnevi v steni pri delu je bila edina hrana »špeh« in kruh, za pijačo pa snežnica. Norma za en dan je bila 15 lukenj v živo skalo, globokih 15 cm. Luknje smo vrtali z dletom. V razpoke in »mehko« skalovje smo zabijali tudi od 30 do 50 cm dolge kline. Na več mestih smo morali skale razstreljevati. Nad pozneje po meni imenovano »Hanzovo steno« smo se dva dneva trudili, da bi prekucnili veliko skalo čez steno. Majala se je, ni pa hotela iz svojega mesta. Zato smo jo navrtali in razstrelili. Nad »Hanzovo steno« je bila včasih »Hanzova kapelica« s klopco. To je bil primeren kraj za počitek in zavetišče pred nalivi. No, nekomu je bil napoti svetnik v kapelici, drugemu klop. Za »turnom« je bila luknja velika za dva delavca. Tu sem predremal vsako drugo noč, pokrit z eno »dek'co«. Predaleč in naporno je bilo, da bi se vsak dan vračali v koč. Za zajtrk je bila navadna črna kava pa kruh, podnevi »špeh«. To, kar je napisal Anton Blažej v Planinskem vestniku leta 1953, da je za »turnom« predor več metrov dolg in širok ter en meter visok, ne drži. Ta predor je samo navadna luknja za dva človeka. Tudi tisti gams ni bil tako »štorast«, da bi se ponesrečil. Če je bilo meso, je bilo od na planini ponesrečene živine. Pod vrhom Prisanka smo nabili čez gladko prepadno steno kline in napeli vrvi. Turisti pravijo, da te vrvi ni več oziroma, da je pretrgana. Na vrh Prisanka sem nesel še 36 kg žične vrvi, dolge 36 m, ki smo jo potem potegnili skozi kline. Tudi to žično vrv je

strela raztrgala. Po mojem bi morala biti žična vrv speljana še nekaj metrov od zadnjega klina v zemljo, da bi tako preprečili škodo zaradi strele. Pot na Prisank je bila nadelana v dveh mesecih. Poimenovali so jo po meni. Vstop poti je pri slapu. Čez »Hanzovo« steno pripelje do prvega snežišča in po policah drži proti oknu. Na višini 2000 m, preden se odcepi pot skozi okno, so nad potjo in pod njo okamenele morske školjke. Od odcepa za okno se pot vzpne za »turnom« proti vrhu »Hudičevega turna« in čez sedlo skozi »raufnig« desno na drugo polico do odcepa na levo proti vrhu na Mali Prisank.

Istočasno kot pot na vrh Prisanka je bila nadelana tudi pot proti prvemu oknu, ki je nevarna zaradi stalnih snežišč. Pod oknom se tej poti priključi Kopiščarjeva ali Jeseniška pot.

Ko je bila pot na Prisank zgrajena, so jo preskusili domačini in drugi turisti. Vsi so me hvalili, med njimi tudi župnik Karel Čuk. Predsednik našega planinskega društva Lavtežar mi je dejal: »Z zlatimi črkami boš zapisan v knjigo spominov!« — Danes se mi zdi, kot da je vse pozabljeno...

Poleg te poti sem zgradil tudi zavarovano plezalno pot na Malo Mojstrovko. Tudi na ta vrh je peljala pot samo po italijanski strani. Leta 1928 je pokojni Stanko Tomišek, tedaj gospodar Erjavčeve koče, izrazil željo, da bi nadelali novo pot po severni strani Mojstrovke. Pogodila sva se za stroške v znesku 10 000 dinarjev. Pot mi je pomagal graditi Anton Kravanja, p. d. Kopiščar iz Trente. Hrano sva imela v Erjavčevi koči za dnevno ceno 25 dinarjev. Podnevi sva jedla v steni, večinoma okisano meso. Pot je bila gotova v 18 dneh. Tudi to so poimenovali po meni: »Hanzova pot«.

Poleg novo nadelanih poti na Prisank in na Mojstrovko sem obnovil Kremžarjevo pot na Kočno, zgradil sem umik Zrela na poti od Češke koče na Savinjsko sedlo, leta 1929 novo plezalno Westrovo in Pogačnikovo pot na Šmarno goro oz. Grmado, pot k izviru Savice v Komarči. Na Grmadi sem pri nadelavi poti naletel na modrasa, dolgega 85 cm. Seveda sem ga ubil.

Po sedmih letih oskrbnitva in zakona mi je umrla žena, leta 1938. Do razpada Jugoslavije leta 1941 sem gospodaril v koči skupaj z dvema pomočnicama.

Po zasedbi so Italijani zaprto Kočo na Gozdu izropali. Pokradli so sto litrov vina in vsa živila. Utrpel sem škodo v znesku 37 000 dinarjev. Za Italijani so prišli Nemci. Ti so kočo uporabljali v vojaške namene.

V letih 1941 in 1942 sem opravljal spet samo priložnostna dela. Leta 1942 so se v okolici pojavili prvi partizani. Povezan sem bil z znanim revolucionarjem Ivanom Krivcem. Leta 1943 sem pasel živino na kranskojgorskih planinah v Klinu in okrog Vršiča in tako sem postal obveščevalec. V sedanjem Mihovem domu so bili stalno nastanjeni Nemci, v Tičarjevem domu Italijani, Erjavčeva koča je bila pa prazna. Tatinski italijanski vojaki so mi na Vršiču ukradli dva vola. Leta 1944 je bilo zaradi izdaje zaprtih 28 aktivistov in pristašev OF. Tudi mene so zaprli v Begunje, za dva meseca in pol. Iz zapora me je rešil hotelir Paar z Bleda. Po izpustitvi sem še naprej sodeloval z OF. Maja 1945 sem odšel po prihodu IV. divizije kot borec Jeseniško-bohinjskega odreda na Koroško. Poleti leta 1945 sem prevzel oskrbnitvo Erjavčeve koče na Vršiču. Koča je bila pod upravo PD Ljubljana-matica in kasneje pod upravo PD Jesenice. V Erjavčevi koči je bilo po osvoboditvi nastanjenih tudi 200 delovnih brigadirjev. Bila je tolikšna nesnaga, da sem moral čistiti vse to, kar z lopato, in metati na kupe. Vem, da sta v bližini koče dva grobova. V prvem je pokopan eden, v drugem verjetno dva pokojnika. V koči je bilo na lesenem stropu več lukenj. V prešernosti in vinjenosti so nekateri streljali v ta strop, ne da bi se zavedali, da so zgornji prostori polni brigadirjev in bi lahko prišlo do nesreče!

Ker v Erjavčevi koči nisem bil zadovoljen, sem sprejel oskrbnitvo Koče na Gozdu. Znova sem se oženil in z ženo Ivanko sva gospodarila v koči dve leti. Ko sem bil še pred vojno oskrbnik, za delo nisem dobival plačila, temveč so, kot že rečeno, pripadali dohodki od kuhinje oskrbniku, dohodki od pijače in prenočišč pa planinskemu društvu. Po novih predpisih je oskrbnik prejemal plačo, vsi dohodki pa so postali last planinskega društva. Zato sem izgubil veselje do oskrbnitva. Raje sem šel drvarit. Nisem še dolgo podiral dreves, ko sem prevzel posle upravnika počitniškega doma Ministrstva za gradnjo. To delo sem opravljal samo leto dni.

Gornišтво me je povezovalo vsa leta tudi z lovom. In tako sem postal državni lovec v revirjih Kranjska gora in Planica. Deset let sem bil vse do upokojitve lovski nadzornik. Z našim maršalom Titom sem se večkrat srečal. Pri Koči na Gozdu se je nekoč ustavila kolona avtomobilov. Videl sem, da je prispel Tito, in po fantiču sem mu poslal šopek planik. Tito je sporočil zahvalo.

Ko je bil Tito na Vršiču v »Poštarcu«, sem kot lovski nadzornik dobil nalogo poskrbeti, da bi Tito ustrelil divjega petelina. Prvi dan ni bilo uspeha. Zato sem predlagal, da iz bližine lovišča odstranijo osebne avtomobile, ker sem menil, da to divjad moti; čeprav neradi, so avtomobile le umaknili. Uspeh lova so bili ustreljeni ruševci. Seveda ni izostala »plava kuvarta«. Doma hranim fotografijo, na kateri so Tito, Miha Marinko, Boris Kraigher, cesar Haile Selasie in moja lovska »malenkost«!

Pred vojno sem imel v Koči na Gozdu še en visok obisk. Spremljali sta ga dve usmiljeni sestri. V pinji se je medla smetana in ko je bil »puter« nared, je »usmiljenka« zakričala: »Tonček, puter se je rodil!« In ta »rojeni puter« so »usmiljeno« namazali na črn domač kruh.

S pokojnim Knafeljcem sva si bila glede okroglih markacij navzkriž. Sam sem bil za podolgovate markacije, ki naj bi kazale tudi smer poti. Okrogle markacije tega ne pokažejo. Knafeljce je trdil, da so podolgovate markacije nemškega izvora. Menim, da če bi bile podolgovate markacije v rdeče-beli ali rdeče-beli-rdeči barvi, bi to bile slovenske markacije.

Hanza je še omenil, da je danes malo pravih oskrbnikov, da je Koča na Gozdu zelo zapuščen in da tudi njegova pot na Prisank ni dobro vzdrževana, kar je slišal od drugih turistov. Zagovarja rabo besede Prisank in ne Prisojnik, ker je prvo pravo in domače narečno ime.

Potožil je, kot da je on sam in z njim njegovo delo vred pozabljeno. Potolatil sem ga, da nikoli! Vsakdo, ki je in bo plezal po zavarovani poti na Prisank in Mojstrovko, se bo ustavil pri vstopu in prebral na tabli:

»HANZOVA POT«

In tako bo naš Hanza živel v spominih vseh pravih ljubiteljev gora še dolgo, dolgo vrsto let, ki jim mi ne vidimo konca. Hanza si je ustvaril sam svoj planinski spomenik še za življenja in morda ne ve dovolj, kako planinci, ki plezajo po njegovi poti ali poteh, še danes hvalijo drznost in lepote smeri, po katerih nas je želel popeljati, da bi užili in občutili pravi stik z neomeževano gorsko naravo. Zato je najmanj, kar smo dolžni storiti, da negujemo in vzdržujemo njegovo v občoro korist zastavljeno delo in mu damo vedeti, da ni bilo zaman.

No, tudi Hanza je molče soglašal z mojim mnenjem.

Na koncu sva bila oba zadovoljna, da sva obudila njegovo trpko življenjsko pot, v celoti še zahtevnejšo od njegovih posameznih planinskih, a obenem pestro, zanimivo, polno poučnih spoznanj, ki smo jih s tem, da jih tu v skromnem obsegu, mislim, dajem na »svetlo«, res odtegnili pozabi. Hanzova življenjska pot pa še ni končana in želimo, da še dolgo ne bo. Naj bo ta zapis, ki mu je sam dal jedro, skromen prispevek k spoštljivemu življenjskemu jubileju, 85-letnici, ki jo praznuje letos. Da bi jo le praznoval čil, vever in v trdnem prepričanju, da bo šlo še veliko ljubiteljev gora po stopinjah, ki nam jih je prvi izklesal v trajen spomin — Ivan Vertelj, naš Hanza.

VETRIMO GLAVE

(Sestavek za knjigo Lhotse '81)

VIKI GROŠELJ

Teško plezanje v orjaški steni, plazovi nas neprenehoma zasipavajo, padajoče kamenje, neprestano sneženje. Vsak dan preži na nas veliko nevarnosti. Postali smo del stene. Spojeni smo z njo. Živimo in mislimo z njo. V takem okolju človek deloma otopi, kljub temu pa se koplje v nas strahotna psihična napetost. Nosimo jo v sebi toliko časa, da kakšen majhen ali nepomemben dogodek ne izbije sode dna. Izbruhi so včasih resni, včasih smešni. Navadno pa so nepričakovani, prav vsakega pa skušamo obrniti v šalo. Prav vse, kar ni v neposredni zvezi s steno in delom v njej, nam rabi za ventil, kjer sproščamo to napetost. Tedne in tedne si izoliran od normalnega sveta. Garaš kot norec v steni nekje na koncu zemeljske oble, gledaš neprenehno iste obraze in postave, ki delajo iste kretnje, uporabljajo iste besede. Prime te, da bi ponorel in treščil po nosu prijatelja samo zato, ker natančno veš, kako bo držal žlico med jedjo, ali pa, kako si bo zavezal čevlji.

... nekje pod velikim previsom zagrmí. Sredi strmega ledišča, pripet na vrh, pogledam navzgor. Velik pršni plaz drvi naravnost name. Prilepim se ob steno. Časa za strah ni. Silovit udarec drveče snežne gmote me skoraj odtrga od stene. Hrumenje padajočega snega. Tema. Strahotna teža snežnega stožca nad mano. Šibka svetloba. Pritisk počasi popušča. Odprem oči. Med nogami opazujem plaz, ki se počasi umirja na ravnini, dva tisoč metrov pod mano...

Še eno zanimivost sem opazil na tej odpravi. Prav vsak od nas se v večini primerov sramuje svojih slabosti in jih nikoli ne prizna, pa čeprav so še kako človeške. In tako alpinist na odpravi ni nikoli sam kriv, če naloge ne opravi do konca. Krivec je več. Slabo vreme na primer, čeprav so imeli prijatelji nad njim ravno tako slabega. Ali pa nenadne bolečine v trebuhu, ki so se začele, tik preden bi moral vstopiti v steno, ponehajo pa takoj po vrnitvi v bazo, saj je na mizi ravno kosilo in tega ne velja zamuditi. Sem lahko prištevam še razne zobobole, glavobole, bruhanje in bljuvanja, črvičenja in slabosti, ki pa po čudežu prenehajo, takoj ko se vrneš v bazo. Matija, naš glavni vráč (kadar ni na odpravah, se gre zdravnika v Kliničnem centru v Ljubljani), namreč nikoli ne more odkriti vzrokov teh nenavadnih bolečin. Sicer pa je tudi on eden glavnih krivcev za vse težave, ki jih imamo. Sploh ne zna v eni sekundi pozdraviti vnetega grla in v dveh sekundah zaustaviti močne driske. Skoraj vedno nam da ničvredne tablete in včasih je celo nesramen! Ko recimo prideš k njemu, da ti v hipu odpravi hud kašelj, ki si ga dobil zaradi hudega mraza in suhega zraka v velikih višinah, ti da kakšne tablete in reče: »Če ti to ne bo pomagalo, pa pojdi za kakih 14 dni na morje!« V večernih nakladaških debatah smo ugotovili, da vsak od nas več ve o medicini. No, važno je, da nikoli noben alpinist ni nič kriv in da je njegovih slabosti kriv kdo drug. Zdravnik je za krivca vedno primeren.

... tokrat sem prepozen. Plaz me ujame, še preden se s prsmi pritisknem ob steno. Prostor med menoj in njo se bliskovito napolni. Telo se kljub krčevitemu naporu odmakne od stene. Zakričim v onemogli grozi. Sila plazu mi spodbiše noge. Ležim na drsečem snegu, grabim v plazečo se gmoto. Usta imam polna. Naočnike mi je vzelo. Vrv, na katero sem pripet, pa kot po čudežu vzdrži pritisk plazu in težo mojega telesa...

Dnevi počitka v bazi so kot nalašč za fizično, še posebej pa za umsko sprostitev. Ne končne in včasih strahotno neumne, a zato toliko bolj ognjevit in zagrizene debate se po kosilu zavlečejo do večerje in po njej pozno v noč. Najbolj priljubljen, že kar klasičen izraz za te debate je »nakladanje«. Nakladamo o politiki in veri, o ženskah in alpinizmu, o cenah in ribolovu, o mikroklimi in polnokrvnosti in sploh o vsem mogočem. Vse te, včasih res butaste debate pa prinašajo obilo zabave, smeha in, kar je najpomembnejše, prinašajo sprostitev. Kadar se kdo od nakladačev še posebej razvname ali začne pretiravati, se takoj ob njem pojavi kdo od prijateljev in brez besed začne oponašati človeka z lopato, ki bo nesebično pomagal nakladaču odpeljati vse, kar je naložil. Pretiravanja so včasih takšna, da se v nekaj minutah nabere toliko materiala, da ga devet tater ne bi moglo odpeljati.

... Andrejevo telo je napeto kot lok. Le s konicami derez in cepinov je v stiku s prepadno vesino, pokrito s črnim požledom, trdim kot kost. Vsakih nekaj minut po vesini pribripijo kosi ledu in kamenja. Vsakič trdno stisnem vrvi in zamižim. Padajoči izstrelki udarjajo na led in skale tako, da votlo tleska in v nosnicah začutim vonj po žveplu. Ko odprem oči, je Andrej začuda še vedno tam, kjer je bil. Krog in krog njega je videti sledove padajočih izstrelkov. Počasi se njegovo telo še bolj vzpne. Led zaječi pod udarcem cepina in prijatelj je za korak više...

Iz nakladanja smo priredili celo tekmovanje za zlato lopato. Bilo je tako resno, da smo izdelali tri majhne lopatke z napisi 1., 2. in 3. nakladač. Tekmovanje je bilo silno zagrizeno. Končna uvrstitev je prinesla pričakovan razplet, saj so trije prvouvrščeni daleč prekosili vse druge tekmovalce. Izdelali smo si tudi sila resen in natančen pravilnik o tekmovanju. Zaradi njegove pomembnosti za poznejše rodove ga objavljam v celoti.

Pravilnik o tekmovanju za zlato lopato (v nadaljnjem tekstu ZL):

1. Tekmovanje za ZL je namenjeno plemeniti večini nakladanja, je povsem amatersko in ni v skladu s samoupravnimi normami.
2. Sodeluje lahko vsak član odprave LHOTSE 81 razen tistih, ki ne izpolnjujejo pogojev iz člena 1.
3. Nakladanje je samo ustno, vnaprej nepripravljeno, predvsem pa mora krepiti žvekalne mišice. Popolnoma nepomemben je vsak intelektualni delež.
4. Teme nakladanja so neomejene.
5. Nakladajoči mora imeti vsaj enega poslušalca, ki dokazano ne spi pregloboko. Naklada se v bratskih jezikih, ki jih mora poslušalec obvladati, ni pa nujno za nakladača.
6. Kraj nakladanja ni omejen, da je le v mejah perimitra nj. vel. nepalskega kralja Birendre.
7. Pri nakladanju ocenjujemo: volumen, specifično težo in gostoto naloženega in umetniški vtis o naloženem.
8. Odvažanje naloženega gre izključno na stroške nakladača.

9. O končnem zmagovalcu odloča vsaj dvetretjinska večina članov odprave s tajnim glasovanjem. 2. in 3. uvrščeni dobijo srebrno oz. bronasto lopato. Drugi se lahko zadovoljijo s štiharicami naravne velikosti, ki jih nabavijo na lastne stroške.
10. Vsakdanja zloraba pravilnika se kaznuje z imobilizacijo organa nakladanja.
11. Pravilnik stopi v veljavo takoj po ustni objavi predsednika komisije, glavnega vrača odprave LHOTSE 81. Pravilnik je sprejet nedemokratično in proti njemu ni ugovora. Člani komisije za sestavo pravilnika:

predsednik: Matija Horvat

član: Nejc Zaplotnik

član: Janez Majdič

Novosadski novinar Peka je bil z eno besedo strašen. Takega nakladača, mislim, da še nisem videl. O vsem je vse vedel in proti koncu odprave nas je že učil, kaj je alpinizem in kako se pleza. Ker je bil novinar, torej profesionalni nakladač, v začetku ni smel nastopati v konkurenci. Zaradi njegove velike želje in prave sle po nakladanju, smo mu nazadnje le dodelili B licenco. Nekaj podobnega, kot jo ima Stenmark pri smučanju. Brez vsakega dvoma bi zmagal, pa je odpotoval že nekaj dni pred nami domov in smo ga morali diskvalificirati.

... ves dan z grozo poslušamo plazove, ki grme čez šotore, vkopane v ledeno steno. Vsakič ko zagrmí, se stisnemo ob notranjo steno v upanju, da plaz le ne bo tako močan, da bi nas odneslo v globino. V šotoru je vse vlažno. Spalne vreče so tako premočene, da iz njih teče voda. Neprestano odkopavamo vhod, da nas snežna gmoča ne bi zadušila...

Poštar je bil najbolj prekleto in obenem najbolj oboževana osebnost, čeprav pri vsem tem sam ni bil nič kriv. Približno pet dni je potreboval iz baze do Lukle, kjer je prevzel našo pošto, in nazaj. Vedno smo ga nestrpno čakali. Pomenil nam je stik z domovino in domačimi. Bil je edina vez z nekim svetom, kjer ti ni treba biti privezan, kjer ni plazov, s svetom, kjer je temperatura + 20 namesto - 40. To je svet, kjer žive vsi tisti, ki jih imaš rad (pa tudi tisti, ki jih ne maraš preveč).

Obupne vremenske razmere to pomlad so vplivale tudi na poštni promet. V Lukli je velikokrat deževalo, letalo s pošto ni moglo pristati in poštar se je nekajkrat vrnil brez pisem. Že tako smo težko čakali tistih pet dni (še štirikrat gremo spat, potem pa bo prišel poštar), večkrat pa se je ta čas raztegnil celo na deset ali petnajst dni. Kaj pomeni pismo od doma v tistih norih dnevih nevarnosti mraza in garanja, ve le tisti, ki je kdaj to poskusil.

Prav dobro se spominjam večera, ko smo se po kratkotrajnem nakladanju že odpravljali spat. Slabi volji je botrovala že petnajstdnevna poštarjeva odsotnost. Tudi danes ga ni bilo več pričakovati. Nekaj prijateljev je že odstavalo v šotore. Ostali smo molče čemeli ob brljivki, ki je razsvetljevala s ponjavo prekrito jedilnico. Vzdušje je bilo zares turobno. In v tistem se prikaže poštar. Napravil je tri etape v enem dnevu. Zdaj je tu in veliko pošte ima. Razpoloženje se v hipu spremeni. Aleš deli pošto in nekaj hipov zatem se obrazi prijateljev že skrivajo za popisanimi listi papirja. Vsi smo z mislimi v hipu tisoče kilometrov daleč in v večerni mir padajo stavki z vseh koncev:

»Doma je že prava pomlad!«

»V Prištini ga nekaj serjejo!«

»Umr! je Joe Luis!«

»V Guncljah so namerili že 28 nad ničlo (Gunclje so kraj pri Ljubljani. Za hude lokalpartio te pa je Ljubljana kraj pri Guncljah).

»Messner je izjavil, da bodo steno Lhotseja splezali šele leta 2000!«

»Rokometaši Slovana so v finalu!«

»Cene so poskočile za 50 %!«

»V Trzinu sta dva lopova oropala poštarja!«

»Križaj je tretji!...«

Zanimivo je vse, še najbolj pa nas pritegnejo tiste vsakdanje reči, opravi in malenkosti, ki jim doma sploh ne posvečamo nobene pozornosti.

Odgovore pišem še isto noč in naslednji dan. Pri pisanju se prav tako preselim daleč proč od stene. Dobim občutek, kot da se pogovarjam s tistim, ki mu pišem. Pišem sicer o tem, kaj doživljamo tu, moje misli pa so doma. Med plazovi in viharji se v mislih pojavi obraz tistega, ki mu pišem. Zazdi se mi, da je plazov manj in mraz ni več tako hud. Prav vsa moja pisma so polna čustev, mehkih in toplih. Nastajajo iz želje po stiku z bolj človeškim svetom in naravo. So protiutež tistega, kar doživljamo na gori. In prepričan sem, da se prijateljem dogaja isto.

... stokanje je podobno hropenju, prihaja pa iz šotora pod nama. Planeva ven in se pripeta na vrh spustiva do spodnjega šotora. Plazovi so ga tako zakopali, da je povsem zravan z vesino. Kličeva in odkopavava kot nora. Zadruga! Odpreva jo. Izток leži na tleh nezavesten. Plazovi so hermetično zaprli dostope zraka v šotor. Po nekaj minutah je počasi zave. Nič ne ve, da je klical. Če ga ne bi bila slišala, bi se bil zadušil ...

Nekega dopoldneva zagledamo pod bazo moža, ki se počasi približuje. Takoj ga imamo za kakega turista, ki jih po nižinskih delih Nepala kar mrgoli. Sem in tja se kakšen priklati sem gor do naše baze. Nič kaj jih nismo veseli, saj se zvečine obnašajo zelo ošabno. V začetku se sprehajajo po bazi, kot da so v živalskem vrtu, ko pa navežemo stike z njimi, nas kaj kmalu začno učiti, kaj je alpinizem in kako se pleza. Mož, ki pride bliže, je drugačen. Vodja baskovske odprave na Lhotse-šar je in hudo bolan. Nimajo zdravnika in prosi nas za pomoč. Matija ga pregleda. Sumi na možgansko krvavitev, predpiše mu čim več mirovanja. Xvier, tako mu je ime, ostane na kosilu. Klepetamo o vsem mogočem. O Španiji, Baskiji, ponesrečenem državnem udaru, družbenih problemih itd. Ob odhodu mu podarimo nekaj malenkosti. Zagotovo bomo vedno prijatelji. Nekajkrat izmenjamo obiske. Kar nekako pobratimo se. Mi upamo, da jim bo uspelo in oni drže pesti za nas. Izmenjavamo novice o napredovanju. Tudi oni imajo velike težave z vremenom. Nenavadno, kako človeku odleže, če ve, da imajo tudi drugi iste probleme. V noči pred naskokom na vrh jim vihar odnese naskočno navezo s šotorom vred. Po čudežu se ustavita kakih dvesto metrov niže in jo odneseta le z lažjimi ozeblinami. Dva dni kasneje zapuste bazo in odrinejo domov.

... Petrovi prsti so na konicah temno modri, nato močno otekli in napeti, pa spet čudno zgubani in otrpli. Nemo strmim v prijateljewe ozeblina. In komaj 7000 m visoko smo šele ...

Pod Lhotsejem sem prebral toliko knjig, kot jih sicer preberem v enem letu. Nasploh so bile izredno iskane. Pri nekaterih bolj zanimivih smo določili celo vrstni red branja, ki pa se je zaradi odhodov v steno in tatiske spretnosti nekaterih vedno podrl. Posebej izbirčni nismo bili. Brali smo vse, od Cankarja do Bulgakova, od Menarta do Kirsta, pa od Prešerna do Habaja. Višina pri branju ni pomenila nobene težave, saj je bilo nekaj knjig celo na taboru ena. Žepne izdaje naših pesnikov pa so prišle tudi 8000 metrov visoko.

... na mestu, kjer so pred neurjem stali šotori, je vse zgajeno s strmino. Le nekaj polomljenih palic priča, da so pod meter debelo snežno odejo pokopani ostanki šotora. Vse je uničeno. Tudi oprema je tako globoko, da je ne moremo odkopati ...

Strast, ki je včasih prerasla že kar v obsedenost, so bile kocke. Kockali smo med pristopnim maršem, v bazi in celo v višinskih taboriščih. Igrali smo s poker kockami in ena sama igra je trajala tudi po dve uri. Vsak od nastopajočih je imel naštudiran svoj met, za katerega je trdil, da je najboljši. Navadno se je ob vsaki partiji nabralo še nekaj kibicev, ki so s svojimi komentarji še bolj razvneli nastopajoče. Rezultati niso bili bistveni. Važno je bilo, da smo za kakšno uro pozabili, kje smo in zakaj smo prišli v ta pozabljeni košček sveta.

... fiksni vrvi je konec. V več kot 50 stopinj nagnjenem pobočju se ugrezam čez pas. Pravi rov kopljem navzgor proti grebenu. Ob vsakem koraku se začudim, da sem sploh še v steni. Celotno pobočje miruje vsem težnostnim zakonom navkljub. Višina 8000 m ...

Dal bat je kuhan riž z lečino omako in ena najbolj značilnih nepalskih jedi. Jemo jo bolj poredko. Pa vendar tolikokrat, da si je pridobila med nami nekaj privržencev, ki bi jo jedli vsak dan, še več pa strahotnih sovražnikov, ki so jim šli lasje pokonci samo ob misli nanjo. Kmalu je začela po bazi krožiti tale zgodbica:

V času inkvizicije so inkvizitorji ujeli moža, ki je vedel, kje se skriva bajeslovni zaklad. Izmišljali so si nova in nova mučenja, mož pa je molčal kot grob. Pulili so mu nohte, ga rezali pri živem telesu, a tudi besedica ni prišla iz njegovih ust. Zaradi strahotne trdovitosti in molčanja so sklicali posvet najstrašnejših inkvizitorjev, da bi si izmislili najstrašnejša mučenja, vendar moža niso strli. Na koncu je vstal stari inkvizitor, doma izpod himalajskih gora in ves bled v obraz izrekel strašne besede: »Skuhajmo mu dal bat.« In vsi drugi inkvizitorji, vajeni najbolj grozljivih mučenj, so zarjaveli od groze. Mož, ki je kljuboval vsem mučenjem, je samo zavohal dal bat in takoj je izdal svojo skrivnost.

... orkanski veter hrumi skozi kamin, nosi s seboj snežne in ledene delce s tako hitrostjo, da je spust skoraj nemogoč. Ne morem več čakati. Spustim se v kamin. Sunek vetra me zgrabi in kot igračko trešči nekaj metrov navzdol. Udarim v nasprotno steno. Vse je belo, veter hrumi. V divjem plesu snežink ne vem več, kje je spodaj in kje zgoraj. Temperatura 40 stopinj pod ničlo.

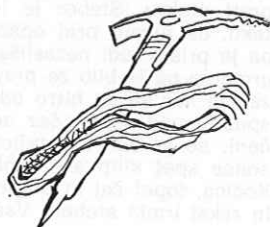
Dan odmora v bazi je kljub nedelavnosti in počitku lahko zelo zanimiv. Prebudi me glasba iz Janezovega šotora. Navadno je to Belafontejeva popevka o nosačih banan. Čez dan jo slišim še večkrat in nazadnje že kar vidim vrsto črnskih nosačev, ki med šotori, na upognjenih hrbtih, nosijo šope banan. Ves krmežljiv se odpravim na zajtrk. V jedilnici Rok ravno besni nad svetimi kurami. To so jerebicam podobne živali, ki so se kar udomačile v taboru. Po verovanju šerp so svete in zato se jih ne smemo dotakniti. Toda danes so šle v svoji domačnosti res malo predaleč. Ena je namreč zašla v njegov šotor in se mu posrala na sredo spalne vreče. Zajtrk je dober. Začnimo ga z debato o naših alpskih smučarjih in nadurnem delu. Značilnost teh pogovorov je v tem, da se končajo tam, kjer so se začeli, da nihče nikogar o ničemer ne prepriča in da smo na koncu vsi zadovoljni, ker je vsak lahko trobil svoje in sploh ni bil pozoren, ali ga kdo posluša ali ne. Po zajtrku si privoščim umivanje, ki sem ga po desetdnevem delu na gori zares potreben. Brodim po 'lavorju', polnem tople vode, razmišljam o morju in poslušam Nejčevo kaseto, na kateri je posneta otroška igrice »Radio huda luknja«.

... v vihnem snežnem metežu, med hudourniki plazov sestopam v dolino. Ne zavedam se nevarnosti. Apatično sledim težnosti, ki potiska fizično in psihično povsem zbita telo ven iz tega norega sveta...

Okoli dvanajstih začne snežiti kot ponavadi. Še preden začne kuhar razbijati po prazni jeklenki, s čimer vabi na kosilo, sem že v jedilnici. Do siteda se nabutam. Debata po kosilu na čuden način preskakuje iz nepalske notranje politike na jugoslovanski nogomet. (Povem vam, ta Kotović je bil strašen dribler! Napovedovalec je takole komentiral njegovo igro: »Žogo je pravkar dobil Kotović in začel preigravati. Dokler je ne izgubi, poslušajte glasbo iz našega studia.«) In naprej na naftno krizo pa na Bergantovo knjigo o polnokrvnosti (»fantje, od danes naprej bomo žrli samo še špeh, če ne te stene ne bomo splezali«), nadaljuje se z živahno razpravo o staroslovenskih besedah (kaj so gavtre, šepsar ali mentrga, kaj se nese k žegnju, pa spet, kaj so opreške, kaj je čivižen in kaj birkle), zaide v sanjarjenje (»Ko pridemo domov, bomo za proslavitev srečne vrnitve popili kakšnih sto litrov piva na petsto podlage«), zavije v kulinariko (»Tri dni nisva nič žrla, poj sva pa pršla do bajte. To so naja gledal. Šter ure sva se sam basala. Dvakrat sm od mize ustov pa u luft skoču, de se je u vampu mal sesedl, poj sm pa spet žru«) in se konča v silovitem prepiru, ali je košarka bolj inteligen ten šport kot odbojka ali ne. Tam neke med naftno krizo in polnokrvnostjo je bila večerja. Janez je nekaj godrnjal, da ne more dobiti zveze s Kathmandujem, juha je bila premrzla, meso pa premalo kuhano.

... blazen veter reže skozi sloje obleke, skozi kožo, prav tja do kosti. Kisikova maska primrzne na obraz. Ena sama ura v tem ledenem pekl u na višini 8000 metrov človeka dobesedno zlomi...

Ura je polnoč. Kar nekam upehani od strastnih besednih dvobojev se odpravljamo spat. Gledam obraze prijateljev. Poraščeni so in ožgani, umazani in shujšani, veliki in majhni, otožni in režeči, čez vse pa lega senca utrujenosti in zaspanosti.

DURMITOR 81

LUKA KARNIČAR

Vlak drvi z »jugoslovansko« hitrostjo skozi neštete predore. Ženska nasproti mene se je že davno naveličala risati črtice za vsak predor posebej; zdaj se ji je ob vsakokratnem srečanju s temo izvijale globok vzdih in seveda tisti značilni:

»Opet, jao...«

»Fantje, na naslednji postaji izstopimo!«

Vlak se ustavi, niti ne zapiska, in že se znajdemo z velikimi, prevelikimi nahrbtniki in šotorom seveda, sami na železniški progi — okrog nas pa strmi bregovi smrekovega gozda. Kje pa so hribi, tisti skalnati, da bi z lažjim srcem prenašali našo ropotijo po vročem popoldanskem soncu? Seveda, Mojkovac je 70 km oddaljen od Žabljaka, kamor smo namenjeni in kot je iz avtobusnih zvez razvidno — torej še ne bomo tako kmalu tam. Zato sledi globok poseg v žepe in po uri in pol, ko se je sonce za ta dan že naveličalo sijati na Črno goro, smo se znašli v samem središču »črnogorskega Bleda« — v Žabljaku. V samopostrežni si kupimo večerjo ter se otovorjeni s hitrimi in odločnimi koraki napotimo v smeri Črnega jezera, kot da bi to točno vedeli, kam gremo, kje bomo postavili šotor... Vsi smo že dobro oznojeni, ko po lepo markirani poti pridemo toliko daleč, da so množice neokusno razmetanih vikendov za nami. Nedaleč od zadnjega si v gozdu najdemo primeren prostor in šotor je eden, dva, tri, postavljen. No, potem so nas čuvaji ves teden iskali, da bi nam povedali, da tako ne smemo šotoriti, ker je bližnji vikend od »gospoda sodnika« iz Beograda. Na srečo smo se s temi čuvaji srečali šele zadnji dan, ko smo že pospravili. Razšli smo se kot prijatelji.

Prvi dan smo se spoznali z vsemi trgovinami, mesnico, pekarijo in drugimi znamenitostmi kraja. Po kosilu v prijetni senci smo se pripravili na vsa mogoča presenečenja odpravili proti goram, ki jih še niso uspeli prav videti.

Samo obrisi so nam burili domišljijo. No, komu pravzaprav? Radu, mlademu zagnanemu alpinistu, ki mu razvzemajo domišljijo le tiste stene, kjer se še ptice največkrat ne morejo odpočiti. Murnu, mlademu pripravniku, prvič malo dlje od doma, še nepokvarjenemu, željnemu kaj videti in doživeti. Pa še moja malenkost, ki se je trudila, da bi kot »šerpa« in kot »mama« čim bolj kombinirala skupne želje. In kar takoj moram povedati, da smo kljub velikim razlikam v alpinističnih izkušnjah preživeli čudovite dni v stenah, v majhni kočici na planini in v »mestu«.

Ko smo minili gozdno mejo, je vročina še bolj pritisnila. Toda moči nam ni jemala, kajti durmitske gore in stene so se začele prikazovati druga za drugo, kot bi se doslej skrivale. Po poti, ki se je vila malo navzgor, malo navzdol, smo se počasi pomikali proti planini Lokve, kjer so se pasli konji, govedo, in še ovce so včasih pripeljali mimo. Zagledali smo tudi prve lesene kočice in kar naenkrat Terzijin Bogaz (2260 m) s svojo čudovito SV steno, ki nam je do konca ostala v spominu kot najlepša. Mogoče zato, ker smo jo prvo zagledali, morda zaradi oblike, morda zaradi njene beline, ne vem... Tako smo se nastanili na tej planini, v majhni kočici, kjer smo ravno trije lahko ležali. Prijetno je bilo to naše zavetišče — zadnji dan smo se kar težko poslovili od njega. Tudi vodo smo imeli v bližini, tako da kot »mama« s kuho nisem imel problemov. V bližnji koči smo nekaj dni imeli za sosede marljive markaciste in moram reči, da so svoje delo kar dobro opravljal — seveda, kar se tiče barvanja.

IRMIN STEBER

Za prvo plezalno turo smo izbrali prav steno Terzijinega Bogaza in v osrednjem delu preplezali Zasavsko smer. Kot vse dni, smo tudi prvi dan vstali zgodaj, tako da smo že v dopoldanskih urah dosegli rob stene in z vrha se nam je na drugi strani doline Karlice prikazala domala dva km široka stena Šljemena — in sonce je kot čarovnik obsijalo skrajni desni steber in nam hotelo pokazati, kam moramo še danes. Hitro smo si bili enotni: po travnatem J pobočju Terzijinega Bogaza navzdol in navzgor po melišču proti stebri. Steber je le počasi popuščal in me nekajkrat spravil celo na kolena tako, da nismo prej opazili bližajoče se nevihte kot šele ob prvih kapljicah, z njimi pa je prišlo tudi nezasišano grmenje. Pohiteli smo. V zgornjem delu se je vsula toča, grmenje pa je bilo že prav oglušujoče. Zadnji raztežaj je bila lahek, zato smo se razvezali in kar se da hitro odrbrzeli čez greben na drugo stran v kotanjo, odkoder smo se spustili pod steno, čez nekaj snežišč in melišč na varno. Čeprav vsi do kože premočeni, se je bilo kar prijetno stisniti pod bivač vrečo. Po slabi uri čepenja je začelo sonce spet siliti skoz oblake, tako da smo na planino prišli le še do tri četrt mokri. Kočica, topel čaj in prepečenec pa nekaj narodnih in dobra volja nas ni več zapustila. In zakaj Irmin steber? Vsako leto, kadar smo šli v tuje gore, je bila Irma z nami in ne

samo, da je preplezala vse, kar smo mi preplezali, še razvaja nas je v taboru in nam kuhala take stvari, da so se nam tokrat, ko smo bili brez nje, lahko le sline cedile. Pa zato tudi, ker ima Šemi, ki ni mogel z nami, v načrtu poleg stebra zlesti zahtevno novo smer — pa naj bosta še tam daleč v Črni gori skupaj — Šemijev kamin in Irmin steber.

LEDENA PEČINA POD OBLO GLAVO

Za šopi rosne trave skrite markacije nas vodijo pod poraslim Čvorovim Bogazom čez travnata pobočja proti Obli glavi. Sem in tja tudi čez robove in škraplje in znajdem se na robu brezna. Takoj na robu se prične strmo snežno pobočje in na dnu, glej — ko se pri-
vadimo na polmrak — čudovite kraške tvorbe, stalagmiti, stalaktiti, stebri — na kristalni ledni ploskvi. Kot že tolikokrat, se je narava kiparka poigrala tudi z najbolj nevhvaležnim kiparskim materialom — ledom in ustvarila čudovito kraško dvoranico sredi najhujše avgustovske pripeke. Prijetno ohlajeni se zaženemo v severno steno Oble glave in kar vrtimo se po 250 m visoki steni. Plezali smo s tako vnemo, da je Murn po treh preplezanih smereh kar rad počakal na vrhu in se je ravno dobro oddahnil, ko sva z Radom preplezala še SV steber — najtežjo smer v tej steni.

ČRNO JEZERO

Pravijo, da zdrav človek lahko veliko spi in veliko jé. Če je tako, smo bili mi več kot 100 % zdravi, če bi sklepali po hrani. Že po tretjem dnevu smo se bili prisiljeni spustiti v dolino po nove zaloge. Seveda pa smo nabavni dan porabili tudi za tisti del zdravja, ki se mu pravi higiena. In Črno jezero je s svojo višino 1500 m — čudovita kopalnica. Sicer verjetno nismo zganjali najvišjega nudizma v Jugoslaviji, a vseeno smo bili deležni pogledov, kot da nekateri še vedno ne bi vedeli, da nimajo samo oni pipce za odtok odvečnega piva ali pa »šabese«, kakor hočete. Na kratko — kopanje v jezeru je bilo čudovito. Saj veste, kako je, ko potegneš z nog od znoja trde nogavice in se prepustiš prijetni kopeli in se potem preoblečeš v sveže perilo. »Prileže se!« Plavanje je pa sploh zelo koristno in gotovo bi še velikokrat preplaval jezero v vseh smereh, če ne bi na KOTG vsaj »triindvajsetkrat« spreminjali pogojev za udeležbo na odpravah in mi je prijatelj še pravočasno tako mimogrede omenil, da sem le še »rezerva« in tisto, kar so pisali po časopisih, pač ne drži — za to, da bi pa vsakemu posebej sporočali o spremembah v ekipi, pa tako ni časa. Tisti, ki so za skupaj, se tako ali tako kar naprej videvajo. No, nič ne de. Za plavanje pa tako vsi vemo, kako zelo večja vitalno moč pljuč.

In zakaj Črno jezero? Čudovita prostranstva borovih in smrekovih gozdov okrog jezera mu dajejo značilen temen odsev — kot motni lesk žalostnih ženskih oči.

JEZERSKA SMER

Ko sem doma prebiral lepo opremljen plezalni vodnik za Durmitor, sem si zaželel tudi kakšne nove smeri, take, ki bi ji lahko dali ime po našem kraju, ki bi bila lepa, težka, naravna, ne stisnjena med množico drugih... In doma nisem vedel, kje bo to. Toda, že prvi dan na planini smo si bili na jasnem, da je to lahko le zahodni del SV stene Terzijinega Bogaza. V vsem tem delu ni v vodniku še nič zarisane in lepo belo vitko steno prepredajo zajede, ki obetajo prehode. Vsak dan smo jo opazovali — sence so nam vedno znova odkrivalle nove možnosti in prišel je dan, ko sva v upanju na možnost priplezati do vrha stala ob vstopu. Velika zajeda naju je pripeljala v votlino in že takoj je prišlo prvo razočaranje. Rado je kot drugi kmalu nad vstopom zagledal star kropar. Zajeda se je nadaljevala, midva pa sva iz votline zavila v sredino desnega dela stene in »kropar« naju ni več motil. Plezanje iz votline v osrednji del stene nama je pobralo kar precej moči, meni pa je pomagal še težak nahrbtnik in mi je bilo precej toplo tudi brez sicer tako prijetnih jutranjih sončnih žarkov. Počasi sva se prebila v sredino stene pod velikansko zajedo v obliki Y, vso črno in mokro. V začetku mi je nudila čudovito gvozdjenje, ko pa je bil na vrsti Rado, se je pričelo — vse bolj krušljivo, vse bolj sluzasto. Počasi je napredoval, zatikal zagozde, nekaj malega je tudi zabil, kmalu po tistem, ko mi je sporočil, da je skala že nekoliko boljša in da je že v redu, Rado zakolne, potem še enkrat prav potihlo, ob tem pa mi razloži, da to velja slabo zabitemu klinu, kot da ga je sam hudič zabijal, samo da bi naju spravil v slabo voljo. Za njim sem se potegnil resnično brez volje, kmalu pa sem videl, da ne bom prišel čez, če mi bo vse »dol padlo«. Ne vem, kako mi je uspelo razočaranje zamenjati s humorjem, in potem me ni zapustil prav do vrha. Kmalu sva bila iz črne zajede in se znašla v lahki grapi, od koder sva zavila spet odločno desno v kamin, ki je bil v svoji izpostavljenosti in

ne preveliki težavnosti čudovit. Vmes je bila še travnata polica in raztežaj na sam vršak. Točno tako, kot sva si zamislila. Samo — kaj pa tista dva klina, spodnji in tisti v zajed? Še zdaj mi ne da miru. Upam, da bom kmalu zvedel, kdo je tod že plezal in če je plezal tam kot midva, je opravil lep vzpon — če pa ne, je najin košček Jezerske vsaj varianta. »Aj prov?«

* * *

Trije člani AO Jezersko (Luka Karničar, Rado Markič in Rihard Murn) so v avgustu 1981 opravili v stenah Durmitorja (Terzijin Bogaz, Šljeme, Bandijerna, Oba glava) 30 vzponov — med njimi pa so preplezali tudi 4 prvenstvene smeri.

ZAMRZNJENI SLAP

MATEVŽ LENARČIČ

Šelestenje snežink je motilo tišino, ki se je vlekla od veje do veje, od debla do debla v gozdu za Mojstrano. Tudi šumi ob dotiku snežink s suhimi vejicami in listi so se bili izgubili v globoki snežni odeji, ki je ukrivljala in lomila goste krošnje smrek. Ptiči so najbrž čutili težo novega snega, kajti v goščavi ni bilo slišati običajnega živahnega razgrajanja. Živali so se prepustile zimskemu mirovanju, da bi se tako pretolkle skozi hude dni zime.

S prijateljem s trdnimi, težkimi koraki podirava svet naravnih zakonitosti. Včasih sprotna vejo debelega pokrivala. Kot puščica se požene v zrak, nekajkrat zaniha in obstoji, kot v posmeh drugim vejam, v povsem novem položaju.

Sneg je naletaval v debelih, mokrih kosmih, ki so na vročem čelu puščali mokre srage. Po dolgih tednih zelo nizkih temperatur je nastopila odjuga. Če se ne bi namenila preplezati zaledenelega slapa, bi se verjetno tudi midva razveselila te otoplitve, ki oznanja prvi dih pomladi, tako pa nama je sprva šumenje, potem pa bučanje slapa le krhalo upanje na plezarijo.

Čez nekaj minut sva razočarana obstala sredi grmade odlomljenih kosov debelih ledenih sveč. Zgornji del slapa, nad previsno zamrznjeno ploščo, je bil kopen. V takih razmerah je pametna le ena odločitev, toda kljub temu je trajalo precej časa, da sva se odločila — za vrnitev. Še vedno sva ostala v tem arhitektonsko neresničnem svetu zamrznjenih vodnih kapljic, ki so pršele od padajočega curka in zapolnjevale zrak daleč naokrog. Usedale so se na veje, skale in z ledenim oklepom brisale grobe poteze raztreščenega grušča in ostre robove na novo odlomljenih sveč. Občutek mehkoše so dajali tudi veliki, debeli, majhni in tanki kapniki, ki so še vedno vztrajali v izpodjedenih previsih konglomerantne stene slapa. Navsezadnje nama je bilo žal le tega, da je ostalo premalo svetlobe za fotografiranje.

Sklenila sva, da poskusiva srečo še v Tamarju. Od prijateljev sva zvedela, da so pod Slemenovo špico poskušali preplezati neke slapove, vendar jim to še ni uspelo.

Upanje, da bo tam nižja temperatura, se je uresničilo. Že v Ratečah je bilo precej bolj mrzlo kot v Mojstrani. Cesta do Planice je bila splužena, kopice snega ob robovih so kazale, da je tu zima bolj ostra kot drugod. Odjuga tu še ni načela tanke, a trde in zglačene plasti snega nad asfaltom. Pot do Tamarja so nama utrlji številni nedeljski tekači na smučeh. V trdi temi sva se znašla pred domom. Blodila sva okrog vogalov, padala do pasu v sipki pršič in zaman skušala odkriti zimsko sobo. Končno so nama drobni izklesani oprimki in stopi le pokazali pot po zidu navzgor do majhnega okna, ki je bil nastežaj odprt. Z negotovimi občutki sva se povzpela in z težkimi zasneženimi zimskimi čevlji stopila na lepa tla, obložena s ploščicami. Poznala sva oskrbnika; spraševala sva se, kaj bi storila, če bi nenadoma stopil pred naju. Najbrž bi takoj zbežala. Jutro je bilo mrzlo in megleno. Nase sva navlekla vse, kar sva premogla. Sled je vodila med velikanskimi kupi snega, pod katerimi je bilo skrito grmovje. Z očmi sva spremljala stopinje v gazi in skušala ugotoviti, koliko je šlo pred nama in kdaj je to bilo. Megla je zakrila vse tisočere lepote in zanimivosti s snegom preobloženega gozda. Sicer pa tako nisva bila pripravljena na romantično doživljanje narave. Ukvarjala sva se s povsem drugačnimi mislimi. Skrbelo naju je, kakšen bo slap na pogled ali bodo ledene sveče dovolj trdne za varen vzpon. Različna vprašanja so nama rojila po glavi

Slap v Tamarju

Foto Matevž Lenarčič

in zdelo se nama je, da so lahko življenjsko pomembna in to je bil glavni razlog, da je romantika morala počakati neke v ozadju, v podzavesti.

Megla je odprla pogled na pokrajino, ki je bila prej podobna pokrajini v Kanadi ali na Aljaski kot pa tule pod Jalovcem. Izpod gostega stropa nepredirne megle so se spuščali trije različno visoki in široki prameni sivega ledu, ki so v vznožju stene izginjali v kaosu razlomljene in nagubane gnote, pokrite z globokim snegom.

Obstala sva tik pod slapom. Nabuhli, navpični odstavki so bili na videz previsni. Poleti tu ni nikjer videti mogočnega curka vode. Po temni skali, v kateri so našle svoj življenjski prostor modrozelenne alge in različni mahovi, polzijo in curljajo le majhni potočki. Ko pritisne mrz, se tanke plasti zmrznjene vode vedno znova nalagajo druga vrh druge in tako se polagoma te plasti zdebele v meter in čez debel led.

Ledno kladivo in cepin sta precej dobro držala, medtem ko dereze nikakor niso hotele v trdo podlago. Zato sva bolj praskala in spodrsavala, kot pa lepo plezala. Sklenila sva, da bova, kjer se bo le dalo, varovala na skali ob slapu. Kamniti skladi, ki jih dan in noč razjeda voda, imajo malo razpok torej tudi malo možnosti za zabijanje klinov. Debelo uro je trajalo, da je v skali obtičal dovolj trden klin. Na tihem sem občudoval prijatelja, ki je ves ta čas zmrzoval na stojišču, pri tem pa ni spregovoril niti ene nejevoljne besede. Ne morem si misliti, kaj bi se ob podobnih priložnostih dogajalo na primer v Paklenici. Najbrž bi vsi vprek plezali čez naju, pa čeprav bi bili le raztežaj pod vrhom in bi ura še ne bila pozna. Nekateri pač hočejo vsak trenutek dokazovati, kako so dobri, pa čeprav na račun manjše varnosti.

Prijatelj se je mučil v naslednjem raztežaju, meni pa je pogled uhajal mimo njegovih derez v črne, previsne plati Travnika. Veter je v presledkih prožil plaziče novega pršiča, ki je v oblakih padal čez steno, kjer se je kmalu razsul in se pomešal z zrakom, tako da od začetnega curka ni padlo do vznožja prav nič. Vse skupaj je bilo podobno mračni nepristopnosti, pa čeprav so se na nebu že odpirale krpe modrine.

Led je bil vedno boljši in po štirih raztežajih plezanja in po dveh raztežajih plavanja v strmem pršiču sva se lahko med drevjem podričala do vznožja. Napetost, ki je tako značilna in morda tudi potrebna pri vsakem tako zahtevnem vzponu, je povsem pustila. Ledeni slap ni več sam zapolnjeval celotnega zornega kota najinih pogledov in misli. Pridružila se mu je zimska narava z šitami, Jalovcem, Poncami, s sledovi gamsov, zajcev. Prevzel naju je občutek zadovoljstva, ki bi ga nama težko skalil tudi najhujši sovražnik.

21. 2. 1981 sva z Borisom Simončičem (oba ZAO) preplezala srednji slap v Tamarju (130 m, 60—90°).

KLOPOTEC

ERNA MEŠKO

Jesen je, lepa prleška jesen. Sonce je razlilo svojo toploto čez ta mehki gorički svet. Lahen vetrič je zagnal mnoge klopotce po naših vrhah. In ko privrši močna sapa, se začno dostojanstveno oglašati tisti veliki, ki jih je videti in slišati daleč naokoli. Klopotec, simbol naših gor! Lahko bi tudi rekla: Klopotec — naša ljubezen. Za mojega štiriletnega vnuka Damjana to slednje prav gotovo drži. Rada imam ljudi, ki imajo srce polno ljubezni, da jo lahko razdajajo mnogim, ki so je žejni in je stradajo. Ampak, da bi kdo nekaj ali nekoga imel tako zelo rad, kot ima mali Damjan rad klopotec, tega pa še nisem videla. Pozna več klopotcev v naši bližini. Posebno ga je skrbelo, kako bo očka, ki se je poškodoval, letos spravil veliki klopotec na njegovo soho tam gori na Lahonščaku, pri tistih zasanjanih treh macesnih. Najbližji mu je tisti na bregu pri naših brajdah. Ni posebno velik, je pa nenavadno klepetav. Ko se Damjan zjutraj zbudi, še kar v pižami steče pred hišo in gleda in posluša, če se klopotec vrti. Včasih prihiti žalosten nazaj in se pritožuje, da klopotec »nima vetreka in se nemre vrteti«. Pa se zgodi, da se pripode temni oblaki. In že je Damjanova glavica polna skrbi, ali bo tudi grmel in se bliskalo in se mu smili klopotec, saj bo ves moker od dežja. Z velikimi očkami čaka tolažilnih besed, da ne bo tako hudo in da je klopotec junak, ki se ničesar ne boji.

Pred kratkim je prihital v kuhinjo in v eni sapi povedal, da klopotec »plahta« (šepa), da nekaj ni v redu, ker ne poje tako kot po navadi. Urno se je odpravil na breg in opazil, da klopotcu manjka en maclek*. Maclekom pravi Damjan »klik-klak«. Več dni je ubogi klopotec bil invalid. Damjanu pa njegova ljubezen donj** ni dala miru, dokler končno ni našel zgubljenega »klik-klaka«. S kakšnim veseljem je pribežal domov z maclekom v rokah! Bil je ponosen, da ga je prav on našel.

Ima pa Damjan lep majhen klopotec, ki ga nosi seboj — dobesečno noč in dan. Atek mu ga je naredil s 15 cm dolgim ročajem, da ga lahko drži v svoji ročici. Ta držaj je tako gladek, kot bi bil iz ebenovine. Saj je lahko, ko pa ga vedno obrača v ročicah. In če ga za hip odloži in ga potem takoj ne najde, na ves glas zajoče in vsi mu moramo pomagati poiskati njegovega ljubljence. Ko gre zvečer spat, mora seveda tudi klopotec počivati na njegovem zglavniku ali v ročicah. In ko se zbudi, je ena izmed njegovih prvih misli — klopotec. Ko še ni znal reči »klopotec«, ga je po svoje imenoval »poten«. Tudi sedaj ga še pogosto tako imenuje. Zdaj ga že zna tudi lepo narisati. Pri tem ne pozabi na nobeno njegovo značilnost. Posebno metla mora biti košata, da zajame dovolj vetra.

Ko ga še ni znal sam narisati, je dostikrat prosil odrasle, naj mu ga narišejo. Posebno je bil srečen, če mu ga je narisal oče in to velikega, do vseh potankosti, ob njem okoli pa trsje. Oči so se mu svetile, ko je ogledoval tega lepota.

V jedilnem kotu visi na steni lepa umetniška podoba našega »vrha s klopotcem«. Damjan ta kraj dobro pozna in ko gleda sliko, se kar naprej sprašuje, zakaj da se ta klopotec nikoli ne vrti. Prevelika uganka za njegovo otroško glavico...

Velike ljubezni do klopotca se je nalezla tudi že dveletna Breda. Njene črne očke tako nagajivo vabijo, da bi se je kdo usmilil in ji narisal »poten«. Tako je slišala Damjana in tako ga imenuje tudi ona. Nekaj razločka pa vseeno je. Če Damjan vztraja, da mora biti okoli klopotca trsje, prosi Breda, da narišem še rožico. In ko je to storjeno, potem vsa zažari od veselja in glasno poudari »hvala«.

Z zadovoljstvom ju gledam in jima želim, da bi ju vse življenje spremljalo veselje, ki sta ga kot otroka užila v čudežnem svetu klopotcev in cvetja.

* maclek — kladivce, ki tolče po klopotcu

** donj — do njega

KAJ VSE ZMORE GAMS!

FRANCE AVČIN

Z gamsi sem se kot apinist srečeval neštetokrat. Neštetokrat sem občudoval njihove alpinistične podvige, njihove akrobacije, včasih zanje potrebne, nujne, včasih pa kar tako, zgolj za zabavo ali za vsakodnevni trening. Tako sem se na lovu na gamsa dokončno odpovedal, z lovsko besedo svoji nepozabni umrli planinki, čeprav sodi lov na črnega gamsa v prsku po visokih gorah v prvi zimi med najlepša doživetja pa če streljaš ali ne. »Na lovu ni važno, da si ujel; važno je, da si lovill!«

Srečanje z gamsi mi je neizprosna Narava na starost odrezala na kratko: odvzela mi je pretežni del mojega poprej sokoljevega vida, ni mi pa vzela prijateljev, učencev, naslednikov v gorah. Ti mi sproti poročajo, kaj jim to čudovito gorsko bitje, gams, kaže in pokaže.

Tako sta šla moj naslednik v gorah in v znanosti o elektriki, tem fluidu življenja, Tonček — Dolgostebelni, novi Sočan, in domačinka Darinkica, doma iz partizanske bolnice Na Skali v Vrsniku nad Sočo — psihologinja, privatno pa vrsniška čarovnica v zeliščarstvu — prečit čudovit zračni greben čez Trentski Pelc in Ribežne na srebrni Srebernjak. Dokler je šlo z VW po propadajoči, še laški strateški cesti proti Berebici, potem pa peš po domala vodoravnem delu proti sedlu, povprek čez strmo drnasto steno nad strmimi pobočji Sprednika, desno z zidano ograjo nad strmino. Ko sta se po bleščeči turi vrnili v našo bajtico »Za Vratik«, sta mi vsa navdušena pripovedovala, kaj sta doživela na tisti cesti, ki jo seveda puščamo propadati, podobno kot nekoč čudovito laško kočjo, pravo trdnjavo Morbegno pod Bovškim snegom.

Že kmalu spočetka sta začutila, da se pred njima nad skalno steno na levi nekaj giblje. Padajoči kamenčki so opozarjali. Šla sta kolikor mogoče tiho, kot je trentarskih lovcev in naša navada. Kmalu pa sta lahko ugotovila: močan gams! Sreča, saj je tudi v Berebico že seglo prekletstvo — gamsja garjavost — ta avstrijski izvoz čez Karavanke zavoljo prekomerne gojitve. Gamsu je šlo očitno vse teže, postajal je in pogledoval nazaj. Obstal je, tudi nazaj ne bi šlo več — zaplezal se je bil pred človekom. Obstala sta tudi Tonček in Darinkica. Kaj bo? Naj se vrneta?

Tedaj pa se je zgodilo. Silak se je zasukal proti prepadu in tisti hip skočil vanj. Silovito se je odgnal visoko v zrak in v loku zaplaval nad cesto. Na robu ceste je bil kake tri metre visoko. Letel je iztegnjen, dvignjene glave, velikih oči, iztegnjenih zadnjih in naprej skrčenih sprednjih nog. V tem trenutku se je pod njim odprla globina. Oko je ocenilo, kje se bo končala krivulja leta. Kar stisnilo ju je pri srcu. Tako lepa, tako silna in pogumna žival se bo v nekaj trenutkih raztreščila daleč tam doli na skalah in grušču drnastega Sprednika. Rada bi odvrnila oči, da bi ne videla tega strašnega konca, a oči so kot uročene od nepopisne skladnosti tega nepojmljivo mirnega leta sledile nesrečni živali na njenem zadnjem, kraljevskem poletu. Zdaj, zdaj se bo zgodilo! Dolgo ta mirni let vendar ne more več trajati. Začelo ga bo obračati in potem mu vsa njegova moč in ves pogum ne moreta več pomagati. Komaj je oko zaznalo, kako so se iztegnjene zadnje noge pomaknile naprej, kolena so se spustila in že je zagrmelo. Kamenje in skale so letele izpod parkljev, da se je vsulo po pobočju. A v vsej zmedi padajočega skalovja je njegovo telo še vedno sledilo nevidni črti leta. Hitrost je začela pojemati, ko je drsel po parkljih in se ujel domala v stojo, ki se je spremenila v skrčenje in silovit skok, že v vstran proti gošči. Še nekaj kratkih zaviralnih skokov in že je utonil vanjo. Rešen! Rešen pred kom, pred čim? Pred slabimi izkušnjami z Dvonožcem? Nemara?

Pa ga kdo posnemaj! Samo kozorog mu je še kos, a ne povsod. Kako klavarno razvrednoteni smo že ljudje v primerjavi z bitji v živi Naravi. Kako smešni so naši športni rekordi, naši vzponi z vso plezalno tehniko pred gamsi, z opremo, ki so si jo pridobili v milijonih let svojega boja za preživetje! Živel gamsi, naši dragi, prijazni, nedolžni, zaupljivi štirinogi velealpinisti visoko nad vsemi dvonožci!

Zapisano na dan proslave 60-letnice človekovega Turističnega kluba »Skala«.

»ATI, TRIGLAV!«

STANKO SREŠ

Na vzpetinici pred Vodnikovim domom sediva s sinom Simonom. Počivava in čakava na družbo, s katero sva domenjena, da se dobimo tu in potem skupaj nadaljujemo pot na Kredarico in na Triglav. Veličasten je pogled od tu na Triglav, ki zdajle skriva svojo glavo v oblakih.

Pozdravlja se s planinci, ki hodijo mimo, se za kratek čas ustavijo v domu in gredo spet naprej. Najinih ljudi, ki bi morali priti z Rudnega polja, pa ni in ni.

Vedno bolj sem zaskrbljen zaradi Simona, ki je na svoji prvi poti na Triglav. Vse bolj sem prepričan, da poti ne bo zmogel, čeprav vroče želi priti na vrh. Vendar se vse bolj nagibam k temu, da ne greva naprej;raje se bova vrnila. Zaskrbljen pa sem zato, ker sem ga gledal, kako težko je hodil, ko sva šla skozi Voje sem proti »Vodniku«. Precej zgodaj sva odšla iz zameglene Stare Fužine. Sprva sva hodila lahkotno in sva bila vesela prijetne poti, ki se je kmalu izvila iz megle in na naju je posijalo toplo sonce. Ko sva minila planino Voje, je pot postajala vse težja in vse bolj strma pa tudi čedalje bolj vroče je bilo. Simona je vse bolj dajalo. Vse teže je hodil in vedno pogostejše sva počivala. Vseeno sva nekako prišla do doma, kjer zdaj čakava in počivava.

»Simon, ne vem, če bom prišel na Triglav,« mu pravim, ker ga ne bi rad prizadel.

»Slabo se počutim in hrbet me boli.«

Debelo me je pogledal. Tako zelo si želi na vrh. Kako zelo se je razveselil, ko je zagledal Triglav; kar zakričal je: »Ati! Triglav!«

Zdaj pa to! Zdi se mi, da je Simon žalosten. »Sicer pa počakajva druge, da pridejo; bova slišala, kaj bodo rekli,« ga tolažim. V mislih imam stara triglavska mačka Števana in Milana. Njih pa še ni in vedno bolj me skrbi. Premišljujem o poti na Triglav in bojim se za sina. Stiska me pri srcu. Nisem si mogel zamisliti, kako bo Simon zmogel vso to strmino. Rad bi tudi, da ne bi bil cokla drugim, zato sem vedno bolj prepričan, da je boljše, če se vrneva.

»Triglav si videl, da ga lepšega ne bi mogel, drugo leto pa ga bova spet napadla,« ga tolažim. Simon pa je žalosten; hodi po stezi, ki drži mimo doma proti Triglavu in ga gleda, gleda...

»Da bi se vračala? To pa sploh ne pride v poštev,« je odločen Števan. »Če lahko jaz, star in težak kot sem, pridem na Triglav, bosta prišla tudi ti in Simon. Saj ne bomo hiteli. Lepo za mano boš hodil in vse bo v redu.«

Simonu se zasvetijo oči in vesel je, da ima take zaveznike.

Kaj sem hotel! Šli smo naprej. In res ni bilo težav. Ne vem, kaj je Simona tako prerodilo. Vzpodbudne besede starega Triglavana Števana ali dolg počitek pri »Vodniku« ali to, da hodi za starejšim, izkušenim planincem ali pa Milanove šale in norčije. Hodi, kot bi mu pri »Vodniku« zamenjali noge. Tudi meni je čedalje lažje pri srcu, ko hodim za njim in ga gledam, kako spretno pleza po skalah proti Kredarici. Še malo dežja na Kalvariji in že smo na cilju. Na Kredarici ni bilo gneče, zato je bil počitek kar prijeten.

Zjutraj smo šli zgodaj na pot. Simon je bil vznemirjen; danes bo stopil na naš najvišji vrh. Tudi meni ni vseeno, čeprav sem že četrtič tu, Triglav je le Triglav. Stara triglavska mačka Števan in Milan sta bolj mirna. Lepo vreme se nam obeta, Triglav pa je »čist«.

In nazadnje gremo. Simon spretno premaguje zahtevno pot.

»Ati, saj ni tako težko,« mi govori ves navdušen. Oči pa mu žare od sreče. Na vrhu pa je na vrsti krst. Poleg Simona in neke okrogle »mami«, sta tu prvič tudi dve dekleti, ki sta s fantoma prišli s Planike. Milan pripravi vrv. Dekleti s Planike se branita, še posebej uporna je rdečelasa Pika Nogavička. Pa nič ne pomaga. Odpremo Aljažev stolp in po vrsti sklanjajo glave, vrv pa opleta in opravlja svojo nalogo, da se bodo ja spomnili, kdaj so bili prvič na Triglavu. Tista »mami« pa ni bila zadovoljna z našimi udarci. »Ste že končali, saj nisem nič čutila,« in je bila srečna, da je bila na Triglavu.

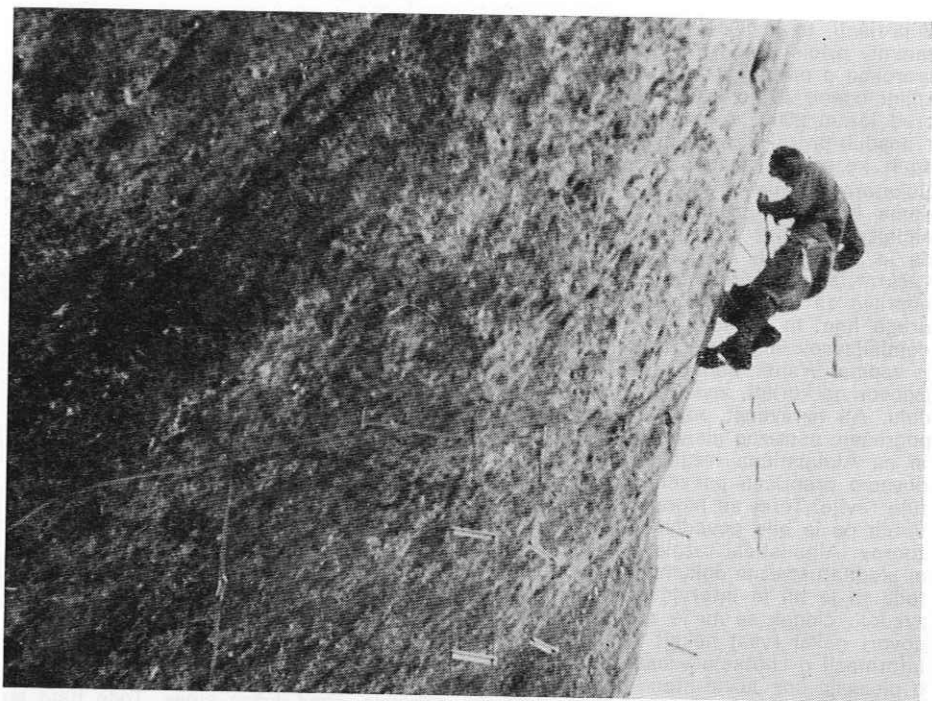
Našemu Števanu čestitamo za rojstni dan. Če se le da, ga slavi na Triglavu.

Res prijetno je danes na vrhu. Prelep razgled je na vse strani. Prvič imam to srečo. Prejšnji vzponi so bili v megli in v mrazu. Zdaj pa občudujem bližnje in daljne vrhove. Dolgo smo na vrhu. Potem pa se počasi spuščamo. Simonu svetujem previdnost. Števan pa predlaga njemu in tisti okrogli »mami«, naj uporabljata tudi »tretjo zavoro«. Simon se prav spretno spušča; precej veselja ima s snežiščem tik nad Planiko. Tu se poslovimo od družbe in se kar hitro spustimo do »Vodnika«, da bi tam slavili Števanov rojstni dan. Pa tam ni bilo sreče in smo zato proslavo preložili na Zatrnik.

Privoščimo še pogled Triglavu, zdaj zavitemu v megle, in se okrog Tosca spustimo čez Studorski preval na Jezerca in na Rudno polje.

Tu nas je pozdravila kratka, a izdatna ploha.

Pa nam ni pokvarila zadovoljstva in veselja, da smo bili na Triglavu.

Tone Škarja v Direktni v Štruci leta 1962 — z opremo seveda, kot je bila tedaj v rabi!

Foto Pavle Šimenc

LHOTSE 81

(Odmevom pod rob)

JANEZ BIZJAK

Vodilna angleška alpinistična revija Mountain je svojo 81. številko (september, oktober 1981) natisnila v znamenju naše odprave čez južno steno Lhotseja. Naslovna stran objavlja celostransko barvno fotografijo južne stene, v reviji pa najdemo osrednji članek — poročilo Aleša Kunaverja, opremljeno z dvema stranema črno-belih fotografij, na katerih tudi strogim ocenjevalcem ne bo težko razvozlati skrajno nevarnih razsežnosti našega vzpona. Tak je kratek povzetek novice, ob kateri je lahko ponosna vsa naša alpinistična in planinska srenja. Lahko pa je ta ponos pomešan, po nepotrebnem, tudi s slabo voljo. Zakaj?

Najprej pogledimo pomen 81. številke revije Mountain: Kadar sta naslovna stran in osrednji del neke alpinistične revije posvečena kakšni odpravi, je to nedvomno dokaz, da je tista odprava zelo pomembna. In dvakrat bolj pomembna ali celo izjemna je tedaj, če se poročilo o njenem delu pojavi v tujem tisku. Poznamo tradicionalno angleško zaverovanost vase in njihov upravičeni ponos nad primatom, ki so si ga pridobili v odkrivanju Alp in drugih gora po svetu, zato si lahko le mislimo, kako težko je prodreti s tujim člankom v njihovo vodilno gorniško glasilo Mountain. Hudičevo pomembne stvari mora sporočati tak članek, da je tudi Angležem dovolj tehten za objavo. Po tej logiki je slovenski uspeh na Lhotseju celo za razvajene Angleže izjemno dejanje, sicer mu ne bi posvetili naslovne strani in osrednjega dela v svoji reviji. Nedvomno zelo laskavo priznanje naši odpravi!

V prejšnji, to je 80. številki, je Mountain v krajšem komentarju o Lhotseju dodal še zanimiv pripis, da je z uspešnim vzponom čez Južno steno postala znana Messnerjeva prerokba o problemu leta 2000 kar malo smešna. Kot vemo, je Messner v svoji zadnji knjigi ocenil Južno steno Lhotseja za tako težko, da je ne bo nihče uspel preplezati pred letom 2000. Reinhold ima s slovenskimi alpinisti smolo (spomnimo se njegovih propadlih prerokb za Makalu in za Zahodni greben Everesta), knjiga je izšla prav v tistih dneh, ko so naši alpinisti problem 2000 že rešili.

Nekatera dejanja bi morali alpinisti obešati na velik zvon. Na tujem, še posebej pa doma. Nihče ne bo storil tega namesto nas. In prav nič ne bo pomagalo tarnanje, da alpinizem pri nas še nima priznanja, ki si ga je drugod po svetu že zdavnaj prislužil in da je v domačih razmerah v podrejenem položaju v primerjavi z drugimi športi. Ne večkrat, ampak neprestano moramo ljudi okrog sebe prepričevati, da so nekatere naše odprave za Jugoslavijo veliko pomembnejše kot vsakotedenska tekmovanja prve ali druge lige. In da so kljub visoki ceni mnogo cenejše od nedeljskih tekem. V svetu domišljavcev in povprečnežev vrhunski alpinisti ne smejo biti skromni. Te lepe besede je zapisal Walter Bonatti. Še slabša od skromnosti je premajhna informiranost. Noben izgovor ne koristi, kadar alpinisti zatajijo v informacijah, ki so jih dolžni dati o svojem delu. Ali naravnost povedano: Ob ugodnih in laskavih odmevih o Lhotseju na tujem pogrešam ustrezno glasno in prepričevalno poročanje doma. Mislim na Planinski vestnik in na Alpinistične razglede. Domnevam, da vsi naši gorniki ne razumejo angleščine, povsem prepričan pa sem, da so redki tisti, ki jim pride v roke Mountain ali druge tuje revije. Torej se morajo zadovoljiti s tistim, kar piše v domačih planinskih glasilih. V teh pa je bilo povedano o Lhotseju tako malo, da ne presega ravni novic z občnih zborov: Alpinistični razgledi so prinesli Lhotse samo na ovitku, skrbni prostoročni risbi ni sledila ustrezna dokumentarna vsebina; PV je poleti objavil uvodni članek o Lhotseju, toda to je bil le intervju s Kunaverjem in Škarjo, kaj novega o južni steni pa nismo zvedeli; članek se mi je zdel bolj kot mašilo v zadregi, zakaj, hudiča, tudi PV ne spre govori nekaj (vsaj nekaj) o Lhotseju. Zelo klavrn, celo omalovažujoč je torej prerez informacij o Lhotseju v našem planinskem tisku! Morda bo kdo porekel, da smo lahko o plezanju čez Južno steno brali v dnevnem časopisju. Seveda smo. Predvsem v Delu. Skrbno smo sledili novicam, ki so tiste dni prihajale izpod Južne stene. Toda tisto so bili le fragmenti, ki so prihajali do nas po radijskih valovih, s stalnim strahom, da bodo narobe dešifrirani; vse, kar je bilo v časopisih natisnjeno, je le nepopoln mozaik izjav, mnenj, osebnih doživetij. Nadvse dragoceno! Toda na koncu je manjkala celotna podoba, kot pravimo; avtentično poročilo iz prve roke, časovno odmaknjeno za trezno presojo, zgooščen povzetek vsega, kar se je na Lhotseju dogajalo, hladen dokument torej, ki naj bi predstavljal informacijski vir za zgodovino (in za prihodnost). Ne morem razumeti odsotnosti kompleksne informacije o Južni steni Lhotseja v AR in PV — več kot pol leta po vrnitvi. Zato sem vesel in slabe volje hkrati, ko prebiram Mountain in v njem najdem (ažurno) vse tisto, kar sem v naših glasilih pogrešal. Ko občudujem naslovno stran, ki jo čez rob zapolnjuje barvna fotografija Južne stene, se hkrati sprašujem, zakaj ni iste ali podobne fotografije tudi na ovitku Planinskega vestnika. Ko znotraj prelistavam črno bele posnetke, ki z oči v oči kažejo vso kalvarijo čez Južno steno, se spet sprašujem, zakaj te in take fotografije najprej najdem v tuji reviji, zakaj ni istih slik tudi v Vestniku ali v Alpinističnih razgledih. In zakaj ni takega ali celo istega poročila še v PV in AR? Ga bomo morali za naše bralce prevajati iz tujega tiska? Je morda vsemu temu vzrok v uredništvu ali zunaj njega? Sprašujem naglas, da bi pretrgal molk tistih, ki morda vedo, kje so vzroki, da bo, denimo, čez dvajset let pisec naše planinske zgodovine pri obravnavi NAŠIH himalajskih odprav moral kot vire navajati in iskati Mountain, La Montagne, Alpinismus, Bergsteiger, Montagne et alpinisme, Rivista mensile, ne pa Planinski vestnik in Alpinistične razglede.*

Med alpinisti je trdno zasidrano mnenje, da je Planinski vestnik slab in da se tudi zategadelj ne splača pisati vanj. Molč o tako pomembnih dogodkih, kot so Lhotse, naša šola za gorske vodnike pod Anapurnami, žepne in raziskovalne odprave v tuja gorstva ali plezanje skrajno težkih smeri po vsem svetu, tej, žal, resnični slabosti ne bo veliko odpomogel. Da pa lahko o tem pišejo le udeleženci sami, ni treba posebej dodati. Če bo šlo tako naprej, bosta AR in PV postala glasili za objavljanje prevodov naših člankov iz tujih revij.

Še bolj me moti nekaj drugega. Nerazumljiva odsotnost Lhotseja v AR in PV je voda na mlin glasnega negodovanja o potrebnosti in utemeljenosti naših himalajskih odprav. Precej bednih izpadov na račun smo lahko brali v dnevnih časopisih. Ko usahne stude nec vsemogočnih očitkov, privlečejo na dan stabilizacijo, ta neizčrpni, večno prisotni in neskončno hvaležni pristan za male ljudi, ki ne zmorejo zaznati večjih razdalj, kot je enotedenski razpon med nedeljskimi tekmami. Takšna je pač fotografija imaginarne lep lenke, ki ji pravimo javno mnenje. Samo izčrpna in pravočasna informacija ji lahko pride do živga. Nobena skrivnost ni, da tudi znotraj PZS veliko ljudi glasno ali potihoma dvomi

* Podroben opis vzpona čez J steno Lhotseja najdemo tudi v francoski reviji La montagne & alpinisme št. 3/81, stran 171, skupaj s fotografijo J stene s črtkano vrisano jugoslovansko smerjo.

o potrebnosti odprav in da jim ni žal za energijo, kadar je treba ponagajati ali nasprotovati posamezni odpravi. Osebo sem prepričan, da smo v Himalaji premalo pričujoči, kljub Lhotseju in Dhaulagiriju v enem letu smo manj navzoči kot, denimo, Čehi in Poljaki. Pa menda ne bo kdo dodal, da smo pač gmotno na slabšem od njih? Veliko manj smo na očeh, kot bi si zaslužili glede na kvaliteto raven našega alpinizma, glede na neuvrščeni Nepal ali Indijo in glede na tradicionalno dobre odnose s tema dvema državama!

Ce je Planinski vestnik glasilo Planinske zveze Slovenije, če so Alpinistični razgledi interno glasilo slovenskih alpinistov in če je PZS boter in glavni plačnik odprave Lhotse 81, se spodobi, da bi o odpravi zvedeli sveže novice NAJPREJ iz glasil PZS. Tako pa so bili prispevki o Lhotseju objavljeni povsod drugod, le v planinskem tisku ne! Zdi se mi tako, kot bi človek šel na dolgo potovanje in bi iz tujih krajev pošiljal pozdravnna pisma z opisom poti vsem znancem in prijateljem, le domov, oziroma tistemu, ki mu je plačal in omogočil pot, ne bi namenil ničesar.

Včasih je na PZS veljalo, da mora vsaka odprava v tuje gore takoj po vrnitvi posredovati Planinskemu vestniku svoje poročilo in slikovno gradivo. Spomnim se, kako so člani himalajskih odprav svojčas podpisovali posebno izjavo, s katero so se zavezali, da bodo na koncu napisali članek za Planinski vestnik. Včasih je bila to dolžnost! Ne vidim razloga, še manj pa opravičila, zakaj bi to moralo biti zdaj vljudna prošnja!

Pripis:

Napisano za Alpinistične razglede in za Planinski vestnik prve dni letošnjega novembra. Če se bo do objave opisano stanje izboljšalo, bom vesel, da sem se zmotil in preneglil!

MEDNARODNO SREČANJE O VARNOSTI V ALPINIZMU

(Tehnično poročilo)

ZVONE KORENČAN, DRAGO METLJAK

Srečanje je bilo od 13.—18. septembra 1981 v Meilerhütte v Bavarskih alpah in ga je letos organizirala DAV. Sklepe smo sprejemali po vsestranski presoji in so skupek najboljših detajlov v tehniki različnih narodov. Sklepi so neobvezno priporočilo.

Navezovanje:

Brez dvoma so za navezovanje edino primerni plezalni pasovi.

Sedežni pas ali plezalni sedež je nevaren, ker je vezava pasu v višini telesnega težišča ali celo nižje. Pri kontroliranem padcu do 4 metrov plezalec sicer ostane v vsaj približno

Skica 1

Skica 2

Skica 2 a

navpičnem položaju, vendar zelo trpe trebušne mišice, velik pritisk pa je tudi na ledvice, saj je ledveni trak pri sedežu nujen.

Pri nekontroliranem padcu pa plezalca vedno obrne na glavo, še prej pa lahko zlomi hrbtenico in tilnik.

Prsni pas prav tako ni priporočljiv, padec je boleč, viseči pa si ne more dosti pomagati, ker visi na pod pazdušnih mišicah in zelo težko uporablja roke.

Kombinirani plezalni pas je najprimernejši, ustrezati pa mora naslednjim zahtevam:

1. Trak, ki objema prsni koš in je kombiniran z naramnicama, naj bo širok in naj bo navezan tako, da pri visenju ne vleče navzgor (pod pazduho), ampak naj samo preprečuje zgornjemu delu telesa omahni nazaj.

2. Ledveni trak naj bo širok in nameščen čim nižje, nekje na zgornjem delu sedala, da ne pritiska na ledvice. S pomožnim trakom ali trakovoma naj bo na hrbtu zvezan s prsnim trakom, da ne zdrsne navzdol. Trak ne sme biti prekratek, da pri visenju še dodatno ne stiska.

3. Pasova okrog beder morata biti široka, saj pri padcu in pri visenju najbolj obremenjujeta telo.

4. Sedežni in prsni del sta spredaj lahko spojena na dva načina:

a) ledveni trak spnemo s sponko, oba bedrna pasova, ki sta nanj pritrjena, pa potekata čez trebuh do prsnega dela, kjer vse štiri trakove zvežemo z vrvjo (skica 1).

b) prsni in sedežni del zvežemo z isto vrvjo, vendar tako, da je med obema deloma vozal (skica 2), ali, kar je še bolje, dva vozla (skica 2 a).

Zaključek:

— Za navezovanje je edino primeren kombiniran plezalni pas, ki je seveda lahko enodelen.

— Pas zvežemo s pomožno vrvico, najbolje ϕ 11 mm, kar je predvsem ugodno, ko se moramo odvezati z glavne vrvi pred spusti. Vrvico zvežemo s podaljševalnim vozlom ali z osmico.

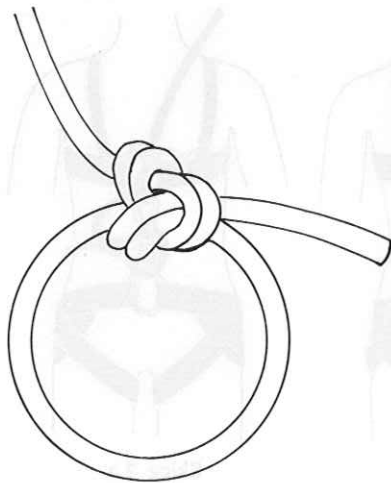
— Plezalno vrv z vrha speljemo pod gornjim pramenom pomožne vrvice in jo z vpleteno osmico ali s podaljševalnim vozlom zvežemo okrog srednjega vozla vezave (skica 2 in 2 a).

— Pri visenju je tako obremenjen predvsem sedež, prsni del pa preprečuje zgornjemu delu telesa, da bi omahnilo nazaj.

— Prsni del mora biti zvezan nad žličko, pri alpinistkah pa nad prsmi, ker pod njimi zvezan prsni del lahko pri padcu poškoduje prsi.

— Vpleteno osmico glavne vrvi lahko navidezno zmanjšamo, če pri izdelavi vrv vpeljemo po vstopajoči in ne po izstopajoči vrvi kot običajno (skica 3). Tak vozal se postavi povprek, pri obremenitvi pa se skrči in ne raztegne kot normalna osmica. Nemci in Švitarji sicer uporabljajo stari vodniški vozal (pol osmice), ker pa pri obremenitvi enako raztegne kot osmica, so vendar sprejeli našo pripombo, da ima osmica večjo površino in jo je lažje razvezati.

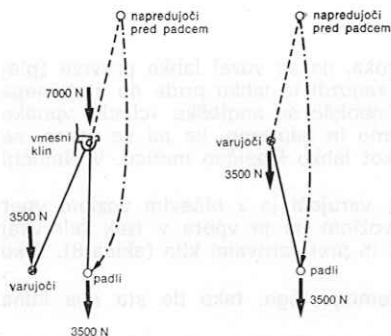
Opomba: V DAV teče zelo zanimiv test plezalnih pasov. Plezalec, navezan na plezalni pas, sedi na stolu, vrv pa skozi dvoje kolesc na stropu poteka do uteži. Utež spuščajo z različnih višin in s hitroslikovno kamero snemajo položaje telesa (hrbtenice in tilnika) pri potegu vrvi.

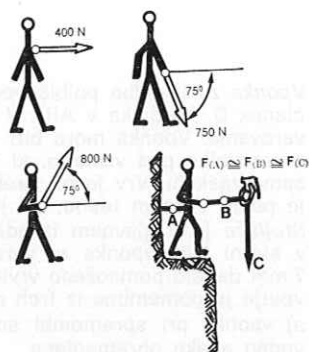
Skica 3

S poskusi so dokazali, da dve 9 mm vrvi, ki sta istočasno obremenjeni, zdržita v vponki in na ostrem skalnem robu 40 % večjo obremenitev kot enojna 11 mm vrv. Zato se vedno bolj uveljavlja plezanje z dvojno vrvjo (Zwilling), ki jo uporabljajo kot enojno vrv, varujejo pa v posebni dvojni — metuljasti vponki, ki je še v prototipni fazi, s polbičevim vozlom.

Varovanje. Z dinamometrom smo merili sile v različnih vrveh in vezavah pri simuliranem padcu. Pri klasičnem ramenskem ali bočnem varovanju se je izkazalo, da je bila sila na prvi varovalni klin kar 7000 N, če je bila sila v vrvi k padlemu 3500 N, in sila v vrvi k varujočemu ravno toliko. Brez varovalnega klina pa je bil varujoči obremenjen s 3500 N (skica 4). To seveda velja za precej statično varovanje, saj je dinamična sila težavna in zahteva mnogo vaje. Celo poklicni GV z Južne Tirolske ni uspel dinamično — bočno ustaviti 8-metrskega padca 80 kg težke uteži: grdo ga je vrglo.

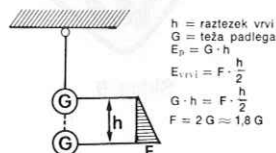

Skica 4

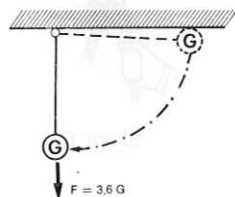

Skica 5

Na skici 5 so prikazane mejne sile, ki povzročijo premik človeka. Pri predolgem samovarovanju in bočnem ali ramenskem varovanju varujočega vzdigne in obrne. Če pa je samovarovanje pravilno (kratko), so sile v obeh vrveh enake (skica 5), torej je bolje, če varovanje z ramen ali bokov prestavimo v klin. Sil v vrvi pa tudi pri padcu oziroma zdrsu drugega v navezi ne smemo podcenjevati. Plezalec, ki je stal na tleh in je bil na kratko privezan na stropni tram, je poskočil samo s stopali in pri tem povzročil v vrvi silo 1350 N. Upoštevati moramo tudi raztezek vrvi, ki je pri drugem plezalcu vedno neugoden (skica 6).

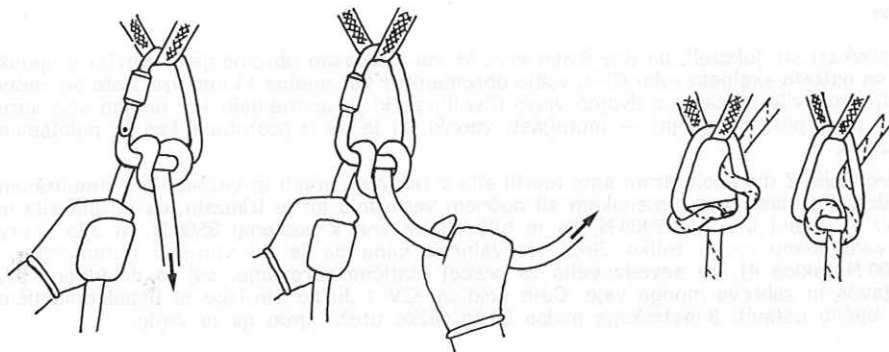

Skica 6

Iz povedanega sledi, da je najvarnejše varovanje s polbičevim vozlom.

Polbičev voz v pravilni vponki, ki ga držimo napetega (ne zategnjenega) v pravi smeri, z orokavičeno roko, zdrsne, ko sila v vrvi prekorači 3500 N, in je torej varovanje drugega, tudi če zaniha, vedno statično, varovanje prvega pa vedno, kadar je padec omembe vreden, dinamično. Ko sila v vrvi prekorači 3500 N, vozle zdrsne in energija padca se v določenem času uniči. Primer: 80 kg utež smo po 8-metrskem prostem padu ustavljali na 3—5 metrih zavorne poti z eno roko, seveda z rokavico, saj bi nas hitro tekoča vrv sicer ožgala.

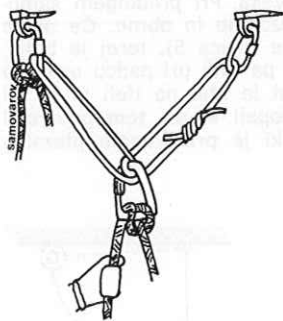

Skica 7

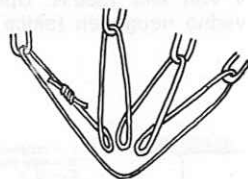
Vponka za izvedbo polbičevega vozla mora biti široka, da se vozle lahko prevrže (glej članek D. Metljaka v AR). V ozki vponki se vozle zagozdi in lahko pride do statičnega varovanja. Vponka mora biti varovana z matico. Najboljše so angleške »clock« vponke z varovalko pod vzmetjo, ki jo z eno roko zasučemo in odpremo, ko pa se zapre, se sama zaskoči. Vrv jo pri prehodu ne more odviti kot lahko klasično matico. V Nemčiji je pošla v enem tednu, žal je veljala kar 30 DM.

Stojišče je v glavnem izvedeno tako kot dosedaj; varujoči je z bičevim vozlom vpet v sidrni klin, vponka za varovanje s polbičevim vozlom pa je vpeta v trak (ali vsaj 7 mm debelo pomnoženo vrstico), ki povezuje sidrni in prvi varovalni klin (skica 8). Tako vpetje je pomembno iz treh razlogov:

- vponka pri spremembi smeri obremenitve spreminja lego, tako da sta oba klina vedno enako obremenjena,
- ko drugi plezalec preide stojišče in pleza naprej, se vponka avtomatsko obrne za njim, kar v klinu ni vedno možno,

Skica 8

Skica 9

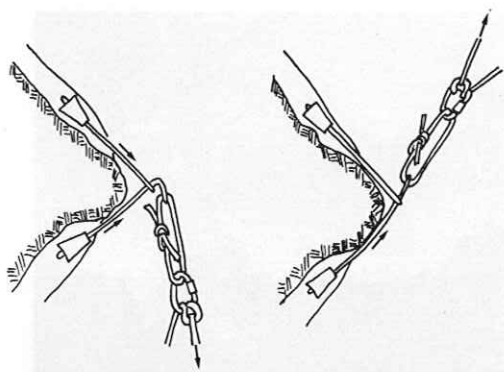
c) takšno sidrišče je dodatni elastični element med padlim in klinom.

Če so klini na stojišču slabi, jih lahko za izvedbo sidrišča uporabimo več (skica 9).

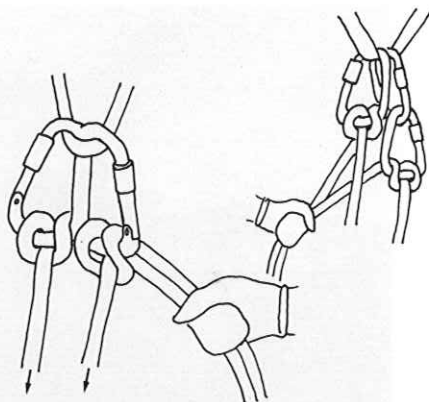
Pri izdelavi sidrišča vedno zasučemo samo en pramen, tako da vponka, če izpade en klin, ostane v sidrišču.

Za izdelavo sidrišča z zatiči (nuti) moramo uporabiti najmanj dva zatiča za varovanje in enega za samovarovanje, saj le dva zatiča skupaj zagotavljata prestrezanje obremenitev v vseh smereh (skica 10). Če so zatiči izvedeni s togimi jeklenicami, jih moramo podaljšati s trakom, da bi stalno gibanje vponke ne potegnilo zatičev iz špranj. S povitim izdirnim trakom še povečamo togost jeklenic, ki rabita za ročaj, s katerim lahko zatič vtaknemo v špranjo, ki jo z roko še ne dosežemo.

Pri plezanju z dvojno vrvjo varujemo z dvema polbičevima vozlova v metuljasti vponki ali v dveh vponkah, nameščenih druga vrh druge (skica 11).

Skica 10

Skica 11

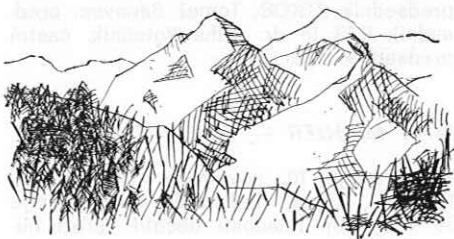
Zelo priročne so tudi že gotove zanke z dvema vponkama, katerih ena je vpeta na plezalno vrv, druga pa na prsni del pasu. Ko plezalec pripleza do klina, vpne drugo v klin in že lahko nadaljuje.

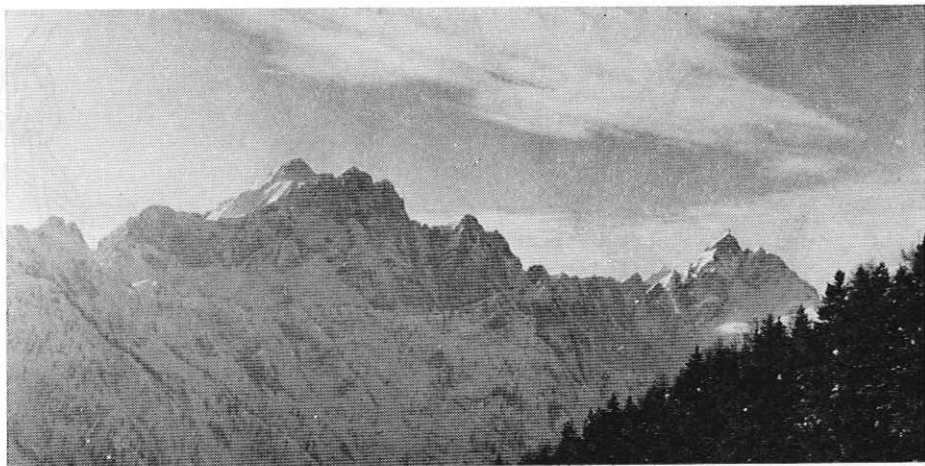
Nosilne zanke (čez eno ramo in pod drugo pazduho), na katere ovešamo železje, se pri težkem prostem plezanju ne obnesejo, ker je vsa teža na zgornjem delu telesa. Bolje je železje ovesiti na sedežni del pasu.

Varovanje s ploščico (z vzmetjo) odsvetujemo, ker nam sunek, če nismo pazljivi, iztrga vrv iz rok, in takrat v ploščici ni trenja.

Še nekaj zanimivosti:

- Švicarji imajo zelo posrečen reševalni vitel, ki ima klasične ročice zamenjane z enim samim, okrog 1,2 m dolgim gonilnim drogom.
- Pri poučevanju vozlov se na zahodu ogibajo najlonskega vozla, ki se, če ga često ne kontroliramo, razrahlja in odveže.
- Glede športnega plezanja smo si edini, da naj čas ne igra nobene vloge, temveč le varnost in estetika.
- Pri izdelavi škripca za dviganje padlega, so zadrgo na vponko že vsi zamenjali z garda vozlom.

Pogled z Vitranca na Mojstrovko in Jalovec

Foto A. Sušnik

društvene novice

PRESEDSTVO PZJ V KAMNIŠKI BISTRICI

V petek in v soboto dne 30. in 31. oktobra je Kamniška Bistrica imela v gosteh predsedstvo Planinske zveze Jugoslavije in pa večino članov odprave Lhotse 81. Ustrezna pozornost na seji predsedstva PZJ je veljala akciji »Kredarica«, torej poteku obnavljanja te naše visokogorske postojanke. Na seji je predsedstvo sprejelo tudi podrobno poročilo o odpravi Lhotse 81, vsi člani odprave pa so prejeli najvišja priznanja PZJ, plakete PZJ. V govornih poudarkih, ki so veljali oceni te odprave, je bilo zlasti poudarjeno, da je rezultat tega izredno zahtevnega dela — kolektivna prizadevnost vseh članov odprave, saj so s tem dejanjem neposredno prispevali k temu, da sodi danes Jugoslavija na eno izmed vodilnih mest v svetovnem alpinizmu. Plakete je članom odprave podelil predsednik PZJ Božo Škerl, na slovesnosti pa so med drugim bili tudi Marjan Lenarčič, predsednik ZTKJ, Ljubo Jasnič, predsednik ZTKOS, Tomaž Banovec, predsednik PZS in dr. Miha Potočnik, častni predsednik PZS.

IVAN MICHLER — 90-LETNIK

Rodil se je 10. novembra 1891. leta v Ljubljani, kot sin meščanske družine in je že v zgodnji mladosti občutil veliko lju-

bezen do gora. Najprej jih je gledal le od daleč in je le ugibal, kako bi jih mogel opazovati in občudovati od blizu.

Našel si je družbo prijateljev, ki so imeli podobne želje — dr. Josipa Cerka, prof. Pavla Kunaverja, Bogumila Brinška, Rudolfa Badjuro, Kovača, I. Tavčarja in druge; z njimi je opravil sprva manjše ture na Šmarno goro in v Polhograjske Dolomite. Potem so šli še v Kamniške planine; najprej po poteh, dokler nista s Kovačem po naključju naletela na znanega alpinista iz Gradca, po imenu Meisnerja, ki je vsako leto prihajal v naše gore na dopust. Povabil ju je v steno. Tedaj pa je občutil nekaj velikega. Začel se je zavedati, da niso samo pota njegova ljubezen, pač pa tudi stene, visoke, prepadne in nevarne. Zaželel si je še plezanja in tako je postal alpinist in jamar skupaj z drugimi »drenovci«.

Komaj so čakali dneva, ko so lahko zapustili mrko in megleno Ljubljano in odhiteli v gore. Zmeraj pa je bil z njimi tudi Ivan Michler. Skoraj ni steze, ne stene v Kamniških planinah, ki se je ne bi njegov »gojzer« dotaknil, da je ne bi preplezal. Tudi severna triglavska stena mu je bila pri srcu poleti in pozimi in nešteto krat je bil njen gost. Svetovna vojna je prekinila delo »drenovcev«. Tudi planine so to občutile; niso jih več obiskali prijatelji; klici v stenah so utihnil, tudi vriskanja ni bilo več. Po vojni pa so gore spet oživele. Med prvimi jih je šel po-

zdravit tudi naš Ivan; povedal jim je, da je bilo ves čas hudo, da jih je pogrešal, a jim je ostal zvest.

Zdaj, ko ne more več v tista skrivna gorska zatišja, kjer je bil včasih presrečen, pa gore zdaj gleda vsako jutro in vsak večer iz svojega stanovanja na Vrhniki, kjer uživa svoj pokoj kot učitelj. Lepe se mu zdijo še zdaj in ko vidi mlade vrhniške planince, ki ob sobotah hitijo s polnimi nahrbtniki na avtobus, ki jih bo peljal proti Kamniku ali proti Kranjski gori, mu oči zablešče v tihi sreči in v spominu, ko je bil še sam na teh poteh.

Ob visokem jubileju mu želimo še mnogo zdravja, še mnogo, mnogo lepih pogledov proti zasneženim planinam, ki jih jutranje in večerno sonce ožarja, da so še lepše in še bolj skrivne; kakor da bi prav one vedele za vso njegovo ljubezen, kakor da bi vedele, da je njihov sin, da je v gosteh pri njih izkoristil vsak prosti trenutek, da jih ljubi in jih obožuje.

Tovariš Michler, zahvaljujemo se vam za mnogo modrih naukov, za vaša skrbno pripravljena predavanja na taborih, kamor ste radi hodili obiskovat mladino.

Za obletnico mu čestitata tudi upravni odbor PD in MO, katerega častni član in nadvse dober prijatelj in planinski tovariš je.

Na mnogo leta!

Vrhniki planinci

MLADINSKI ODSEK PD VELENJE

Naše pravo planinarjenje se je začelo že v nižjih razredih osnovne šole. Za to so nas navdušili mladinci — planinci, mentorice in tudi starši. Prvi naši koraki so bili namenjeni okoliškimi hribom Šaleške planinske transverzale. Začeli smo se izobraževati v planinskih šolah.

Prehodili smo že Šaleško planinsko pot, Koroško, Savinjsko, Trdinovo in Vorančevo planinsko pot ter Kurirska pota Dolomitov, Zasavsko planinsko pot in Slovensko planinsko transverzalo.

Udeležujemo se spominskih pohodov: Bratstvo edinstvo v Makedoniji, Po poteh Partizanske Ljubljane, XIV. divizije, I. Celjske čete in Po poteh Djure Djakoviča. Mladinski odsek dela v okviru PD Velenje in vključuje že okrog 800 članov — planincev.

Zapisani smo planinam. Njim smo dolžni zahvalo za premnoga svoja najlepša, najmočnejša in najgloblja doživetja. Koliko lepot naše domovine je prav zaradi planin v nas, zato se jim ne bomo nikoli odrekli! Znova in znova nas vabi prebujajoča pomladna pokrajina, veličastnost poletnih dni, mogočnost razgledov in skrivnostnost strel in neviht, slikovitost in prelestnost jesenskih barv, zasnežene strmine, tovarištvo

na skalnatih in gozdnih poteh in brezpotjih, domačnost planinskih bivačkov in koč.

Vabi nas sonce in svež zrak, ki nam krepi zdravje, dajejo odpornost in dobro počutje. Zaradi potov pa smo lažji, okretni in vedri. Učimo se spoštovati in ljubiti naravo in ljudi.

Pogosto slišimo melodije domoljubne pesmi »Oj, Triglav, moj dom«. Ko je tujec segal po naših planinah, so to pesem peli na vsakem izletu v gore.

Tudi mi čestokrat zapojemo, ko se povzpnejo visoko vse do širnih razgledov. Tedaj nas prevzame nepopisen ponos nad zmago s samim seboj in goro ter lepoto naše domovine, ki nam jo bodo pomagale spoznavati tudi naše gore, saj stojijo trdno kot branik našega miru in svobode, zato jo bomo znali tudi braniti, če bi bilo to potrebno. Vsaka pot, ki jo prehodimo, nas naredi tudi v obrambnem pomenu močnejše. Med tem ko se srečujemo z lepotami gorskega sveta, ki ga tvori razčlenjeno skalovje, grušč, previsne stene in očrneli kamni pa svet obraščen z nizkimi borovci ali visokimi smrekami, jelkami in macesni, doživljamo čiste jutranje in zasanjane večerne zarje in slepeče bleščanje zvezd v nočni tišini. Merimo svoje moči in premagujemo utrujenost, strah in tesnobo.

In zmagujemo!

In koliko je bilo prijetnih srečanj z ljudmi, živalmi, drevesi, cveticami? Kakšna sreča, če vidiš samotnega gamsa ali pa zagledaš trop divjih koz, ki se zapodijo čez plaz. Doživetja se nizajo in nas bogatijo, ostajajo neizbrisni spomini.

Za počastitev praznika Dneva planincev smo se spet odpravili na našo planinsko transverzalo. Prehodili smo jo štafetno. Sončno vreme je naredilo naš pohod prazničen. Prehodili smo pot, ki jo je od 1974. leta prehodilo že 755 planincev. Na poti smo zbrali 21 žigov. Odprta je bila kot 18. transverzala v SRS. Spet smo hodili po obrobju zelene Šaleške doline, ki je bogata z naravnimi, etnografskimi in kulturno zgodovinskimi znamenitostmi, predvsem kraji in spomeniki iz NOV.

(Iz pozdravnega pisma mladih planincev PD Velenje ob Dnevu planincev)

KVIZ — PZS

Tudi za letošnji tečaj planinskih vodnikov je bilo veliko zanimanja. V Vratih se je zbralo v soboto 24. in v nedeljo 25. oktobra okoli 130 udeležencev iz vse Slovenije. Zastopana so bila tale planinska društva: Delo iz Ljubljane, Jugobanka iz Ljubljane, Gornik iz Zaloga, PTT iz Maribora, Kranj, SCT iz Ljubljane, Vuzenica, Muta, Vodniki

iz Mengša, Litostroj, TAM Maribor, Mariborski tisk, Maribor matica, MTT Maribor, Rimske Toplice, Ruše, Prebold, Litija, Saturnus iz Ljubljane, Domžale, Cinkarna iz Celja, planinski vodnik iz Celja, Tomos Koper, Lesnina iz Ljubljane, Postojna, Sladkogorska Sladki vrh, Dol pri Hrastniku, Lisca Sevnica, Železar iz Štor, Viator Ljubljana, Zabukovica, Bohor-Senovo, Polzela, Železničar iz Celja, Lovrenc na Pohorju, Vitanje, Ravne na Koroškem, Fram, Rašica, IMP iz Ljubljane in Radovljica.

Z lanskega zbora planinskih vodnikov na Peci smo se torej preselili v dolino Vrat, v Aljažev dom. Vabilo na enotni četrti redni zbor so razposlali pravočasno, ker je bila akcija predvidena in je bila objavljena v planinskem koledarju za zadnji konec tedna v oktobru, kar je bilo morda malce pozno. Zbor se je začel v soboto popoldne. Predavanja so bila izmenično v dveh skupinah. O pravni odgovornosti je govoril načelnik komisije za alpinizem tov. J. Mirnik; o gorskih nesrečah in vzrokih je govoril načelnik GRS Bine Vengust. Znanje o prehrani pa je doživeto posreževal ter ob tem opozoril na marsikaj novega — dr. Florjan Terčelj. Razpravo o delu in problemih so vodili Lojze Motore, Danilo Škerbinek in Božo Jordan.

V nedeljo zjutraj smo opravili vzpon do bivaka 4. Tu smo obnovili vozle, tehniko varovanja in vodstva skupine. Sodelovali so člani postaje GRS Mojstrana, za kar jim gre vse priznanje in zahvala.

Tehnični del je vodila Marinka Koželj. V domu je bilo bivanje zelo prijetno in je vse potekalo v najlepšem redu. Udeleženci ali

pa njihova domača planinska društva so plačali za bivanje po 300 din na osebo, stroške organizacije zbora pa je nosila KVIZ pri PZS.

Na zboru so opravili tudi registracijo za leto 1982. To delo opravlja in vodi pri KVIZ Zvone Kosmač. Vsak planinski vodnik je moral prinesiti s seboj potrjen seznam izletov, ki jih je vodil. Tu je bilo nekaj spodrseljave, zato bo za boljše delo na tem področju potrebno izdelati bolj jasna in bolj podrobna navodila.

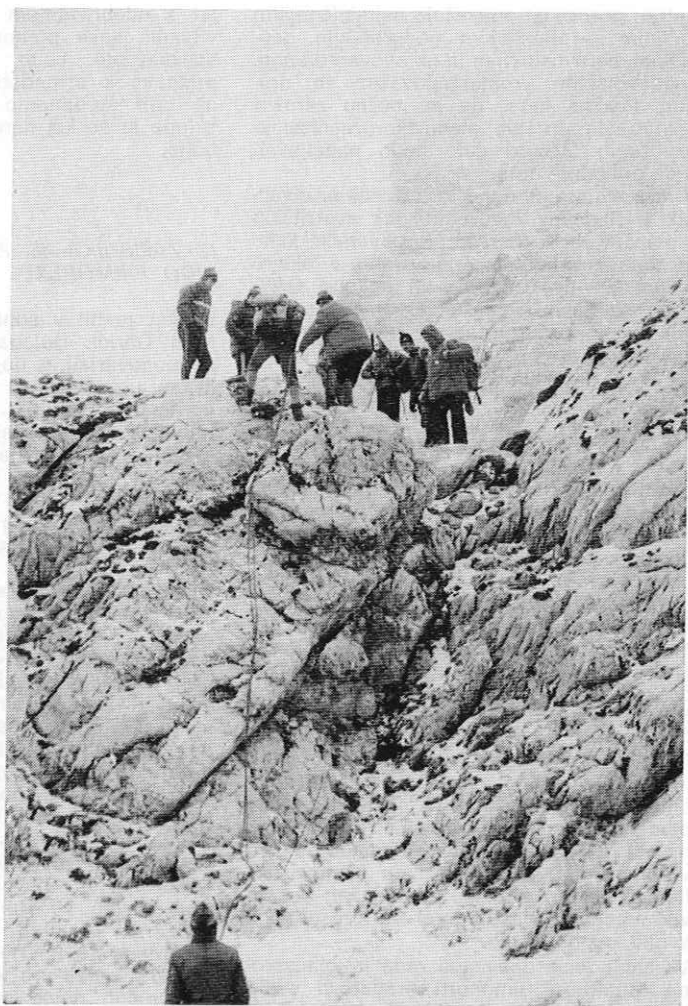
V razpravi je sodelovalo kar precej udeležencev s tehtnimi vprašanji, kar kaže na to, da ljudje o tem delu precej razmišljajo. Marsikaj bo potrebno še storiti za boljši PROGRAM šolanja PLV (le-ta je trenutno v pripravi), poskrbeti za učno literaturo in morda še dopolniti pravilnik. Žal pa vse to delo sloni le na ramah prostovoljcev in zato delo ne more tako hitro napredovati, vendar pa bo to treba urediti, saj je vsako leto kak tečaj, ki prinese nove zahteve in izkušnje. Trenutno je tečaj v Zasavju, ko bodo opravljali izpite za vsak predmet posebej, ne pa o celotni snovi skupaj kot doslej. Tudi tečaj na Koroškem bo dal prav gotovo nove pozitivne rezultate. Ljubljanski tečaj začenja s poskusno turo na Nanos. Te poskusne ture bi morale biti natančneje določene, ker predstavljajo pogoj za sprejem kandidata na tečaj. Treba bo določene ture opredeliti po področjih, ki ustrezajo tem zahtevam. Tudi v Mariboru razmišljajo, da bi pričeli drugi tečaj.

Za naslednje leto smo predlagali, da bi bil zbor za prvi del v dvorani. Tako bi bili

Del udeležencev srečanja PV v Vratih

Foto T. Krisper

lahko vsi skupaj, ker nas je zdaj že kar precej, ali pa bo zbor potrebno deliti. Morda se bomo zbrali v zadružnem domu v Solčavi, prenočili v planinskih kočah ali domovih v okolici in v nedeljo po skupinah šli na turo in opravili.

B. J.

PLANINCI TREH DEŽEL V ČEDADU

Sedemnajsto srečanje planincev treh dežel je letos bilo od 17. do 18. oktobra v Čedadu. Slovensko skupino je vodil dipl. ing. Tomaž Banovec, v njej pa je bilo vsega 13 članov, med temi veteran srečanj dr. Miha Potočnik. Navzoči so bili tudi planinci slovenskih zamejskih društev tako, da naše govorice kljub obilici Avstrijcev in Italijanov nismo pogrešali in smo se počutili dokaj domače.

Uradni del srečanja sta pričela predsednik sekcije CAI v Čedadu advokat dr. Pelizzo in županov namestnik v Mestni hiši, potem pa smo si ogledali starodavni langobardski tempelj in takoj zatem odšli v hotel Roma, kjer se je pričelo delovno zasedanje. Prvi del je bil posvečen planinski mladini. Slišali smo več kratkih referatov; iz njih smo razbrali, da je mladinska dejavnost v tem delu Julijske Krajine zelo živahna in zajema najrazličnejše oblike: izlete, tečaje, seminarje, pa tudi načrtno raziskovalno delo, v katero je vključeno precej mladincev iz 3. in 4. razredov srednjih šol. Slednji so se pod vodstvom mentorjev lotili raziskovanja porečja reke Nadiže. Kraje obiskujejo peš, se pomenkujejo z domačini, ubirajo stare, že opuščene stezice, jih na novo odkrivajo in oštevilčijo. Delo pestré srečanja z znanimi alpinisti in drugimi predstavniki. Izsledke na koncu tudi ovred-

notijo; pozornost posvečajo najrazličnejšim vidikom — planinskim, geografskim, geološkim, naravoslovnim in naravovarstvenim, zgodovinskim, vremenoslovnim in drugim. Poskus kaže, da je možno združiti težnje šole, društva, planinske organizacije in drugih. Začeto delo bodo nadaljevali tudi prihodnje leto.

V razpravi sta se oglasila tudi naš predsednik T. Banovec in predstavnik avstrijskih planincev K. Kuchar, ki sta povedala, kako je delo z mladino organizirano v okviru planinskih društev PZS in sekcije ÖAV. Razprava se je iztekla s sklepi, da so stiki mladincev koristni, da bi naj bili redno vsako leto in trajali več kot dva dni, saj bo le to omogočilo tesnejše delovne odnose.

Posebna točka dnevnega reda je bila namenjena trojezičnemu slovarčku planinskih izrazov. Neznanje jezika razdvaja, razumevanje pa zbližuje. Zato naj bi izdaja takega slovarčka pripomogla k lažjemu sporazumevanju in morda tudi k lažjemu obvladovanju tuje literature. Posebna prednost slovarja je v tem, da uporabniki spoznavajo prave izraze in da so ti enotni. To je vsekakor spoznala tudi UIAA, ki pripravlja dokaj obsežen večjezični slovar. Ta bi bil lahko osnova in izhodišče, četudi bo morda nekoliko obsežnejši, kot bi ga želeli za začetek planinci treh dežel. Priprave je prevzel predstavnik CAI dr. F. Slataper iz Trsta, s katerim bosta sodelovala po en član slovenske in avstrijske delegacije. Nosilci naloge si bodo seveda pomagali še s sodelavci, člani svojih organizacij. Čaka jih naporna naloga, ki pa bo vredna truda; marsikateremu planincu, ki hodi v gore v stičišču treh dežel, bo slovar omogočil, da bo imel več veselja na svojih popotovanjih.

V zadnji točki dnevnega reda je znanstvenik Gualtiero Simonetti predstavil svoje delo — drobno knjižico »Piante legnose del Friuli Venezia Giulia«, priročnik, ki obravnava rastlinstvo na območju Julijske Benečije. Knjižico je založil CAI, sekcija Čedad. V bistvu gre za ključ, ki omogoča spoznavanje rastja, v dobro piscu in založniku pa lahko štejemo, da so imena rastlin zapisana v vseh treh jezikih, še posebej pa v jeziku domačega prebivalstva v dolini Nadiže in v furlanščini. Pisec je v spremnih besedah izrazil prepričanje, da so ljudska imena rastlin pomembne del kulture, treba jih je ohraniti, »ker bodo sicer izginile za vedno«.

V nedeljo smo ob razmeroma dobrem vremenu obiskali planinsko kočjo Rifugio »Sen. G. Pelizzo« ter se polnoštevno povzpeli na zeleni Matajur, ki nam žal ni naklonil razgledov na bližnje gore. Skrivala jih je megla in le včasih je iz nje pokukal drzno odrezani Krn.

V koči smo se poslovili in domenili za prihodnje srečanje, ki bo 16. in 27. oktobra 1982 v Kranjski gori ali Škofji Loki. Predlog predsednika Banovca je bil spre-

jet z odobravanjem in ponovnimi ugotovitvami, kako pomembno je medsebojno spoznavanje. Le-to bolj kot vse drugo prispeva k strpnosti in sodelovanju. Če ob tem sprejmemo še kakšne posebne sklepe in še kaj naredimo, je toliko boljše.

Pavle Šegula

IZ ZAPISNIKA 46. POSVETA DELEGATOV MDO PRIMORSKE

Posvet je bil v soboto, 10. oktobra v Novi Gorici. Delegati primorskih PD so se pogovarjali o dopolnitvah statuta PZS in so ugotovili, da nimajo predlogov za spremembo statuta. Menijo tudi, da ni obenh ovir za sprejem pravilnikov o poslovanju in upravljanju planinskih postojank, o upravljanju in razpolaganju z gospodarskimi skladi PZS in o minimalnih tehničnih pogojih za zgraditev, ureditev in opremo planinskih postojank. Tudi o pravilniku o Knafelčevi diplomski so sklepali. Mnenja so, da je vsebinsko dober, da pa ga je treba strokovno še dopolniti. Posebno pozornost so posvetili akciji »planinska dejavnost po šolah«, ko se bo treba še bolj povezati z vodstvi šol in se dogovoriti o konkretnem sodelovanju in delovanju. V zvezi s planinskim koledarjem so odprli možnost, da bi bil Dan planincev v letu 1983 v Lepeni in pri Krnskem jezzeru. V tem letu bodo namreč na Primorskem velike prireditve ob 40-letnici pomembnih zgodovinskih dogodkov. In še nekaj zanimivosti, ki so se zvrstile pod točko Razno: 21. novembra bo SPD Gorica slavilo 70-letnico; januarja 1982 se primorski alpinisti pripravljajo na odhod v Argentino. Povzpeli se bodo na Aconcagua, najvišji vrh v Andih. Pri uredništvu Primorskih novic so pripravljeni odpreti stalno planinsko rubriko.

HOM

Na planinski postojanki Hom je bilo v oktobru že tretje srečanje prve generacije planinskih vodnikov MDO Savinjska. Med gosti, ki so se poleg planinskih vodnikov udeležili srečanja, so med drugimi bili tudi: tov. Jože Jan, predsednik IS SO Zalec, tov. Danilo Škerbinek in tov. Lojze Motore, predstavnika PZS.

Uvodni govor je imel predsednik MDO Savinjska. V njem je poudaril, da je srečanje posvečeno tudi 40-letnici vstaje in OF, ko so prav planinci bili tisti, ki prenašajo izročilo NOV mladini, ko jih vodijo po skrivnih partizanskih poteh, k spomenikom v tišini gozdov; pri tem delu slejkoprej prednjačijo planinski in mladinski vodniki. Govoril je tudi o premikih na področju planinstva, pri delu z mladino, pri vključevanju novih članov v planinske

Božo Jordan

vrste, na področju varstva narave, na področju planinskega gospodarstva itd.

Ko je govoril o delu planinskih vodnikov, je poudaril, da le-ti predstavljajo osnovo pri kadrih, ki delajo na planinskem področju.

O planinskih vodnikih so spregovorili tudi drugi govorniki. Tako tov. Jože Jan ni pozabil izrednega razmaha telesne kulture in planinstva na področju občine Žalec; tov. Škerbinek je izrazil zadovoljstvo, da je delo planinskih vodnikov v MDO povezano in delo usklajeno, pohvalili pa so tudi njihovo delo z mladino, saj so PV in MV tisti, ki so prenesli duh celodnevne šole v naše šole: kot zunanji sodelavci šol vodijo planinske skupine, vodijo izlete, planinske šole itd. S planinstvom se uresničuje misel o neposredni povezavi združenega dela in šole. Delavci Cinkarne, železarne Štore, železničarji itd. so prevzeli patronat nad posameznimi šolami. Njihovo delo je povezano.

Po prvem delu srečanja se je razvila razprava o tem, ali naj bodo srečanja v centrali ali po regijah, o klubih transverzalistov, o tem ali je hoja po transverzalah planinstvo, o načrtu za delo v letu 1982 itd.

Na srečanju je osrednja pozornost veljala življenjskemu jubileju prof. dipl. ing. Boža Jordana, ki je 8. 10. 1981 praznoval 50-letnico svojega življenja.

Božo Jordan je rojen na Notranjskem, izhaja pa iz generacije, ki jo je prof. Tine Orel v celjski gimnaziji navdušil za planinstvo. Prvič pa ga je popeljala v planine

— mama in sicer na Polževo goro. Po končanem študiju je bil dve leti profesor na gimnaziji, l. 1961 je začel predavati na Tehniški šoli v Celju, kjer je postal predstojnik strojnega odseka in kjer predava še danes in ga kot profesorja, predavatelja, zelo spoštujejo. Bogato je njegovo delo v planinstvu. Kot instruktor varstva narave, kot planinski vodnik, kot funkcionar v različnih organih planinske organizacije razdaja sebe za planinsko stvar. Spominjamo se njegovega dela, ki ga je opravil za Savinjsko planinsko pot, za Vodnik po Posavju, za uresničitev ideje, da bi v spomin na pohod XIV. divizije, v spomin na veličastno pot slovenske vojske, kot vedno rad poudari, uredili planinsko vezno pot. Omembe vredno je njegovo delo na področju gojenja tradicij NOV, spomnimo se nešteti ur, ki jih je žrtvoval, da je odkril, kje je delovala bolnica Celje, in njegovega prispevka k organizaciji vsakoletnega spominskega pohoda k bolnici; njegova je misel, da bi s planinskimi pohodi popeljali planince k posameznim spomenikom NOV v Savinjski dolini, njegovi prispevki ob teh prireditvah, njegove so zamisli žigov, našitkov itd.

Nemogoče je naštet vse, kar je že doslej postoril v planinstvu, zato ni bila odveč zahvala planincev, ko jih je prav Božo popeljal v svet gora in jim vcepil ljubezen do gora, do lepote slovenske zemlje. Ravnal se je po načelu, da je potrebno spoznati lepote domovine, jih vzljubiti. Kdor bo ljubil svojo domovino, jo bo branil s srcem. Marsikdo se s hvaležnostjo spominja nevsiljenih besed, ki jih je Božo izrekel na tem ali onem predavanju, na pohodu, na izletu, ko je opozarjal na lepote, na etnografske spomenike, na spomenika obeležja in na varstvo narave. Planince opozarja na misel tovariša Kardelja: Človek, ki uničuje naravo okoli sebe, tudi človeka ne bo spoštoval.

Zato ni naključje, da je tov. Jan v svojem nagovoru poudaril prav njegovo bogato delo tako na področju planinstva, kot na področju telesne kulture. Božo je že štiri leta predsednik IO Telesno-kulturne skupnosti Žalec. Za vloženo delo, za dosežene rezultate na področju telesne kulture in planinstva mu je izročil zlato značko občine Žalec.

Tov. Škerbinek je poudaril, da je planinstvo v občini Žalec in v MDO Savinjska doživelo močan impulz, saj so k temu pripomogli mnogo planinski vodniki in med njimi prva generacija, ki jo je vzgojil tov. Božo Jordan. Organiziral je prvi tečaj, enega izmed nešteti, bil predavatelj na tem tečaju in še danes vodi in usmerja delo teh planinskih vodnikov.

Ko je tov. Jordanu izročal zlati častni znak PZS, je omenil tudi njegovo delo v komisiji za vzgojo in izobraževanje, delo na drugih planinskih področjih, predvsem pa kot planinskega vzgojitelja, predavatelja, pisca

različnih prispevkov s področja planinstva itd.

Tov. Motore se je jubilaru zahvalil za njegovo delo v KVIZ. Ko mu je izročal darilo, je dodal, da tov. Božo mnogo piše za planince, piše za tiste, ki nato to znanje prenašajo na druge, na tiste, ki radi zahajajo v gore, ljubijo gore. Mnogo je brošur, zapisov, programov, različnih drugih prispevkov, opisov poti, ki jih je napisal, izredna je njegova pomoč pri organiziranju raznih prireditev, kjer je njegova pomoč nenadomestljiva. Poudaril je, da Božo nikoli ne odreče pomoči. Zahvalil se je tudi ženi, ki mu vedno stoji ob strani pri njegovem delu.

V imenu planinskih vodnikov je spregovoril tov. Vrečar, izročil mu je umetniško sliko in spomenico, v kateri je poudarjeno dejstvo, da je Božo vedno razdalja sebe za planinsko stvar, in izrekel prepričanje, da bo še naprej tako bogato svetoval temu ali onemu.

V imenu koordinacijskega odbora planincev železničarjev Jugoslavije je priznanje železničarjev izročil predsednik PD Železničar Celje tov. Florjančič.

Ko se je tov. Božo zahvalil za prejeta priznanja, je poudaril samo eno: rad hodi v gore, se rad razdaja za planinstvo in bo tako tudi vnaprej.

Na srečanju je bil tudi Blaž Črepinšek, ki je prav tako prejel priznanja ob petdesetletnici.

Prireditve se je zaključila v prijetnem planinskem vzdušju, za katerega je poskrbel orkester Štoklas.

Franc Ježovnik

30 LET PD ŠENTJUR

Praznovali so na Resevni 20. sept. letos. Pred tremi desetletji so se prav tu srečali prvi planinci, ki so zastavili nalogo, da ustanovijo planinsko društvo. Sprejeli so tedaj obveznosti: Zgraditi planinsko postojanko na partizanski Resevni; urediti planinske poti in jih ustrezno markirati; zbrati čimveč članstva, še posebej med mladinci in pionirji, organizirati pohode in tako mlade spoznavati z lepotami naše prelepe domovine.

Najprej so postavili leseni razgledni stolp na Resevni. Člani so opravili precej udarniških ur, so dali les in tako se jim je ta želja uresničila.

Skupaj z organizacijo ZZB NOV Šentjur so začeli razmišljati o novem planinskem domu. Pobudo so sprejeli tudi SO Šentjur in organizacije združenega dela iz Šentjurja in Stor. S skupnimi naporji, z združevanjem sredstev in materiala, prostovoljnega dela članov PD, krajanov, delavcev, pa tudi šolarjev in gojencev kmetijske šole Šentjur so 1961 zgradili planinsko postojanko. Dom ima 36 ležišč, prostora pa približno za 100 do 150 obiskovalcev.

Te dni so tekla na domu dograditvena in adaptacijska dela, vredna približno 300 000 din. Zidarska, pečarska in plesarska dela je opravilo Komunalno obrtno podjetje iz Šentjurja, planinci pa so za ureditev doma prispevali 800 udarniških ur.

Slovesnost ob 30-letnici so združili tudi s 40-letnico vstaje slovenskega naroda in ustanovitve OF, saj je prav tu pod Resevno začelo organizirano odporniško gibanje že leta 1941. Na Resevni je izkervavala pod nemškimi streli vsa celjska četa. Se posebno okrvavljena je bila Resevna na pragu svobode. Sredi marca 1945 se je na tem področju zadrževal drugi bataljon Kozjanskega odreda. Štel je 120 borcev. Z bataljonom se je na Resevni zadrževal tudi okrožni komite KPS. Nemci so 18. 3. 1945 obkolili Resevno z okoli 7000 vojaki. V boju je padlo 90 borcev II. bataljona, med njimi tudi Cvetka Jerin in Dušan Lah. To je bil najbolj žalosten dogodek med NOB v tej občini, zato danes upravičeno imenujejo ta kraj »Partizanska Resevna« in to je tudi eden temeljnih razlogov, da so se borci in planinci ter DPO Šentjur odločili, da ta kraj primerno uredijo.

Za urejanje tega področja je izdelan ustrezen samoupravni sporazum, v katerem so opredeljene naloge posameznih podpisnikov od DPO, SO, IS, SIS, ZB, KS pa tudi društev in družbenih organizacij.

Društvo šteje 240 članov, med katerimi je 50 mladincev in 100 pionirjev. Letos so imeli 15 izletov; začeli pa so že zimske pohode po poteh in spomenikih NOB. Uspeli so se tudi povezati s šolo in pridobiti tudi nekaj pionirjev za izlete. Tako so bili izleti številni in to večkrat po 60 do 80 članov. Nekateri člani so tudi prehodili Savinjsko krožno pot; ob tej slovesnosti so jim predstavniki MDO — Savinjska podelili značke. Prejeli so jih: Jože Zupanc, Kati Zupanc, Ivan Zorenč, Dragica Zorenč, Miha Ferlež, Jožica Ferlež, Ivan Straže, Dragica Straže, Jani Straže, Mojca Straže.

IO je predlagal, da sprejmejo priznanja ustanovni člani društva, dosedanja predsedniki in prizadevni člani. Priznanja so pa prejele vse DO in DPO v Šentjurju. Za najvišje priznanje so predlagali dolgoletnega predsednika in tudi ustanovnega člana in še zdaj gospodarja doma na Resevni tov. Jožeta Gaberška, prejel je zlati znak PZJ. Priznanja MDO Savinjska so prejeli: planinski vodnik, alpinist in vodja izletov Jože Zupanc, tajnik, vodnik in vodja izletov Ivan Straže, mentorica mladinskega odseka in vodnica izletov Milena Kajtna.

Priznanja PD Šentjur — dosedanja predsedniki: ing. Ladislav Grdina, Franc Zabukovšek; ustanovni člani: Franc Gradišnik, Andro Kopinšek, Anton Jenštrle, Avrelj Rojc; zaslužni člani: Miran Gaberšek, Marica Romih, Lado Tacer.

Društvo je prejelo priznanje PZS in medaljo MDO — Savinjska. Za sodelovanje so podelila spominska darila še PD Rogaška

Slatina sliko Donačke gore, PD Zabukovica pa izdelek Keramične iz Liboj in TTKS Šentjur.

Na prireditvi je imel pozdravni govor predsednik društva mag. Stane Flander, za glavnega govornika so izbrali predsednika IO občine Šentjur ing. Ludvika Mastnaka; zbor pa so pozdravili tudi Danilo Škerbinek (PZS), Adi Vidmajer (MDO Savinjska), PD Rogaška Slatina, PD Zabukovica in TTKS Šentjur.

Za prijetno planinsko vzdušje pa so skrbeli moški in ženski pevski zbor, folklorna skupina ter mladinci iz Hruševca in Vinko Cverle s svojimi sodelavci.

PD Šentjur ima svoje prostore v Ul. Dušana Kvedra 2; članske zadeve lahko urejajo vsak četrtek od 14. do 15. ure.

Ivan Straže

NOVICA IZ IRAKA

10. 10. je bil sestanek iniciativnega odbora za ustanovitev planinske sekcije na P-202 D. V predlogu o dejavnosti te sekcije zasledimo, da se bodo ukvarjali predvsem z urejanjem okolja v naseljih; izdelali bodo idejno skico za propagandni otok s panojem, na katerem bi objavljali planinske novice in druge informacije in propagandna obvestila. Domenili se bodo tudi za način izvedbe »Aleje Maršala Tita«, kjer bo zasajenih 88 dreves; urejali pa bodo tudi zelenice, se dogovorili o programu pohodov in izletov in organizirali planinsko knjižnico. Za bodoče vodstvo je iniciativni odbor predlagal Draga Kozoleta za predsednika, Metko Rinaldo za podpredsednika, Metko Muraus za tajnika, Jožeta Duhovnika za gospodarja, Vlasto Vujčič za blagajnika, Rajmunda Kosca pa za propagandista.

To društvo naj bi se imenovalo Planinsko društvo P-202 D »Hilkurd« — Iraq. Motiv za naziv so dobili po najvišji gori v Iraku — Hilkurdu (3600 m), to društvo pa ima sedež na nadmorski višini 28 m, na ravnini sredi puščave, oddaljene od Bagdada približno 90 km.

M. K.

PO POTI KMEČKIH UPORNIKOV

Ob 400-letnici kmečkih uporov je PD Bohor, ob sodelovanju Zveze prijateljev mladine Posavja, uredilo krožno pot »Po poti kmečkih upornikov 1573«. Ta nova pot je povezana z željo, da bi naš mladi rod še bolj spoznal zgodovino naših dedov in ohranil spomin na hude, a velike dni slovenskega in hrvatskega naroda med NOB.

Pot teče po dolinah in drži skozi kraje, kjer so nekoč stali mogočni gradovi. Začne se v Planini pri Sevnici. To ni v starem tržnem naselju, ki še danes nima dokončne dobre cestne povezave s celjske strani.

Kraj je znan po upor, skozi pa je šla tudi 14. divizija, ko je zapuščala področje Bohorja. Kraj si je vredno ogledati, zlasti lep pogled je s starega gradu. Skozi kraj drži tudi Transverzala kurirjev in vezistov NOV Slovenije in sevniška planinska trim pot (PV 1981, B. Dolinar: Planinska trim pot občine Sevnica). Potem gre naprej čez Lisično, Kozje, Podsredo, Trebčo v Bistrico ob Sotli. V okolici Trebče je nov spominski park, na kar nas opozarjajo table ob cesti (Ur. l. SRS, št. 1-4/81). V Bistrici si bomo ogledali novo šolo, kip matere maršala Tita, v bližnji okolici pa njeno rojstno hišo pa še kaj.

Potem gremo v Kumrovec, ogledali si bomo rojstno hišo tovariša Tita, na vrhu pa nov spominski dom. Tu je tudi naš začetek Zasavske planinske poti; morda bomo našli tudi žig Zagorske planinske poti pa še kaj. Po novi cesti se bomo odpeljali pod Cesargrad, v gostilni pred spomenikom na razpotju pa bomo dobili žig. Potem je treba v breg do Klanjca. Žig je sicer kakih 90 stopnic pod galerijo, blizu železniške postaje ali pa bomo morda našli le žig Zagorske planinske poti. Malo daljša je pot do naslednje točke — Stubice. Pri Gubčevi lipi se prične »Partizanski put Medvednicom«. V gradu je žig in muzej. Ne bomo pozabili tudi na veliki spomenik kmečkim upornikom. Tako smo prišli pod Medvednico; gremo proti Zagrebu. Lahko kar po trasi ZPP v Podsused (Susedgrad). Ob glavni cesti bomo našli žig in se v hipu znašli na moderni cesti. Poiskati je treba pot čez Savo, za Samobor. S ceste bomo krenili v Nedeljo in naprej proti Reki. Pri blagovnici, sredi naselja Kerestinec, gremo levo in smo po kilometru dolgi vožnji že pri dvorcu Kerestinec. Pri veliki spominski plošči je na drevesu oznaka simbola poti — (rdeča tabla z glavo Gubca in rumenim napisom: Po poti kmečkih upornikov). Prav na vseh postojankah tega simbola ni več. Morda bomo imeli srečo, da nam bodo razložili, kako je tu nekoč bil žig in da ga zdaj ni več. Sicer pa je bolje, da se zdaj, ko je pouk, oglasimo v OŠ v Nedelji.

Prekoračimo še Bregano in Savo. V Brežicah predstavlja muzej naslednjo točko. Kraj si bomo natančno ogledali in se morda oglasili tudi v bližnjih Čateških toplicah. Pa gremo v Krško, kjer bomo v novem hotelu Sremič dobili žig. Tu lahko občudujemo našo prvo »nuklearko«. Potem gremo spet čez Savo in v Leskovec na Krško polje. Grad morda spominja na Prešernovega prijatelja A. Gruna. Tu dela znani kipar-medaljer V. Stoviček, avtor Kajuheve bralne značke. Pot drži po desnem bregu Save do zadnje točke, ta je v Sevnici in tja je treba čez novi most. Tu bomo dobili zadnji žig in sicer v recepciji hotela ali pa prvi žig za sevniški trim. Sredi naselja se odcepi cesta na sever in je le okoli 20 km do začetka naše poti. Seveda

pa gremo lahko zdaj po planinsko trimsko pot ali pa po poti, ki nas z začetkom poveže čez vrh Bohorja.

Morda bo kdo rekel — to ni planinska pot. To je odvisno od tega, kako jo prehoditi in kako si na njej iščeš povezave. Res ni predpisana povezava posameznih točk poti po točno določeni trasi, tudi posebej ni označena. Je pa zgodovinska pot in se s planinskimi potmi križa, povezuje in dopolnjuje. Morda je prikladna prav za jesensko slaba vremena, ko se je lahko zapeležmo na eno izmed točk in si ogledamo morda muzej ali pa gremo kar tako, na kratek sprehod. Za vodilo nam bo rabil Vodnik po posavskem hribovju (PZS 1978) in nekaj zvezkov zbirke Vodniki po kulturnih in naravnih spomenikih Slovenije (Obzorja, Maribor). V samem vodniku po poti je tudi kratek opis kraja in značilnosti, na priloženem listku pa seznam krajev, kjer je na voljo žig. Doslej je to pot prehodilo 3487 pohodnikov (do 23. 9. 1981).

Božo Jordan

MENINA JE SPET OŽIVELA

Vsi tisti, ki so bili pred kratkim na Menini planini, so bili prijetno presenečeni. Pot zdaj kažejo obnovljene markacije, na vrhu pa je obnovljen dom; v sosesčini raste manjša koča, na Vivodniku pa se dviga pod nebo razgledni stolp. Vse to je sad prostovoljnega dela planincev PD Gornji grad. Pa ne samo planincev, saj nastaja na Menini tako rekoč rekreacijski center za bližnjo in daljnjo okolico. Sad tako povezanega dela je vsakoletno srečanje borcev in planincev na Menini, ki je bila med vojno ena izmed glavnih žarišč narodno-osvobodilnega boja; sad takega dela je bil tudi trimski pohod, ki so ga planinci organizirali skupaj s TVD Partizan Gornji grad in še bi lahko naštevali.

Planinci Gornjega grada radi pokažejo lepote Menine in žele, da bi to planino planinci čimbolj poznali. Predvsem pa žele, da bi se na njej srečevala planinska mladina. Tako so v oktobru organizirali I. srečanje mladinskih odsekov PD MDO »Savinjska«. Srečanje je lepo, čeprav se ga je udeležilo le 70 mladih planincev, članov PD Ljubno, Celje, Mozirje, Gornji grad in Zabukovica. Začetek je tu in organizator je prepričan, da bo prihodnje leto na Menini še več mladih. Na srečanju so poudarili vse glavne elemente planinstva — prostovoljno delo, gojenje tradicij NOV, varno hojo — organiziran pohod s poukom, kako je treba hoditi, kako vodimo kolono in kako se orientiramo na neznanim terenu.

Udeleženci so se zbrali v prelepem sobotnem jutru na prelazu Črnivec (902 m) in odto odšli na Menino in sicer čez planino Ravni in Travniki. Na Travniku so priskočili na pomoč krovcem, ki so prekrivali streho

planšarske staje. Podajali so opeko, da je delo hitreje steklo.

Po prihodu v planinski dom so se okrepčali s čajem in že jih je čakala prva naloga: povzpeti se je bilo treba na najvišji vrh Menine, na Vivodnik. Ob razglednem stolpu je bil obvezen planinski krst.

Po sestopu h koči so pripravili drva za kres. Ob kresu jim je udeleženec NOV tov. Franc Tivšek pripovedoval o bojih na Menini planini. Po šaljivem programu je zadonela partizanska in planinska pesem; zapela je tudi harmonika.

Naslednji dan so udeleženci pohoda obiskali Savnico (Goli vrh 1426 m), pri osrednjem spomeniku NOV so se poklonili padlim borcem in pohod zaključili pri domu na Bibi, pri jezeru Biba.

Po vrnitvi v planinski dom so pomagali pospraviti drva za zimo, nato pa so odigrali še nogometno tekmo.

V nedeljo ob dveh popoldne so shod zaključili. Planinci iz PD Zabukovica so šli na Vransko, drugi pa v Gornji grad. Razšli so se s spoznanjem, da so taka srečanja potrebna in zelo pomagajo navezovati prijateljske stike. Srečanje so pripravili prizadevni mladinci iz Gornjega grada, ki jih vodi Franc Pohovnik.

To je bil prvi poskus, kako organizirati srečanje mladine v Savinjskem MDO, odkar je vodstvo prevzela Fanika Lapornik, ki je v MDO odgovorna za delo z mladino. V načrtu je še zimsko srečanje na Šmohorju; pionirji-planinci iz Celja, Štor in Zabukovice se bodo srečali na Homu ob zaključku Savinjske poti; načrtujejo srečanje mentorjev planinskih pionirskih skupin in tako naprej. Delo je zastavljeno, uspeh je tu, tu je torej tudi vzpodbuda za delo v prihodnje.

Milan Polavder

VEČER V PLANINSKEM DOMU NA HOMU

Zadnje dni oktobra je bila na Homu svečana seja, ki so se je udeležili odborniki in tudi sorodniki planincev, ki so veliko pomagali pri delu v društvu, pa so med tem časom umrli. Sejo so sklicali ob 10-letnici, ko je društvo zaradi različnih okoliščin ostalo praktično brez vidnih sodelavcev. Spomladi tega leta se je pri prevozu iz postojanke ubil gospodar društva tov. Edi Oblak, potem je nenadoma umrl tajnik društva tov. Štefan Žafra, v decembru pa je v prometni nesreči umrl še predsednik društva tov. Slavko Miklavc.

V uvodnem govoru je predstavnik društva spregovoril o temeljih, ki so jih postavili rajni planinski tovariši pri delu v društvu, ko so ob teh dogodkih poprijeli novi člani vodstva — in delo je teklo naprej. Govornik pa se je ob tem spomnil tudi tistih, ki so umrli v gorah: Hedvike Vasle in Andreja Potrata — ta dva so vzele Savinjske Alpe, Romana Miklavca je pokopal

Kamnik; pa tudi vseh drugih — Stanka Vasle, Draga Ocvirka, Anice Čadej, Jožeta Poteko, dr. Jožeta Rasiewiczza, Franca Ko-
vača.

S posebnim spoštovanjem se je govornik spomnil tudi nedavno umrlega predvojnega komunista in borca, predsednika Obč. odbora ZZB Žalec tov. Rudija Čilenška, ki je rad sodeloval pri vseh prireditvah in proslavah v društvu in veliko pripomogel, da se je v društvu razvila gojitev tradicij NOB.

Po tem govoru se je razvil razgovor o spominih na dneve, ko je Drago zasadil prvo lopato na Homu, kjer danes stojita dva planinska domova; ko je Slavko nič kolikokrat sam urejal dostope h koči; ko je Anči stopil pred svojo godbo in so zaigrali vesele planinske pesmi pred postojanko...

Skratka večer je bil poln spominov in se je spremenil v delovno sejo.

Potrebno je bilo pripraviti vse za evidentiranje kandidatov tako za Zbor KS SO Žalec kot TKS Žalec. Planinci želimo, da imamo tudi v teh organih člane, ki bodo znali razložiti pomen dela na planinskem področju pa pomen dela za planinstvo našega delovnega človeka.

Opravili so razne tehnične priprave za delo v zimskih mesecih. Potrebno bo organizirati predavanja, razdeliti transverzalne značke in urediti društvene prostore.

Med udeleženci je bilo nekaj takih, ki praznujejo ta ali oni življenjski jubilej. Med njimi je bila tudi Zorka Godler, letos je dopolnila 50 let in je veliko prispevala za razvoj planinstva v Keramični industriji Liboje in v KS Liboje. Žal je društvo prepozne poslalo predlog za planinski znak in ga bodo tov. Zorki Godler izročili kasneje.

Med udeleženci je bil tudi Srečko Čulak, st.: spomladi je ob svoji 60-letnici prejel priznanje Obč. konference ZSMS Žalec. Mladina ga je vzela za svojega, ga za njegovo delo z mladino, predvsem s pionirji nagradila, postal je del njih, postal je »malo starejši pionir«. Samo letos je vodil več kot 10 pionirskih izletov.

Bronasti znak OF sta dobila tudi tov. Milan Podveržan; ta je takoj po smrti tov. Oblaka prevzel odgovorno delo gospodarja društva in to delo zelo uspešno opravlja tudi danes ter predsednik društva tov. Miro Petrovec. Oba letos praznujeta 50 let. KK SZDL jima je izročila to družbeno priznanje ne samo za delo na področju planinstva, temveč za vsesplošno družbenopolitično delo v KS. Potrjujeta znano resnico, da se aktivni planinci ne zapirajo v ozki krog društva, temveč da so aktivni kjerkoli je to potrebno in tako ni akcije v KS, kjer ne bi bilo planincev.

Srečanje se je končalo z razgovorom o delu v prihodnje.

Franč Ježovnik

SEJA S PLANINSKO TEMATIKO

Seja SO Žalec v oktobru je spet potrdila, da postaja planinstvo v občini Žalec del življenja v tej občini. Bila je na Vranskem, torej ob vznožju Dobrovelj. Izbor KS je imel simboličen pomen. Bila je ob 40-letnici, ko je bil 26. 10. 1941 prvi frontalni boj z okupatorjem na Slovenskem, tu na Čreti — Dobrovelje. Na seji so obravnavali družbeni dogovor o namenski uporabi turistične takse za leto 1981. To področje pa je znano po tem, da je turizem zelo razvit, ima pa še veliko možnosti prav na Dobroveljah. V razpravi so predlagali, naj bi to takso uporabljali tudi za urejanje planinskih poti, saj so te poti tudi del našega turizma. Planinska markacija nam kaže pot k skromnim spominom iz NOB, kaže nam pot v naravo, kjer dobimo nove moči za delo; z njimi spoznavamo vedno nove kotičke naše domovine. Prav markacije na Dobroveljah so kašipot skritih steza, samotnih kurirjev, partizanov; na Dobroveljah nam kažejo pot tja, kjer sta padla Vera Šlander in Kraigher. Marsikaj bo še potrebno še odkriti in urediti, recimo pot k Štrukljevim pečnam, kjer je bila partizanska bolnišnica, ko bi kaj več pomagala družba, saj je delo doslej slonelo v glavnem le na markacistih. Sekretar TKS Žalec, znani planinski aktivist, tov. Adi Vidmajer je na seji poročal o telesnokulturni dejavnosti v letu 1981. Med drugim je dejal:

»... Planinska društva (6) so v svoje članstvo pritegnila največje število občanov, kar 4000. Društva organizirajo redno vsako leto pionirsko planinsko šolo in prirejajo akcijo ciciban-planinec, pionir-planinec ter veliko število izletov — pohodov z obujanjem tradicij NOB. V tem letu so društva organizirala že več kot 200 izletov in 14 orientacijskih pohodov. Nenehno traja akcija NIČ NAS NE SME PRESENETITI — TELESNA KULTURA V OBRAMBI DOMOVINE. Vse akcije v občinskem merilu vodi koordinacijski odbor za planinstvo in se povezuje s programom MDO PD.«

Franč Ježovnik

POHOD »PO POTEH BREŽIŠKE ČETE«

V okviru ZTKO Brežice je PD Brežice v sodelovanju z Občinsko strelsko zvezo in RK Brežice opravilo Pohod »Po poteh brežiške čete 1981«.

Letošnji že 5. tradicionalni orientacijski pohod in množični pohod za vse občane je bil v nedeljo dne 25. 10. 1981 v Sromljah pri Brežicah.

V orientacijski pohod je bilo vključeno tudi streljanje z zračno puško za pionirje in malokalibrsko puško za mladince in člane ter met bombe za mladince in člane. Tekmovalnega dela se je udeležilo 72 tričlanskih ekip vseh kategorij.

Sodelovali so: šole, organizacije, društva, pripadniki JLA, člani KS, člani ZRVS iz vseh krajev brežiške občine, Litije, Celja in PD Japetič iz Samobora. Množičnega pohoda se je udeležilo 320 predstavnikov vseh društev, organizacij ter mnogi občani, ki so v lepem sončnem dnevu hodili po poteh iz NOB mimo spominskih obeležij. Poseben poudarek tej masovni športni manifestaciji je dala slovesna zaobljuba 120 pripadnikov JLA iz garnizona Cerklje. Slovesnosti so se udeležili mnogi starši mladih vojakov iz vseh delov naše domovine. Kulturni program so priredili pripadniki JLA in občani KS Sromlje.

V tekmovalnem delu so dosegli najboljša mesta:

- pionirji: Obrambni krožek OŠ Brežice, pred PD Brežice in OMG Brežice,
- mladinci: Gimnazija Brežice, pred OO ZSMS Brežice in OO ZSMS Artiče,
- člani: AK Brežice pred PD Celje in OMG Brežice. Prehodni pokal za najboljšo KS so osvojile ekipe KS Krška vas. Med ekipami ZRVS se je najbolje uvrstila ekipa Velike doline.

Anton Ajster

HOJA PO GORAH*

Po dolgotrajni vožnji in če nisi že prej dobro vajen hoje in treniran, počivaj prvi dan, prilagodi se zraku in ne forsiraj koj napornih, dolgotrajnih tur. — Izlete in ture kombiniraj tako, da ne hodiš gori in doli po isti poti. Vstajaj rano — ne prespi najlepših prizorov! Potovanje v jutranjem hladu ob popevanju ptic je najlepše in najugodnejše, zrak je rano najbolj čist, sijajni solnčni vzhod in daljni razgled — divota izrednega užitka!

Uredi si potovanje tako, da prideš v plan. kočje ali sploh pod streho še pred nočjo ter se za prihodnji dan dobro odpočiješ. Dobro spanje — pol življenja! —

V breg hodi polahko, posebno spočetka — počasi se tudi daleč pride. Navadi se na

* Sem ljubiteljica planin, članica PD Ravne že 30 let in tudi ljubiteljica lepega slovenskega jezika. Zato vas prosim, ne zamerite mi, da se obračam na vas s prilogo oziroma s prepisom navodil za »hojo po gorah«. Navedeno besedilo je natisnjeno namreč na »lepi svileni ruti«, ki jo lahko kupite (v mojem primeru) v planinski postojanki na Peci.

Prepisano besedilo vam pošiljam zato, da bi morda le preprečili tako mrcvarjenje slovenščine ali pa da bi vsaj PD itakih rut ne prodajala več.

Ruta stane 70 din, kar ni ravno preveč, poceni pa tudi ni. Ob besedilu pa so natisnjeni (povečani) žigi planinskih postojank (predvsem s Pohorja), ki pa tudi potrebujejo lektorjeve roke.

enakomeren, zmeren korak in ne pehaj se — če ni treba. 300—320 m višine na 1 h ali do 60 $\times$ strmo v breg na 1' je dovolj. Med hojo imej vedno ovratnik odprt. Potrudi se, da se navadiš dihati skozi nos, pri zaprtih ustih — zelo važno posebno na zimskih izletih! Po strminah se opiraj s kolcem ali palico vedno proti bregu in ne proti dolini, stopaj oprezno, mirno, brez bojazni. Pri plezanju bodi previden; oprimi se skalovja in se potegni kviško zmerom tako, da tiščiš pri tem ob kamen, ne pa ga samo prosto zagrabit in se kar obesiti na vsako skalo! — Nikar ne posedaj cele ure, a kadar sedeš, sedi komodno in v zatišju. Če so tla mrzla ali mokra, vlažna, podloži si, kadarkoli pa si poten ali preznojen — obleci urno rokavnik in se dobro zapni ali se drugače dobro ogrni — če piha veter ali ne!! —

Milena Šuler,
Ravne na Koroškem

OČIŠČEVALNA AKCIJA POD TRIGLAVOM

Šest članov odseka za GS in VN pri PD Radeče je od 16.—18. oktobra očistilo okolico Zasavske kočje na Prehodavcih. Omenjena akcija je del letnega delovnega programa gorskih stražarjev — varuhov, narave. Če bi merili po količini odpadkov, ki so jih pustili nevzgojeni, nezaželeni obiskovalci gora, lahko, žal, zapišemo, da je bila akcija uspešna.

Pot smo pričeli v dolini Zadnjice, se povzpeli na Prehodavce in uredili tamkajšnje smetišče, naslednji dan pa nadaljevali čiščenje po Dolini Triglavskih jezer, Komarče do Savice.

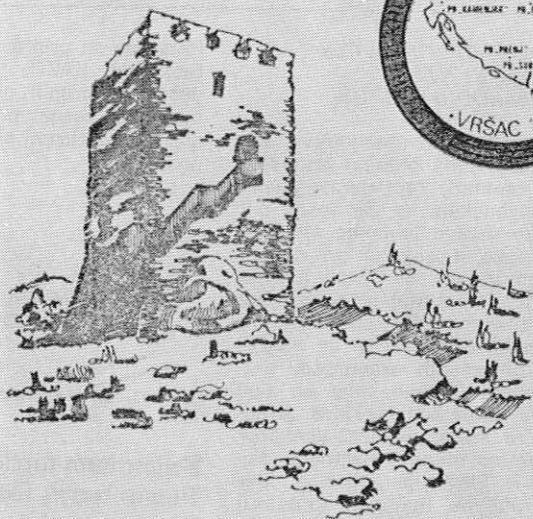
Največ je bilo seveda embalaže »tetrapak«, več kot prejšnja leta pa je bilo steklenic za alkoholne pijače. Zdi se, da planinci še vedno precej spoštujejo stara navodila in »spravljajo« ostanke svojih malic pod kamne, rušje in drugim v naravo in da torej vrečka za odpadke še ni postala obvezni del nahrbtnika. To navado lahko tudi štejemo za vzrok onesnaženja. To naše »žalostno« delo je spremljalo čudovito vreme, bolj je spominjalo na avgust kot na pozno jesen in po številu ljudi, ki smo jih srečali v gorah, lahko mirno rečemo, da jih ni samo vsako leto več, pač pa se je tudi »sezona« v gorah podaljšala. Žal pa je med gorniki tudi vedno več takih, ki »posredno« poskrbe za organizacijo očiščevalnih akcij...

Marija Lipovšek

V VRŠAC K NOVIM PLANINSKIM POBRATIMOM

V minulih letih se je PD Ilirska Bistrica povezovala v krogu pobratenih planinskih društev s petimi tovrstnimi društvi iz vseh socialističnih republik: PD Kamenjak Ri-

**Povodom 40 godišnjice ustanka i revolucije
naroda i narodnosti Jugoslavije, kao i 80
godišnjice organizovanog planinarstva u SR
Srbiji**

VRŠAC — ŠIROKO BILO, 19. 09. 1981.

jeka (SR Hrvatska), PD Pobeda Beograd (SR Srbija), PSD Prenj Mostar (SR Bosna in Hercegovina), PD Ljuboten Tetovo (SR Makedonija) i PD Subra iz Herceg Novoga (SR Crna gora). Krog pobratenih planinskih društvenih pa se je letos znova povečal za novo planinsko društvo, tokrat za Planinarsko smučarsko društvo »Vršačka kula« iz Vršca SAP Vojvodina, ki je bilo na letnem srečanju članstva vseh pobratimskih društev 19. in 20. septembra letos slovesno sprejeto v to izvirno obliko meddruštvenega povezovanja na medrepubliški ravni. Družina tako povezanih planinskih društev že šteje čez 10 000 članov.

Na slovesnost v Vršac je šla desetčlanska delegacija domačega društva, ki je poleg samih planincev vključevala tudi predstavnike družbenopolitičnega življenja občine in telesnokulturne skupnosti pa tudi ekipo radioamaterjev.

Bistriški planinci so šli na pot z vlakom in bili prijetno presenečeni že ob prihodu

vlaka v Beograd, kjer so tamkajšnji pobratimi, kljub veliki zamudi vlaka, poskrbeli za nemoten potek programa srečanja. Pot do Vršačkih vinogradov, Vršca in planinskega doma na Širokem Bilu je kljub avtobusni vožnji izzvenela v planinskem vzdušju in veselju ob srečanju s toliko pobratimi in mnogimi že starimi znanci iz vseh dosedanjih srečanj ter skupnih planinskih pohodov. Na slovesnosti so zvečer v tovariškem vzdušju predstavniki vseh društev skupaj z novim pobratimom, gostiteljem letošnjega srečanja, slovesno podpisali listino o razširitvi kroga pobratenih PD z novim članom.

Zadnji dan so planinci vseh društev družno opravili še planinsko pot po »Vršački transversali« in tako osvojili spominsko značko te poti.

Slovo od pobratimov je pomenilo obenem tudi obljubo, da se bodo vedno srečevali na skupnih prireditvah pa tudi na vseh pomembnejših društvenih prireditvah. Na-

slednje leto bo gostitelj podobnega srečanja pobratimsko PD Pobjeda Beograd, ki bi članom pobratimskih PD rado predstavilo planinski svet Šumadije in njihov planinski dom na Rajcu. Krog pobratenih PD bi se tedaj razširil še za eno PD iz SAP Kosovo.

Bistriški planinci so se v Beogradu poklonili še spominu tov. Tita v Hiši cvetja in se z letalom vrnili domov, zadovoljni nad uspešno opravljenim poslanstvom.

Mirjam Ražem

varstvo narave

PRIZADEVANJA NARAVOSLOVCEV NA SLOVENSKEM IN NJIHOV PRISPEVEK K NARODNI KULTURI

Razstava od začetkov do ustanovitve univerze 1919 brez dvoma pomeni dogodek, ki ga je treba omeniti, kajti naravoslovne znanosti na Slovenskem so kar tesno povezane z gorsko naravo in imajo stoletno tradicijo, prav tako muzejstvo pri nas in je torej dosti možnosti, da v teh institucijah spoznamo najtehtnejše značilnosti razvoja tega znanstvenega področja. To pa je včasih zelo težko, saj bi se slejko prej v grmadi ohranjenih eksponatov preprosto — izgubili. Zavoljo tega so taki pregledi, kot je omenjena razstava, izrednega pomena za širšo javnost. Vsekakor ob tem ne moremo mimo imenitnega dejstva, da je prav Slovenija področje, kjer najdemo na relativno majhnem prostoru izredno mnogo naravnih zanimivosti, ki so znanstvenega pomena in so pritegovale strokovnjake že dosti zgodaj. Tako najdemo na primer na razstavi ime A. Matiolija (1500—1577), ki sodi med prva imena mož, ki so se v naših krajih zanimali za naravoslovje; tu najdemo imenitno ohranjen Flussijev herbarij iz leta 1696 pa primerke iz Hladnikovega herbarija, iz herbarija Valentina Plemlja, Karla Dežmana, Balthazarja Jacqueta (1739—1815) in drugih; razstavljen je tudi Florjančičev zemljevid Kranjske, ki ga je izrisoval polnih deset let, in še bi našli kaj zanimivega, saj je bilo pravzaprav vse, kar smo našli v tej Prešernovi dvorani, v dneh, ko je razstava trajala, to je do 7. novembra, namenjeno spoznavanju najimenitnejših mejnikov v zgodovini našega muzejstva oziroma naravoslovja.

Bil sem na tej razstavi kot radovednež, ki si je želel s to priložnostjo vsaj malce približati predstavi svet, ki ga ponuja velika množica ohranjenega gradiva. In tako je pritegnil mojo pozornost Hacquetov list iz herbarija z znano in poprej tudi skrivnostno Scabioso Trento, Scabiosa terglauensis, in pa z delom Zoisove, za tiste čase največje zbirke mineralov.

Razstavo so pripravili: Prirodoslovni muzej Slovenije, SAZU in NUK s pomočjo še nekaterih drugih naših znanstvenih institucij. Ta znanstveno-kulturni dogodek je doživel ustrezen odmev tudi v naši javnosti.

M. K.

PRIZADEVANJA NARAVOSLOVCEV NA SLOVENSKEM

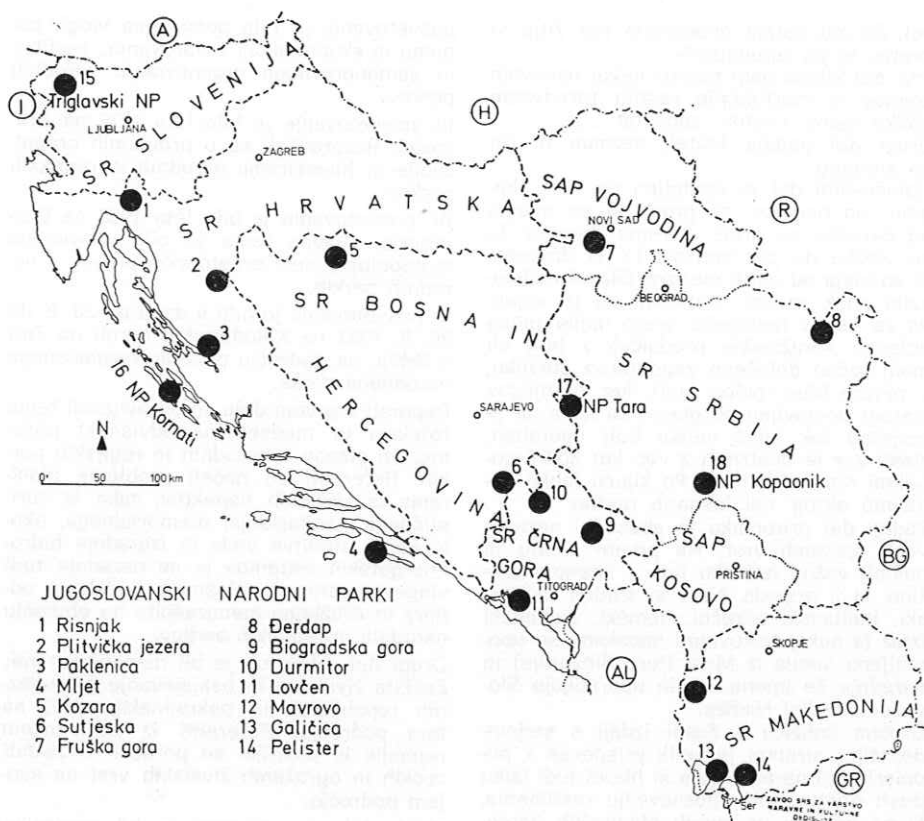
Faksimile iz dela Karla Clusia Stirpium Nomenclator Pannonicus (1583)

Fru mentum turcicum, török buza.
Fumus terræ, föld epeye, h. e. felteri.
Fungus, gomba.
Fungus dactylites, quem Germani
«Maurach» vocant, zómórchök.
Fungus in fimo nascens, Kygyo gomba.
Fungus aureus, quem Germani Raysee
appellant, Vr gomba.
Fungus tuberosus, chöpörke.

G.

G **Alla, bugha.**
Gallium, tey fugorjót flu, zent Ivan
veraga, h. e. flos Sancti Iohannis Bap.
Gentiana, quæ vulgo cruciata dicitur,
zent Lazlo kiraly fue, hoc est, S.
Ladislai Regis herba.

A **Ladislao Vngariz Rege, eius nominis**
primo: qui sancti cognomen adeptus
est, propter Tartarorum ex Vngaria ex-
pulsionem, eum autē ferunt primū tota
Vngaria à Tartaris pulsum, in Dacia
sive Transylvaniam profugisse, in vrbem
Claud.

NOVI JUGOSLOVANSKI NARODNI PARKI

V letu 1981 so bili v Jugoslaviji razglašeni kar štirje narodni parki: razširjen Triglavski narodni park, o katerem smo prav na kratko že poročali, Kornatsko otočje v SR Hrvatski, Tara in Kopaonik v SR Srbiji.

S Triglavskim narodnim parkom smo uzakonili varovanje najznačilnejšega dela južnoalpinskih Alp na ozemlju Jugoslavije. Če med našimi narodnimi parki prevladujejo takšni v gorskem svetu, je po tej plati gotovo nekaj izjemnega NP Kornati, saj je to poleg otoka Mljeta naš edini »morski« narodni park. Otočje ob prelomu ni le brez primere slikovito, ampak so zanj značilne številne naravne znamenitosti in precejšnja prvobitnost. Zaradi vedno močnejšega turističnega pritiska preti Kornatom preobrazba in upajmo, da jo bo predpis o zavarovanju preprečil ali vsaj omilil.

Del sedanje meje tretjega »novinca« med narodnimi parki, pogorje Tare, poteka dokaj nenaravno, saj teče po Drini, po republiški meji med SR Srbijo in SR Bosno in Hercegovino. Tako je zunaj parka zanimiv in lepo ohranjen levi, bosanski breg reke. To pomanjkljivost bodo skušali premostiti

z ustanovitvijo medrepubliškega narodnega parka, ki bi bil kot tak edinstven v Jugoslaviji.

Najtežje pa je opredeliti in utemeljiti Kopaonik kot narodni park, saj je to gorato področje človek že močno preobrazil. Prihodnjič bomo natančneje predstavili narodni park Kornati in Tara.

Peter Skoberne

Simonetti, G., 1981: Piante legnose del Friuli Venezia Giulia. Club Alpino Italiano. Sezione »Monte Nero«, Cividale del Friuli.

Na 17. srečanju planincev treh dežel so nam gostitelji — planinci iz Čedad predstavlili priročnik oziroma ključ za določanje lesnatih rastlin, ki jih srečujemo predvsem v predgorju Julijskih Alp.

Namesto uvoda nam je avtor citiral besede, ki jih je Kugy namenil našemu edinemu alpskemu botaničnemu vrtu — Juliani v Trenti, veljajo pa za ves gorski svet: »Vsak planinec bi se moral, vsaj jaz tako mislim, vendarle nekoliko spoznati v svetle rastline. Kako drugače bo potem užival goré! Mar le-teh ne pozna samo na

pol, če mu ostaja nepoznano vse žitje in cvetje, ki jih izpolnjuje?»

Prvi del ključa nam razloži nekaj osnovnih pojmov iz morfologije rastlin (predvsem obliko listov, cvetov, socvetja...).

Drugi del podaja kratek seznam družin po sistemu.

Določevalni del je razdeljen na štiri skupine: na ovijalke, na grme, ki so manjši od človeka, na grme oziroma drevesa, ki so visoka do pet metrov, in na drevesa, ki so višja od petih metrov. Glavni razlikovalni znak je list. Botanika, ki je vajen, da za vsako rastlinsko vrsto najde točno določen »družinski« predalček z bolj ali manj točno določeno zapovrstno številko, v prvem hipu malce moti, ker je njegov sistem postavljen na glavo. Za laika pa je verjetno tak ključ veliko bolj uporaben, zlasti ker je ilustriran z več kot 300 črno-belimi risbami avtorja. Po ključu lahko določimo okrog 160 lesnatih rastlin.

Zadnji del priročnika je abecedni seznam vseh opisanih vrst. Na prvem mestu je najbolj važno latinsko ime z imenom družine, ki ji pripada. Nato si sledijo italijanski, italijanski narečni, nemški, slovenski izraz (z nekaj tiskovnimi napakami so uporabljena imena iz Male flore Slovenije) in nazadnje še imena, ki jih uporabljajo Slovenci v dolini Nadiže.

Drobna knjižica v žepni izdaji s sedemdesetimi stranmi je velik prispevek k popularizaciji naravoslovja in hkrati tudi laiku dosti pomaga pri spoznavanju rastlinstva, ki ga srečuje na svojih planinskih poteh.

Nada Praprotnik

V. POSVETOVANJE O NARODNIH IN REGIJSKIH PARKIH JUGOSLAVIJE NA TARI

I. posvetovanje o narodnih parkih Jugoslavije je bilo že leta 1967 na Plitvičkih jezerih. Takrat se je začelo zanimanje širše javnosti za to obliko zavarovanja naravnih znamenitosti.

II. posvetovanje je bilo leta 1978 prav tako v narodnem parku Plitvička jezera. Tema

posvetovanja je bila posvečena vlogi, pomenu in skupni akciji zavarovanja, ureditve in samoupravnega organiziranja narodnih parkov.

III. posvetovanje je bilo leta 1979 na Brezovici. Razpravljali so o problemih organizacije in finansiranja narodnih in regijskih parkov.

IV. posvetovanje je bilo leta 1980 na Durmitorju. Glavna tema je bila posvečena metodologiji dela prostorskih planov v narodnih parkih.

V. posvetovanje je bilo v dneh od 23. 9. do 26. 9. 1981 na Kaludjerskih barah na Tari v Srbiji, na področju pravkar razglašene narodnega parka.

Reperati v prvem delu so obravnavali temo izdelava in medsebojna odvisnost posameznih planov v narodnih in regijskih parkih. Referenti so načeli probleme planiranja iz različnih aspektov, tako iz turističnega, krajinskega, memorialnega, ekološkega, ureditve voda in izgradnje hidroenergetskih sistemov in ne nazadnje tudi vloge in pomena splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite na območju narodnih in regijskih parkov.

Drugi del referatov je bil namenjen temi: Zaščita živalstva in usklajevanje posameznih republiških in pokrajinskih akcij na tem področju. Referenti iz posameznih republik in pokrajin so poročali o zaščiti redkih in ogroženih živalskih vrst na svojem področju.

Tretji del posvetovanja je bil namenjen planom in programu ureditve področja planskega masiva Tare in Sušice ter kanjona Drine kot narodnega parka. (O NR Tara bomo še poročali.) Med posvetovanjem sta bili odprti še dve razstavi: razstava naravoslovne fotografije Stevana Kolarovića in razstava ptičev iz muzejske zbirke Pokrajinskega zavoda za varstvo narave iz Novega Sada. Predstavljeni so bili predvsem tisti redki in ogroženi ptiči, ki so kandidati za Rdečo knjigo in ki jih bomo morda že čez nekaj let lahko občudovali samo še v muzejih.

Nada Praprotnik

JURIJ KURILLO: S FOTOAPARATOM V NARAVI

Planinci ne zahajajo le v visokogorje, ampak jih mnogokrat zamikajo tudi predgorja ali gričevnat svet, gozdovi in obrežja rek. Vedno več je takih, ki z izletov ne prinašajo cvetja, ampak na fotografijah zabeležene vtise in spoznanja. Razmeroma lahko je na uporaben način slikati veselo skupino planincev, spomin na prijeten konec tedna. Mnogo več fotografskega znanja, ustvarjalnosti in poznavanja narave pa zahteva fotografiranje prirode. Vsem, ki se že ukvarjajo ali pa se žele spoprijeti s fotografiranjem v naravi, bo dobrodošla knjiga Jurija Kurilla S fotoaparatom v naravi, ki jo je jeseni leta 1981 izdalo Časopisno založniško podjetje Kmečki glas.

V naši majhni Sloveniji se lahko pohvalimo z odličnimi fotografi, pa tudi z zelo razvitim fotoamaterstvom, zato je razumljivo, da se sicer počasi, pa vendarle pojavljajo originalni fotografski priročniki domačih piscev. Knjiga, o kateri je govora, sodi med splošne priročnike za naravoslovno fotografijo. Izredno dragocena bo predvsem za tistega, ki bi se rad usmeril na določeno področje, si kupil potrebno opremo; zaradi praktičnih nasvetov, ki izhajajo iz bogatih avtorjevih izkušenj, pa jo bodo radi vzeli v roke tudi »stari fotografski mački«.

Snov je razdeljena na tri dele: Fotograf-ska oprema, Kako fotografiramo in Med rastlinami in živalmi.

V prvem poglavju se je avtor pri opisovanju opreme omejil na tisto, ki je najprimernejša za potrebe naravoslovnega fotografa. Prikaz je zgoščen, vendar dokaj popoln in nazoren. Omenjene so tudi novosti fotografske industrije (npr. kromogeni črnobeli film), na kratko predstavlja tudi nepogrešljivo dodatno opremo kot na primer maskirni šotor in drobna pomagala. Oprema je sicer nujen, a ne zadosten pogoj za dobro fotografijo. Naslednji korak je poznavanje in obvladovanje tehnike fotografiranja, temu pa je posvečeno drugo poglavje. Zanimiva je tekoča razlaga osnovnih pravil osvetlitve, ostrine in kompozicije s stališča naravoslovne fotografije. Več pozornosti je posvetil avtor fotografiranju iz bližine in s teleobjektivi, saj sta to dva najpogostejša načina prikazovanja narave. Čeprav so osnovni pojmi v knjigi razloženi, je začetnikom vendarle treba svetovati, da si morebitne nejasnosti razložijo s pomočjo priročnika Draga Kocjančiča Fotografirajmo, snemajmo.

Ljubitelje narave — fotoamaterje bo prav gotovo najbolj razveselilo tretje poglavje, kjer avtor prav na kratko predstavlja posebnosti fotografiranja dreves, zelišč, nižjih rastlin, sesalcev, ptičev, plazilcev, dvo-

živk, žuželk in členonožcev. Cela kopica praktičnih navodil in nasvetov iz avtorjeve dolgoletne prakse nam bo lahko prihranila pred uničenjem marsikateri meter filma, po drugi strani pa tudi pojasnila lastne napake. Vseskozi občutimo avtorjevo povezanost z naravo, saj se venomer prepletajo tehnične podrobnosti z umetnostjo spoznavanja, približevanja in upodabljanja delov narave. V tem pa je tudi čar naravoslovne fotografije!

Knjiga je opremljena s preglednimi skicami in z zgovornimi črnobelimi ter barvnimi reprodukcijami, kar ne le poveča mikavnost priročnika, ampak ga tudi vsebinsko dopolnjuje. Na 160 straneh je avtorju uspelo predstaviti poglobljenejša področja fotografiranja v naravi, pozornemu bralcu pa se bodo pokazale številne nove možnosti za fotografsko udejstvovanje. Za nadaljnje delo rabi na koncu knjige objavljen pregled pomembnejše literature in nekaj uporabnih tabel.

Priročnik odlikuje tudi lep, tako zgoščen, a razumljiv jezik. Prav zato je treba opozoriti bralce na previdno branje, saj je v knjigi toliko drobnih, a zelo dragocenih nasvetov, ki se nepozornemu bralcu lahko kaj hitro izmuznejo.

Posebno pozornost zasluži tudi avtorjev odnos do narave. Najbolj neposredno ga občutimo v poglavju Ogrožena narava. Ob tem omenja tudi etiko fotografiranja v prirodi: pri snemanju ničesar ne poškoduj in ne uniči! »Vsekakor bo tudi fotografu koristilo, če ne bo imel rastlin in živali zgolj za zanimive motive, ampak bo videl v njih živa bitja z vsemi posebnostmi, ki so se razvile v milijonih in milijonih letih« (str. 146).

Na koncu naj dodam le to, da bi bili prav veseli podobnih priročnikov, ki bi podrobneje predstavljali posamezna področja. Ta knjiga jih predstavlja le pregledno.

Peter Skoberne

KRANJSKI ZBORNIK

Za občinski praznik, ki ga v Kranju praznujejo 1. avgusta, je izšel Zbornik občine Kranj 1975—1980. Za planinstvo je še posebej omembe vreden podatek, da najdemo v tem Zborniku širok oris dela PD Kranj po področjih od splošnih ugotovitev planinskega delovanja, do gradenj objektov, alpinizma, kakor tudi rast in razvoj GRS postaje Kranj. Avtorji Matej Kranjc, Emil Herlec in Franc Ekar so zbrali bogato gradivo o delu PD Kranj pod naslovom »80 let organiziranega planinstva v Kranju«; tako na 8 in pol straneh in z 11 slikami izčrpno predstavljajo planinstvo s tega področja Slovenije. Zbornik tako pred-

stavlja uporaben vir podatkov o dogajanju, o delu v občini, kar velja v tem pogledu še posebej za popularizacijo planinstva.

(Glej tudi sestavek Kranjski zbornik 1980 v 11. št. PV — op. urednika.)

F. E

NAŠE PLANINE 7-8/81

Po motiv je tokrat urednik šel v masiv Mt. Blanca, ki prikazuje Dom du Rochefort. Na kratko iz vsebine: prof. Krunoslav Milas je prispeval zapis z naslovom Veliko srce prijatelja Milorada, kar obenem predstavlja tudi uvodni sestavek; Deklica z gora, prof. Smilja Petričević; izviri na Papuku, Ivan Jakovina; Planinci in pastirji, Miče Viličič; Na zidovih Sokolgrada, Uzeir Biširevič; Poljička planina, Ante Margetič; Miro Lay na popelje od Durmitorja na Vrani kamen. Priložnostni zapis: A zdaj si najdemo prenočišče — govori o zgodah in nezgodah v gorah, v katere je »kritično« vpleten tudi »Dom na Veliki planini«. Vtis iz Slovenije — Jutro na Srednjem vrhu Josipe Štibrič. Potem najdemo še Zapis o Velikem Stolcu dr. Kruna Vidriča, Pripoved o planinski knjigi; Petar Lučič — Roko se spominja prof. Vladimirja Blaškovića ob njegovi 80-letnici; svoje mesto ima tudi jamarstvo, pozornost pa pritegne zapis dr. Željka Poljaka Še o »mokrih planinah«, II. del, v katerem obravnava »pijančevanje v gorah« predvsem v povezavi na odmevnost članka »Zato bratje, pijmo ga«, ki ga je objavil v NP 11-12/80-283. Nadaljuje se tudi seznam veznih poti in Tz

v Jugoslaviji. Novice in seznam, ki so doslej prehodili Velebitsko planinsko pot končujejo to zanimivo številko. No, na zadnji strani platnic pa ponuja svojevrstno prenečenje pesmica, njen notni zapis — Na Gorenjskem je fletno ...

M. K.

KRÁSY SLOVENSKA 4, 6/81

Ob bližnji 800-letnici je v prvih dveh člankih 4. št. govor o Dunajski Stredi (J. Mácsai, J. Dunajovec). Z. Hochmuth nas vabi v lipovsko pomlad, M. Huba in P. Kresánek pa nas v besedi in podobi seznanjata s seniki in planšarskimi kočami kot planinskimi zavetišči. V 35. nadaljevanju razprave o tatranskih vrhovih (I. Bohuš) je na vrsti Mnich. Jamarje bo zanimal Hipmanov prikaz najgloblje jame v ČSSR Stary dvor (doslej 322 m). O čistem plezanju in o prihodnosti alpinistike razmišlja ing. I. Dieška. V prilogi je nadaljevanje vodnika po Slovaškem rudogorju (konec v 6. št.). V 6. št. je na prvem mestu prikaz mesta Lučenec (L. Volek), o raziskovanju velikomoraškega zgodnje srednjeveškega naselbinskega kompleksa pri Nitrianski Blatnici piše dr. A. Ruttkay. V 37. nadaljevanju prikaza Tater je na vrsti Prostredny hrot (2441 m). Na Ružinsko (umetno) jezero nas vabi J. Pacl, spomine na tatranska jezera pa obuja J. Vričan. Bivak na Šninski skali opisuje D. Dugas. Etnološki nadih preveva članek o spravilu sena (ing. L. Milan).

F. V.

alpinistične novice

ZASEDANJE »IKAR« V BOVCU MED 1. IN 4. OKTOBROM 1981

Med 1. in 4. oktobrom je bilo v Bovicu redno letno zasedanje IKAR (Mednarodna komisija za gorsko reševalno tehniko). Tokrat je bila Jugoslavija že drugi organizator tega posveta. V normalnem roku se je prijavilo okoli 80 delegatov, bilo pa je tudi več takih, ki se niso prijavili, pa so kljub temu prišli. Po podatkih se je zasedanja udeleževalo 110 udeležencev iz dvanajstih evropskih držav. Iz prekomorskih držav, Kanade in ZDA, ki sta tudi članici te organizacije, letos ni bilo zastopnikov.

V Sloveniji bomo prihodnje leto proslavili 70-letnico ustanovitve Gorske reševalne službe, zato je tovariš Vlasto Kopač v hotelu Kanin priredil manjšo, a zelo zanimivo

razstavo fotografij gorskih nesreč. Razstavljeni so bili tudi nekateri reševalni pripomočki in to od prvih preprostih sani do nosil na smučeh in sodobnega akija. V petek, 2. oktobra 1981, je bilo plenarno zasedanje. Zastopniki posameznih držav so poročali o zimskih vremenskih in snežnih razmerah v njihovih deželah minulo zimo in o žrtvah, ki so jih terjali snežni plazovi pa tudi o gmojni škodi, ki so jo plazovi povzročili.

Posamezni poročevalci so navajali podatke o številu žrtev v plazovih med planinci, alpinisti, turnimi smučarji; smučarji so poročali o nesrečah na organiziranih smučiščih, med lovci, delavci na cestah, gradbiščih in elektrarnah, med vojaki itd.

Skupaj je v Evropi v minuli zimi preminulo v snežnih plazovih 129 ljudi in sicer 60 turnih smučarjev, 7 alpinistov in alpinistov

smučarjev, 21 smučarjev zunaj organiziranih smučišč, 4 pa na organiziranih smučiščih in trije delavci. 21 žrtev so zajeli plazovi na cestah in v vozilih, štiri pa v zgradbah.

Pri opisu posameznih nesreč predstavlja nazbolj nenavaden primer, ko je v norveškem fjordu plaz, ki se je utrgal visoko na obrobju, zgrmel v fjord in padel na čoln, v katerem sta bila dva ribiča. Snežna gmo-ta je čoln potopila, ribiča pa sta utonila. Zanimivo je bilo tudi predavanje g. Andreja Rocha iz Švice, ko je govoril o stabilnosti snežne odeje v povezavi z namernim, umetnim proženjem snežnih plazov; predavanju so predvsem prisluhnili člani minerske sekcije, ki deluje v okviru podkomisije za snežne plazove pri Gorski reševalni službi v Sloveniji.

Gospod Nila Faarlund, delegat iz Norveške, meni, da smo se ljudje v mestih že preveč odtujili naravi, da ne poznamo več nevarnosti, ki nam groze zlasti v zasneženih gorah. Predlagal je, naj postane jezik strokovnjakov o snegu in plazovih razumljiv vsakomur, ki zahaja v gore in v zimsko naravo. Sleherni naj bi iz vremenskih poročil in napovedi ter opozoril, ki jih izdajajo nacionalne službe snežnih plazov, nedvoumno spoznal na kakšne vremenske in snežne razmere bo naletel, kakšno opremo bo potreboval in kako se bo nevarnosti izognil. Opozoril je tudi na potrebo po priročnih in preprostih vsakomur razumljivih kriterijih ter metodah za sprotno ugotavljanje stopnje nevarnosti pred plazovi (Norveška metoda ugotavljanja stabilnosti snežne odeje!).

Dr. Wilfried Fritsche, profesor za elektro-niko na Tehnični visoki šoli v Gradcu, je poročal o metodah in rezultatih meritve debeline snežne odeje pojemanj (ugašanj) kozmičnega sevanja v snežni odeji, pri odvisnosti od njene debeline in nato od debeline novega snega pa o zaščiti nevarnih cestnih odsekov, ki so na udaru snežnih plazov, z elektronskimi napravami. Le-te bi, brž ko bi se v višjih legah začela snežna odeja premikati, sprožile ob cesti varnostni sistem, na ustreznem semaforju bi se na primer prižgala rdeča luč, spustila bi se zapornica in podobno. Sveda pa bi moralo med plazom in področjem, ki ga le-ta ogroža, preteči dovolj časa, da bi se lahko vozila, ki bi bila na ogroženem področju, pravočasno lahko umaknila.

Zaradi časovne stiske je predstavitev son-de za lociranje ponesrečenca v plaz, opremljenega s »pipsom«, odpadla, oziroma so jo prenesli na naslednji dan.

Po večerji je Aleš Kunaver popeljal udeležence zasedanja IKAR — ob izbranih barvnih diapozitivih — za dve uri v Himalajo. Predavatelj je bil za trud nagrajen z dolgotrajnim aplavzom.

V soboto 3. oktobra 1981, je delo potekalo po sekcijah. Zasedale so zdravniška

komisija, komisija za opremo in reševalno tehniko komisija za snežne plazove in komisija za letalsko reševanje.

Popoldne sta bili na dnevnem redu dve ekskurziji. Prvo je popeljal dipl. ing. Pavle Šegula na Škripe in na Prestreljeniške pade; tam so si ogledali novo postajo »C« v sistemu kaninskih gondolskih žičnic in nasip, ki naj bi snežne plazove, ki nastajajo pod Pakji in kjer jih prožijo z eksplozivom, preusmerjal. Ogledali so si tudi obe odstreljevalni žičnici, ki delujeta v sistemu varovanja postaje »C« in bližnjega smučišča pred snežnimi plazovi.

Druga skupina je šla v Log pod Mangrtom, kjer so letalci — reševalci prikazali reševanje »ponesrečenca« iz Loške stene s helikopterjem, ki ga je za to priložnost dal na razpolago RSNZ SRS.

Temu prikazu je sledila demonstracija son-de, ki jo vleče helikopter tik nad tlemi za sabo s hitrostjo okoli 2 m/sek. Sonda sprejema signale pipsov, ki jih imajo žrtve plazov pri sebi in jih ojačevalec v helikopterju pojača. Akcijski radij mirujoče sonde je približno 17 m. Brž ko prisluškovalec v helikopterju zasliši signal, da pilotu oziroma ostalim članom posadke znak, ki točko, kjer domnevajo, da je žrtev v snež-nini, označijo, potem pa iskanje nadaljujejo. Tako »prečešejo« v 7 minutah približno 10 000 m² plazov.

Na označenih točkah na tleh pa nato reševalci s finim sondiranjem iščejo ponesrečenca.

Zvečer, po skupni večerji, sta pozdravila goste načelnik Gorske reševalne službe PZS tov. Bine Vengust in sekretar občinskega komiteja ZK iz Tolmina. Moški pevski zbor »ISKRA« je zapel nekaj narodnih in umetnih pesmi, folklorna skupina s Šentviške gore pa je zaplesala nekaj domačih plesov. Vsako točko posebej so navzoči nagrajevali z burnim ploskanjem. V nedeljo dne 4. oktobra 1981 je bilo plenarno zasedanje, na katerem so vodje sekcij poročali o delu na zasedanju in predlagali sklepe, ki naj bi jih skupščina IKAR sprejela. Najdlje so delegati IKAR razpravljali o vabilu Kanade, kjer naj bi bilo v letu 1982 prihodnje zasedanje. Končno so se delegati z glasovanjem odločili, da sprejemajo vabilo Kanade in da se bodo prihodnje leto srečali na zasedanju v Cagliariu v Ameriki.

Tako je bil program IKAR za letos izčrpan. Predsedujoči gospod Erich Friedli iz Švice, predsednik tega zbora, se je zahvalil gostitelju za gostoljubje, udeležencem pa za disciplino, delovno vnemo in za uspešnost pri izvajanju nalog.

Vreme pa žal ni bilo naklonjeno. Deževalo je neprestano, megle pa so zakrivalo okoliške gore in so se kot nalašč — ob zaključku pričele raztepati, tako da so udeleženci vsaj ob koncu videli Bovško in Trento v sončnem siju.

F. Bernot

V začetku junija je mladinska sekcija CAS organizirala prvo plezalsko srečanje, kamor so povabili plezalce — mladince pa tudi člane — alpiniste iz SZ Švice. V programu so imeli troje plezalnih tekmovalij, potem razgovor o filmih Paula Etterja in Robyja Bärlocherja.

To srečanje pa je navrglo tudi nekaj izkušenj, ki bodo uporabne pri organizaciji takih srečanj.

Ibergereggški »alpinodrom« je skoraj idealni prostor za take aktivnosti; ima več tekmovalnih smeri, je dovolj prostora za gledalce in dovolj poti za druge plezalce. V okolici je dovolj prostora za parkiranje in so tudi možnosti za prenočevanje. Na voljo je celo dvorana. Določeno tveganje predstavlja le število udeležencev, ki ni znano vnaprej in — vreme.

Vse tri tekme (prosto plezanje, plezanje z merjenjem časa, ocenjevanje težavnosti) so potekale po predvidenem programu. Vse poti so bile opremljene s klini na način, ki si ga lahko želimo. Plezalci so bili varovani od zgoraj in v smeri so že poprej očistili vse kamenje, ki bi utegnilo kakorkoli tekmovalce ogroziti.

Najprej — prosto plezanje: izbrali so dve smeri z različno težavnostno stopnjo: IV+ in VII—. Obe je bilo treba prosto preplezati (all free) torej brez vrvi in brez klinov. Ocenjevali so dinamiko, spretnost in vtis. To ocenjevanje ima seveda v sebi precej subjektivnega, toda nudilo je dosti užitka pri gledalcih, zanimivo pa je bilo tudi za plezalce same.

Plezanje z merjenjem časa: Tudi tu so tekmovalci lahko izbirali med dvema smerema — V oziroma VI+ stopnje. Izračunavanje časa z uro je bilo preprosto. To plezanje se je seveda hitro sprevrglo v tekmovalje, ki ga ne moremo primerjati z resničnim plezanjem. V tem primeru ne moremo več govoriti o lepoti, eleganci ali etiki plezanja.

Plezanje z naraščajočo težavnostjo: to tekmovalje bi lahko podnaslovili — »Kdo pride više?« Smer je bila tako začrtana, da je prve metre zmozel vsak tekmovalec, težavnost je postajala iz metra v meter večja. Smer je bila povsem navpična: ko je plezalec dosegel mejo svojih sposobnosti, je preprosto zanihal v prazno in vrv ga je spustila do vstopa.

Ta igra je bila gledalcem zelo všeč. To je brez dvoma odličen način testiranja resničnih sposobnosti, kajti hitrost in eleganca se tu združita še z močjo. Na splošno presenečenje sta dva plezalca preplezala smer v celoti (težavnostna stopnja približno VIII!).

To srečanje se bo verjetno »zdelo čudno« prenekateremu alpinistu, vendar pa najbrž ne bi smeli več meniti, da je športno plezanje — daleč od hribov. To srečanje je

bilo sicer predvsem namenjeno zabavi mladih alpinistov, obenem pa so organizatorji tako želeli razkriti čim večjemu številu alpinistov, kaj je integralno prosto plezanje; je pa to tudi priložnost, da dobe morebitni »formalni predsodki« svoje pravo mesto. S to prireditvijo so vsekakor uspeli, žal pa ni bilo navzočih dosti alpinistov, kar kaže, da tovrstna oblika športnega alpinizma še ni prodrla v širše alpinistične plasti, ugotavlja poročevalec v Les Alpes Toni Baur.

B. B.

ALPINISTIČNI TABORI V PAMIRU IN KAVKAZU V LETU 1982

Uprava mednarodnih alpinističnih taborov SZ, 119270 Moskva, objavlja razpis taborjenja za alpiniste, ki jih bo organizirala prihodnje leto.

Pamir I bo imel za izhodišče tabor v Ačik Tašu, 3700 m. Iz taborišča so možni dostopi na Pik Lenina, Pik XIX. Partijskega kongresa in druge vrhove Alajske verige, visoke od 5000 do 6000 m. Prihod v Moskvo 15. ali 17. 7. 1982, vrnitev v domovino 13. in 15. 8. 1982. Cena \$ 1200.

Pamir II bo imel dvoje baznih taborov. Iz tabora na ledeniku Fortambek bodo alpinisti oblegali Pik Komunizma po najlažji smeri, Pik Abalakova in Pik Suloeva ter še nekatere vrhove v verigi Petra Prvega. Iz tabora na stičišču ledenikov Moskvina in Walter bodo osvajaalci Pik Komunizma odhajali na goro po težjih smereh ali pa naskakovali Pik Korženevske.

Prihod v Moskvo je 13. in 15. 7. 1982, vrnitev v domovino pa 11. in 13. 8. 1982. Od Ačik Taša do baznih taborov bodo udeleženci potovali s helikopterjem. Cena \$ 1300.

Skupinam vsaj osmih alpinistov je na voljo tura od južnega vznožja Pik Komunizma na ledenik Beljajeva. Na željo je mogoče organizirati v Pamiru tudi trekinge, o ciljih in podrobnostih pa se mora organizator dogovoriti z vodstvom tabora.

Kavkaz 82 obsega alpinistično dejavnost v predelu Elbrusa z možnostmi vzpona na vrhove, kot so Užba, Shelda, Čatin Tau, Ullu Tau Čana, Donguz Orun, Elbrus in druge.

Planinski romanji bodo prekrizali sedla glavne gorske verige in predgorja, obiskali pa Georgijo, Svanetijo, soteske Adyl Su, Adir Su in druge slikovite predele. Prihod v Moskvo 7. ali 31. 7. 1982, vrnitev 30. 7. oziroma 23. 8. 1982.

Kavkaz 82 — Zima z izhodiščem na področju Elbrusa. Program obsega tridnevno bivanje v Moskvi, smučanje na Elbrusu in Čegetu. Možen je vzpon na Elbrus in spust z vrha na smučeh ali pa vzponi 1. in 2. tež. stopnje na druge vrhove. Glede programa se je treba z upravo dogovoriti posebej.

Na voljo sta dva termina s prihodom v Moskvo 17. 2. oziroma 4. 3. 1982 z odhodom 5. 3. in 20. 3. 1982.

Kavkaz 82 — Pomlad z izhodiščem na območju Elbrusa. Dejavnost kot v zimskem programu, podrobno se je treba dogovoriti z upravo tabora. Prihod v Moskvo 18. 5., odhod 2. 6. 1982. Cena letnega tabora je \$ 800, stroški za zimski tabor znašajo \$ 600, enako za spomladanski termin. Na teh taborih lahko sodelujejo le alpinisti. Morebitni interesi naj se povežejo s komisijo za odprave v tuja gorstva.

Pavle Šegula

TRAGEDIJA NA MOUNT REINIERU

Mount Rainier, 4392 m visoko goro v zvezni državi Washington, nekateri imenujejo lepotica ameriškega severozahoda. Je sredi narodnega parka, ki nosi isto ime. Uprava parka skozi vse leto organizira razne plezalne, ledeniške in smučarske tečaje. Letošnji spomladanski alpinistični tečaj se se je končal tragično; na skupni turi na vrh Rainierja, vodilo je 6 vodnikov, je plaz zasul kar 11 gornikov.

Janez Bizjak

IZ POROČILA PREDSEDNIKA UIAA

Poročilo predsednika UIAA Pierra Bossusa postavlja na prvo mesto varnost planincev.

Ob raziskavah, ki jih je UIAA že opravila na cepinih, vponkah, vrveh, čeladah in plezalnih pasovih, pričakujemo že v bližnji prihodnosti še preskuse o varnosti pomožnih vrvi, derez, klinov in zagozd; še vedno pa mnoge živo zanimajo raziskave, ki se ukvarjajo z načini učinkovitejšega varovanja v snegu. Dognanja je treba v še izdatnejši meri posredovati planincem — uporabnikom. Ob tem pa jih opozoriti na subjektivno obarvano poslovno reklamo.

Še vedno so aktualni znaki za klic v sili. Pridružujejo se jim raznovrstni nasveti, med njimi tudi napotki za turne smučarje. Nova medicinska komisija ima v načrtu medicinski priročnik, ki bo zajel probleme planincev v visokih gorah. Predsednik se ogreva tudi za razvoj in poenotenje sistemov za obveščanje o krajevnih razmerah in vremenskih napovedih.

Gorske nesreče so v zadnjem času sprožile močan odziv nekaterih posameznikov, ki pa niso upoštevali posebnosti alpinizma. To je spodbudilo organizacijsko komisijo, da se je lotila izdelave dokumenta o tveganju in odgovornosti plezalcev. Ta naj vsem organizatorjem, združenim v UIAA, onemogoči enoten nastop ob možnih oblastvenih ukrepih, ki bi zadevali plezanje, posameznim strokovnjakom pa naj bi olajšal ugotavljanje vzrokov gorskih nesreč.

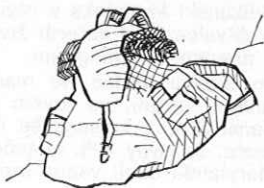
Svoje glavi vodje odprav v Ande in Himalajo pogosto ogrožajo svoboden razvoj alpinizma. Komisija za odprave bo na tem področju poskusila stvari zasukati na bolje. Omeniti velja, da se središče alpinistične dejavnosti pomika čedalje bolj v velegorja Azije in Amerike.

V poročilu beremo še o potrdilu kakovosti za tisto vodniško literaturo, ki upošteva napotke o opisu smeri in njihove težavnosti po uveljavljeni mednarodni lestvici. Lep prispevek pomeni tudi petjezični slovar planinskih izrazov in fraz; izšel naj bi še letos.

Posebej pa je predsednika zanimal planinski film in varstvo okolja, stik z drugimi organizacijami in zgodovina UIAA. Leto 1982 bo petdeset let od ustanovitve UIAA; ob tej priložnosti bo izšla brošurica z opisom dosedanjega dela.

Ko predsednik govori o problemih upravljanja UIAA, šteje za veliko oviro v izvajanju nalog in sklepov število vključenih organizacij; to namreč zahteva dosti časa, preden so posamezni problemi usklajeni in začeto delo dokončano.

Pavle Šegula

SLOVENSKA PLANINSKA POT

Da ni zgolj v domačih gorah lepo, ve zdaj že tudi 10-glava skupina oddelka SGW Kamen, pravi poročevalec v časopisu Sauerland Zeitung, v številki za oktober/november 1981, ko poroča o doživetjih te skupine na Slovenski planinski transverzali. Letos so se znašli na delu te Tz in so takoj na začetku mogli ugotoviti, da bo na tej poti kar precej zahtevnih spustov in vzponov, ki jih bo treba opraviti kar v enem dnevu. V planinskih kočah v Sloveniji so se morali prilagoditi razmeram, ki v teh kočah vladajo. Električne skoraj nikjer ni, pravijo, generatorji so pogosto v okvari, vodo črpajo iz vodnjakov ali pa jo love s streh. Ustrezno temu so urejene tudi sanitarije. Prijetno pa so bili preseñeni nad tem, kako so domačini pripravljeni v vsakem primeru pomagati in so navdušeni na njihovim gostoljubjem. Po ročevalec dodaja tudi, da je sodelovanje planincev z obeh strani meja, torej z jugoslovanske in avstrijske, vzorno urejeno. V tej turi so udeleženci, med njimi so bile štiri dekleta in šest fantov, prehodili 300 kilometrov, premerili 11 000 višinskih metrov pri vzponih in 10 200 višinskih metrov pri spustu. Sestavek je opremljen tudi z dvema fotografijama, ko ena prikazuje skupino na vrhu Storžiča, druga pa primer dobro zavarovane planinske poti, kar poročevalec Hans Hangelbrauck še posebej pohvali.

M. K.

VELIKI SLAPOVI POTOMAKA PRI WASHINGTONU

Le malokdo, ki pride v Washington, ve za nenavadno zanimive velike slapove reke Potomak (Great Falls of the Potomac), ki so le kakih 20 km oddaljeni od središča mesta. Mogočna reka, nekaj sto kilometrov dolga, ki zadnjih 80 km teče precej mirno po dolgi ravnini na severozahodu mesta, pada v slapovih v nekako dva km dolgo granitno tesen, le nekaj metrov nad morsko gladino. V mestu samem je tok povsem umirjen, struga reke predstavlja že del morja s plimo in oseko.

Reka je meja med državama Virginia in Maryland, ki mejita na District of Columbia, kar je uradno Washington z nekaj nad 600 000 prebivalcev. V resnici je mesto velikanski kompleks z okoli tremi milijoni prebivalcev, od katerih živi le majhen del v pravem Washingtonu.

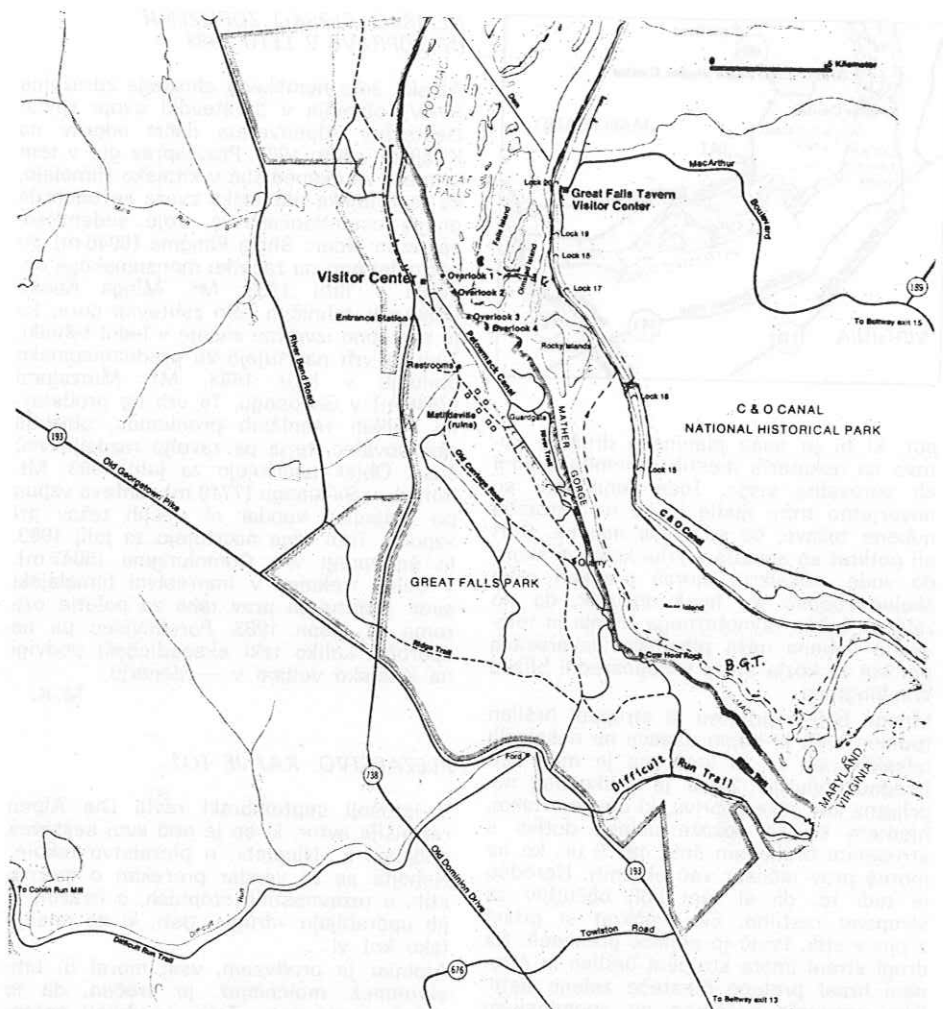
Do slapov prideš na marylandski, to je severni strani, na levem bregu reke, po Canal Street, ki sega še čez hitro krožno cesto, Beltway 495, ki teče po Virginiji in Marylandu okoli vsega mesta. Po kanalski

cesti prideš na Mac-Arthurjev bulvar, ki pripelje do prvega pristopa h kanjonu pri restavraciji Old Angler's Inn (Pri Starem Ribiču). Tam lahko parkiraš. Cesta se potem vzpne v hrib, ker se moraš dvigniti od visokih bregov rek pod slapovi do prav tako visokih bregov nad slapovi. Kmalu prideš do ceste Velikih slapov (Great Falls Rd.), kjer se začne 2,4 km dolg spust k slapovom. Pri parkirišču je muzej o kanalu Chesapeake Bay — Ohio (Great Falls Tavern). Muzej je majhen in je brez vstopnine, kar je v ZDA večinoma samo po sebi umevno. Tam dobiš tudi brezplačno literaturo o kanalu. Ob muzeju teče prekop z zapornicami od zaliva Chesapeake do reke Ohio. Zgrajen je bil pred več kot 150 leti, prav takrat kot železnica, tako da mu je pobrala veliki dobiček, s katerim so računali. Prekop je večkrat podr narasli Potomak, tako da so ga končno leta 1924 povsem opustili. Danes se vozijo ob njem kolesarji in sprehajajo pešci, pozimi pa je poln drsalcev.

K slapovom prideš čez prekop, ki pa je zdaj podr, ker je leta 1972 ob hurikanu Agnes voda odnesla del mostu na otok, ki loči manj zanimivi zahodni vodni krak od glavnih slapov, ki so na Virginijski strani. Če ni dežja, je mogoče priti čez skoro suho strugo na otok in po njem do slapov. Teh je več. V glavnem sta dva res velika; curka sta tako močna, kot je recimo vode v Savi pri Ježici. Ob lazenju po velikanskih, divje razrezanih skalah, ki segajo skoro 30 m visoko, imaš vtis, da si v pravih hribih nad rastlinsko mejo.

Lažji dostop do slapov pa je na virginijski strani, to je na desnem bregu reke. Greš ali po Canal Street do Beltwaya, čez most in na cesto Georgetown Pike proti slapovom. Ali pa greš že v Washington na George Washington Parkway do Beltwaya in nato po njem do ceste proti slapovom. Za parkiranje avtomobila plačaš 1 \$. Pri parkirišču je v stavbah virginijskega državnega parka kino za filme o slapovih in drugih naravnih zanimivostih, muzej z literaturo o slapovih, predavalnica, bife. Z več razgledišč vidiš slapove, ki se jim lahko po skalah še bolj približaš. Posebna steza drži mimo prostora za piknikovanje v smeri toka več kilometrov daleč nad kanjonom. Med potjo vidiš, kako neverjetno reka naraste ob velikih povodnjih, na primer leta 1972 ob hurikanu Agnes, največ pa leta 1924. Tedaj so slapovi popolnoma izginili, voda v kanjonu pa je narasla za več kot 30 m.

Tudi na tej strani so gradili prekop, da bi se slapovom izognili. Med 1785 in 1802 je Patowmack Co. na iniciativo G. Washingtona zgradila 5 krajših prekopov, s katerimi so obšli brzice in slapove in tako napravili reko plovno do Cumberlanda v Alleg-

henyskih gorah. Od tod so tovorili žito, moko, žganje, tobak, kože, rudo in les do Georgetowna, predmestja Washingtona, ki se začne pri Watergate. Večina čolnarjev je čolne potem razdrla, jih prodala kot les nakar se je peš vrnila domov skoraj 150 km daleč. Ves promet pa je prenehal že prav kmalu, ko je leta 1828 kupila vse pravice kanalska družba Chesapeake-Ohio, ki je potem zgradila na nasprotnem bregu reke že prej omenjeni prekop. Na neki tabli tudi piše, da si se z zapornicami postopno dvignil skoro 23 m visoko. Tolika je višinska razlika normalne vodne gladine pod slapovi in nad njimi.

Čeprav je na virginijski strani direkten dostop do slapov saj ne glede na vreme, in prav zanimiva steza ob pritoku Potomaca («Difficult run»), česar ni na marylandski strani, je pa mnogo bolj zanimiva »kozja steza« (Billy Goat Trail), ki teče na marylandski strani približno od muzeja do resta-

vacije »Pri Starem ribiču«, na MacArthur Blvd. Niti ni treba priti do muzeja, če hočeš samo na to stezo in se zadovoljiš s tem, da prepešačiš pot nazaj po kolesarski poti. Natančno vzeto imaš isto zahtevo tudi, če začneš pri parkirišču oz. muzeju, ker se moraš vrniti k parkiranemu avtu.

Kozja steza je celo zaznamovana s svetlo sivimi lisami, ki so na nekaterih mestih zelo potrebne. Za nas, ki smo vajeni »nezgrešljivih« markacij, so seveda taka znamenja prav zanikrna. Ker pa nas je res malo manj kot dva milijona, vendar ne moremo računati s tem, da bi izumili kaj pametnega, kar bi bilo mogoče uporabiti tudi v velikem svetu, pa tudi če gre le za markacije.

Za kozjo stezo piše, da moraš imeti dobro obutev, kar menda vsaj nekoliko preplaši dame z visokimi petami. Potrebno je pa tudi imeti dober občutek za ravnotežje, da zmoreš malo več kot tri kilometre dolgo

pot, ki bi jo naše planinsko društvo gotovo na nekaterih mestih opremilo s klini ali varovalno vrvijo. Toda Američani so neverjetno trdni ljudje in se ne ustrašijo nobene težave, če sila tako nanese. Štiri ali petkrat se spusti z vrha kanjona skoro do vode, nekajkrat moraš prečkati ozke skalne robове, ko imaš občutek, da ne zahteva toliko ravnotežnega znanja in telovadbe nobena naša planinska zavarovana pot kot ta kozja steza v neposredni bližini Washingtona.

Mnogo bolj neprijeten je strupeni bršljan (poison ivy), ki bujno uspeva na nekaterih odsekih poti in za katerega je marsikdo izredno občutljiv. Stvar je veliko bolj neprijetna kot naše koprive, ki opečejo takoj, medtem ko se pokaže učinek dotika s strupenim bršljanom šele čez 6 ur, ko ne moreš prav ničesar več ukreniti. Nerodno je tudi to, da si tem bolj občutljiv za strupeno rastlino, čim večkrat si prišel z njo v stik. Prvič jo najlaže preneseš. Na drugi strani imata strupeni bršljan in strupeni hrast prelepo blesteče zelene liste. Oba uspevata prešerno na spominskem otoku Theodorja Rosevelta sredi Potomaca v samem Washingtonu.

Po skoraj navpičnih stenah kanjona se vadijo v trdnem granitu številne plezalne skupine z vrvmi, klini, zaponkami itd., da jih je veselje gledati. Po vodi pa se prevaža cela vrsta kanujev, za katere so nekatere brzice kar trd oreh. Glavni slapovi so seveda neprehodni za kanuje. Čolnarje ne uspeva le ob nizki vodi, ki teče lepo počasi. Precej drugače je ob nalihi in po dolgem dežju, ko narasla voda prav divje dere. Takrat je tudi hoja po kozji stezi prav zaradi vode v nižjih legah in pri mnogih majhnih pritokih Potomaka prav neprijetna, če ne celo povsem nemogoča.

Mogoče ni odveč misliti na to, da se bo kdo izmed naših obiskovalcev Washingtona poleg vladnih palač, uradov, muzejev in drugih zanimivosti tudi odločil, da bi videl to prav nepričakovano zanimivost v sicer močno ravninskem vzhodnem območju ZDA.

A. Peterlin

NEMŠKO ALPSKO ZDRUŽENJE IN ODPRAVE V LETU 1983

Alpska šola nemškega alpskega združenja (DAV) objavlja v 3. številki svoje revije Deutscher Alpenverein načrt odprav na Kitajsko v letu 1983. Pravzaprav gre v tem primeru za ekspedicije v kitajsko Himalajo, ko je Kitajska planinska zveza že odobrila enega osemstisočaka in troje sedemstisočakov in sicer: Šiša Pangma (8046 m) po normalni poti na začetku monsumskega obdobja v letu 1983. Mt. Minga Konka (7590 m); tehnično zelo zahtevna gora, ko je potrebno izvrstno znanje v ledni tehniki. Tudi ta vrh načrtujejo za predmonsumsko obdobje v letu 1983. Mt. Mutztagata (7546 m) v Sinkiangu. Ta vrh ne predstavlja velikih tehničnih problemov, objavlja razpisovalec, terja pa zavoljo razdalje več časa. Obisk načrtujejo za julij 1983. Mt. Kongur v Sinkiangu (7719 m) zahteva vzpon po ledeniku, vendar ni večjih težav pri vzponu. Tudi tega načrtujejo za poletje 1983. In še zadnji vrh Čomolungma (5047 m). V obliki trekinga v impresivni himalajski svet. Načrtujejo prav tako za poletje ozioroma za jesen 1983. Poročevalec pa ne sporoča, koliko taki ekspedicijski podvigi na Kitajsko veljajo v — denarju.

M. K.

PLEZALSTVO, KAJ JE TO?

V letošnji septembrski reviji Die Alpen razmišlja avtor, ki se je pod svoj sestavek podpisal z »Nicolet«, o plezalstvu takole: Nehajte se že vendar prerekati o možnostih, o težavnostnih stopnjah, o izrazih, ki jih uporabljajo »drugi«, tisti, ki ne mislijo tako kot vi...

Alpinist je predvsem, vsaj moral bi biti, skromnež, molčečnej, je srečen, da je našel »svojo pot«. Zakaj izgubljati potem toliko besed, da bi poskusili prepričati tistega, ki ne misli tako kot vi?

Pri 17 letih me je oče povedel v Diablerets čez Pas du Lustre. Zdaj jih štejem 67 in še vedno plezam. Trajanje, to je tisto, kar šteje. In verjemite mi, 50 let alpinizma brez hujše nesreče — zaradi tega je bilo vredno živeti!

Zakoračiti v jugo-vzhodno steno Douves Blanches z enim samim klinom v žepu ali pa če se znajdeš ob vznožju severne stene Mt. Blanca de Cheilon in ugotoviš, da si pozabil kline, pa se potem maščuješ tako, da preplezaš raz Galllet, o tem ni treba razlagati niti v časopisih niti v Les Alpes. Že pred 30 leti smo splezali na vrh Strahlhorna, ne da bi si sneli smuči. Tedaj nismo govorili o ekstremnem smučanju, čeprav smo se spustili v dolino brez padca. Druga dne pa Britannia, prečenje Allalpassa, Alphubeljochs s spustom po čudovitem ledeniku Fée, polnem razpok, in potem vrnitev v Saas s smučmi na hrbtu.

Vrv ob vzponu in spustu — to da; toda brez vodnika!

Vsa velika prečenja — kot na Grand Combin, peš ali na smučeh, neskončni Dolent z bivačkom v Combe des Fonds, pa tisto na Aiguilles Dorées, na l'Herens, pa še sem jih veliko pozabil, so bila dolga leta naš najboljši način v preživljanju prostega časa.

Nismo smeli računati na helikoptersko pomoč. Morali smo se prilagajati, morali smo se naučiti postati trši, morali smo se često odpovedovati in to je zelo zahtevno. Čisto počasi, z vsako turo bolj, smo postajali alpinisti. Ali je to »iskanje najpopolnejšega osebnega fizičnega razcveta«? Mogoče da!

Toda predvsem: ljubili smo — in jaz jo še vedno ljubim — to utrujenost, ki sledi dostopnemu pohodu. Ljubili smo in jo še vedno ljubim — to rahlo tremo tik pred odhodom iz zavetišča. Ljubili smo tudi

tisti objem, ki me vedno gane — te lepe, zardele skale, ki jih naenkrat obsije sonce, ko pokuka tam izza ozebnika, ki je še ves v senci in zamrznjen.

Ali je »resnično prosto plezanje, ki ponudi priložnost za osebni razcvet«, tisto? Mogoče, da!

Nikoli niso bile potrebne dolgovezne fraze, da smo si stisnili roke na vrhu. In kadar smo se, ob zelo lepem vremenu, malce predolgo zadržali »tam zgoraj«, nam je zadostovalo nekaj besed, da smo se sporazumeli. Torej še enkrat: pustite vsakomur, naj po svoje občuduje svoje gore. Tisoči alpinistov plezajo, se vzpenjajo, zabijajo kline, vendar vsak vse to doživlja po svoje.

Toda vsem tem različnim tisočem priporočam: Ljubite svojo goro, pa vas bo tudi ona ljubila, kajti narobe je tako zelo nevarno...

B. B.

**SIGNAUX INTERNATIONAUX D'ALARME EN MONTAGNE
INTERNATIONALE ALARMSIGNALE IM GEBIRGE
INTERNATIONAL ALARM SIGNALS IN THE MOUNTAINS
SEGNALI INTERNAZIONALI D'ALLARME IN MONTAGNA
SENALES INTERNACIONALES DE ALARMA EN MONTANA**

MEDNARODNI ALARMNI SIGNALI V GORAH:

OUI
JA
YES
SI
DA

FUSÉE OU FEU ROUGE
ROTE RAKETE ODER FEUER
RED FUSE OR FIRE
RAZZO ROSSO O LUCE ROSSA
COHETE DE LUZ ROJA
RDEČA RAKETA ALI
OGENJ

NOUS DEMANDONS DE L'AIDE
WIR BITTEN UM HILFE
WE NEED HELP
OCCORRE SOCCORSO
PEDIMOS AYUDA
PROSIMO ZA POMOČ

CARRÉ DE TISSU ROUGE
ROTES QUADRATISCHES TUCH
SQUARE OF RED CLOTH
QUADRATO DI TESSUTO ROSSO
CUADRADO DE TEJIDO ROJO
RDEČA KVADRATNA
RUTA

NON
NEIN
NO
NE

NOUS N'AVONS BESOIN DE RIEN
WIR BRAUCHEN NICHTS
WE DON'T NEED ANYTHING
NON ABBIAMO BISOGNO DI NIENTE
NO NECESITAMOS NADA
POMOČI NE POTREBUJEMO

FURLANOVO ZAVETIŠČE (915 m)

Furlanovo zavetišče pri Abramcu (Na Nanosu), 915 m, je stalno odprto, ker tam stanuje gozdni manipulant z družino; prenočišča so zasilna na senu. Informacije: Nada Kostanjevič, Vipava 67. Pozimi cesta ni vedno pljučena. Do konca vasi Sanabor cesto redno vzdržujejo in je celo asfaltirana.

PTT NOVICE ŠT. 16/81

Na Triglav — sestavek, ki zavzema celo stran in ga bogate še štiri fotografije, napisala pa ga je Pika. Živahno, zanimivo, predvsem pa izčrpno, kar dokazuje, da je v tem okolju, kamor prihajajo Ptt novice, planinska misel globoko zasidrana.

FERRALIT DANES

Glasilno del. kol. Ferralit iz Žalca v svoji 10. št. 1. letnika objavlja razpoloženski prispevek S poti na Jalovec z dvema fotografijama. Veseli nas, da tudi v glasilu združenega dela najde pot — planinstvo.

NAŠ DELAVEC 10/81

Skupna revija slovenskih časnikov za delavce na začasnem delu v tujini redno spremlja tudi planinsko življenje pri nas. V tej številki objavlja: Bilo je veselo — zapis oziroma reportaža o obisku gora

naših delavcev na tujem (Planika iz Ravensburga na Triglavu, Triglav iz Stuttgarta na Peci in Raduhi, Lastovke iz Ingolstadta v Moravcih). Ne smemo prezreti tudi fotografij Karla Pesjaka, ki je na Švedskem doživel z njim lep uspeh (srebrna plaketa) in je v tej reviji objavljena »njegova« Široka peč.

NA TRGATEV Z VIHARNIKOM

PD Viharnik je v soboto, 17. oktobra, na željo svojih članov, organiziralo delovno akcijo — obiranje grozdja. Za pomoč pri organizaciji so poprosili KK Ormož, ki jim je pri tem z veseljem pomagal.

Na delovni akciji je bilo 50 članic in članov; trgatev so opravili kakovostno in v splošno zadovoljstvo KK Ormož. Obirali so na Kogu, po končani akciji pa so se popeljali še po »vinski cesti«, mimogrede skočili v Miklavž in tam nakupili jabolka za ozimnico, nato pa so si pod strokovnim vodstvom ogledali še vinsko klet v Ormožu in v dvorani za degustacijo poskusili nekaj vrst vina, letnik 1979.

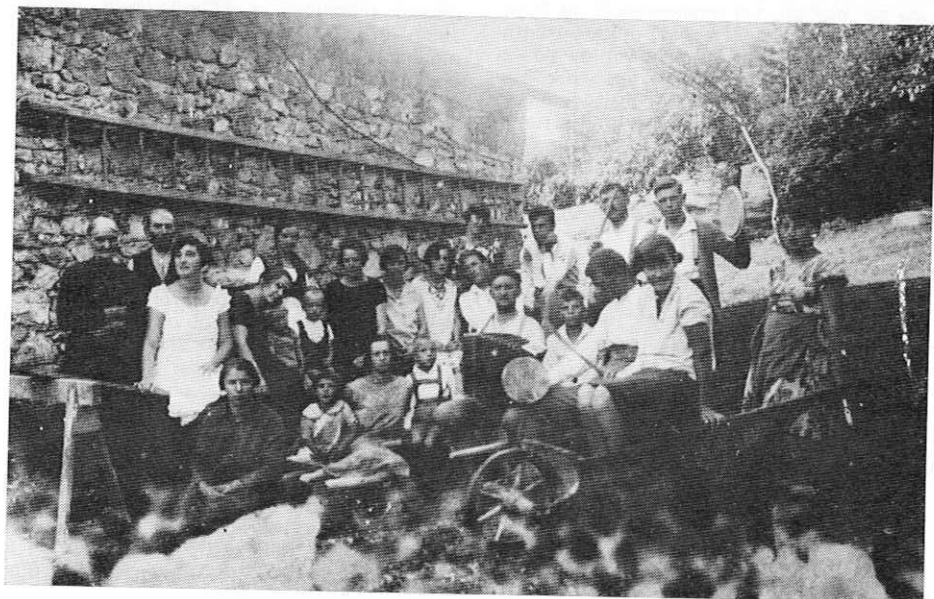
Po mnenju udeležencev je akcija dobro uspela, društvo pa bi tudi v prihodnje take možnosti uvrstilo v delovni načrt.

Aleksander Čičerov

TRENTO 1982

Mednarodni festival planinskih in raziskovalnih filmov bo prihodnje leto od 25. aprila do 1. maja v mestu Trentu. To bo že

Vipavski planinci in domačini pred Blažonovo domačijo na Nanosu avgusta 1928

trideseti festival, ki pregleduje filmske dosežke v planinstvu, alpinizmu, jamarstvu, raziskovalnih področjih, in sploh z življenjem v gorskem svetu. Tudi tokratni festival nima v svojem konceptu bistvenih sprememb in dopolni in tako lahko pričakujemo, da bo tudi ob tem festivalu zapisanih na rob dosti tudi kritičnih pripomb.

RODNA GRUDA 11/81

Objavlja tokrat s planinskega področja: informacijo o Planinskem vodniku za »gost-planinca z Bleda, Bohinja in Kranjske gore«, ki sta ga izdala medobčinska Gospodarska zbornica za Gorenjsko in predsedstvo gorenjskih PD. Spominski park v Kamniški Bistrici — komemorativni prostor, posvečen gornikom, ki so svojo življenjsko pot sklenili v Kamniških Alpah.

OBVESTILA PZS št. 6/81

Vsebujejo tokrat obsežen material, ki ga sestavlja zapisnik GO PZS, 12. 9. 1981 na Krvavcu in pa vabilo za naročilo priručnika Knjigovodstvo pri drugih (in določenih) uporabnikih družbenih sredstev. Priložena je naročilnica; in pa vabilo Zveze naj vsa PD poravnajo prispevek od članarine za leto 1981, kolikor seveda tega že niso storila.

INTERTRADE 7—9/81

Glasilo delovne organizacije Intertrade je, kot mnoga druga glasila organizacij združenega dela, pozorno tudi na planinsko delo med delavci. Dopisniki njihovega PD Očnica so marljivi, saj najdemo v 7. in 8. št. poročilo o realizaciji društ. delov. programa (v 1. polletju letos se je izletov udeležilo kar 535 članov) in pa sestavek Marinke Zalter Lepote Belih in Samarskih sten. V deveti številki pa planinsko tematiko zavzemata dve strani. Pišejo o turi na Triglav (Ivica Lenarčič), o izletu v Kamniške, o planinski šoli in vabilo na tečaj za GS. Vzpodbudno, delovno in za zgled.

AJDNA NA TV

Ajdna, gora nad Potoki, visoka 1048 m, je postala še bolj znana kot je bila. TV je namreč 23. 10. prikazala film, ki sporoča javnosti nekaj najnovejših podatkov ob odkritjih iz zanimivega najdbišča kulture iz pred slovanskega oziroma poznorimskega obdobja (5.—7. stoletje). Film so posneli sodelavci ljubljanske TV pod strokovnim vodstvom dipl. arh. Andreja Valiča, ki vodi odkopavanja na tej atraktivni gori.

PD ŠENTJUR — SPOMINSKI PARK

Idejni načrt za ureditev spominskega parka »Resevna« predvideva ureditev spomenika z okolico, zasaditev 88 dreves v spomin na tov. Tita, gradnjo in modernizacijo ceste do spomenika ter pomožnih športnih prostorov, cestno povezavo s Svetino, ureditev II. faze planinske postojanke ter postavitev razglednega stolpa.

POPRAVEK

Popravek podatka v članku Še nau jenou fletn bite, PV 9/81 stran 411: Zofija Grošelj ni bila doma v Dravljah, ampak je bila rojena v Vižmarjih, umrla pa je v Srednji vasi v Bohinju; Mirko Kregar, Vižmarje.

SIGNALI 16/81

Signali so še naprej zvesti planinstvu, ko redno objavljajo to ali ono novico iz planinskega življenja. Tokrat objavljamo na strani 7 kratko poročilo o letošnjem Dnevu planincev na Krvavcu. Poročilo so dodali tudi sliko.

INFORMATOR 1/81

Planinska zveza republike BiH tokrat objavlja uvodnik, v katerem razlagajo namen in pomen Informatorja, namenjenega za potrebe članstva v okviru republike; v nadaljevanju bomo našli poročilo o delu predsedstva PZ BiH in o delu komisij. Potem bomo našli v Informatorju med drugim tudi poročilo o posvetovanju planincev Jugoslavije o varstvu narave, o oblikovanju občinskih planinskih zvez, o obisku planincev v Spominskem centru Josip Broz-Tito v Beogradu, o VI. zletu planincev BiH, zveznem prvenstvu v planinski orientaciji in na koncu še koledar dejavnosti do konca leta.

KRIČAČ RTV

Tudi to glasilo, ki ga RTV izdaja za svoje člane delovne skupnosti, redno posveča ustrezno pozornost planinskemu življenju. 14. letošnja številka objavlja sestavek Frančka Podobnika, novinarja, z naslovom: Dvanajst pogumnih članov na Mont Blancu; v njem opisuje obisk »strehe Evrope«, ki so se ga udeležili nekateri člani PD RTV konec avgusta letos.

ODMEVI Z GORA V DECEMBRU

Prva oddaja v tem mesecu je bila posvečena novicam in informacijam iz planinskega sveta s stalnim naslovom To in ono s planinskega sveta. 11. december bo pla-

ninsko obarvan z Dnevnikom nekega alpinističnega pripravnika. Tekst piše Metod Humar in v preprostem, a prijetnem stilu obnavlja doživetja s svojih alpinističnih »popotovanj« po gorah. To bo že druga oddaja s tem naslovom. Če bo v prihodnjem letu oddaja Odmevi z gora ostala na sporedu, bomo prav gotovo imeli še priložnost prisluhniti Metodovemu pripovedovanju. Tretja oddaja v decembru pa je namenjena cikličnemu razmišljanju o planinstvu, ki smo ga naslovili Planinstvo in družba. Ti teksti so doživeli kar precejšen odmev in je zato prav, če jih vsebinsko nadaljujemo, saj predstavljajo snov, ki je družbeno aktualna, planinstvo pa skuša razčlenjevati z vsemi faktorji, ki nastopajo v naši družbi in zagotavljajo pozitiven razvoj te dejavnosti. In zadnja oddaja v letošnjem letu? Vabimo kar k poslušanju. Bo

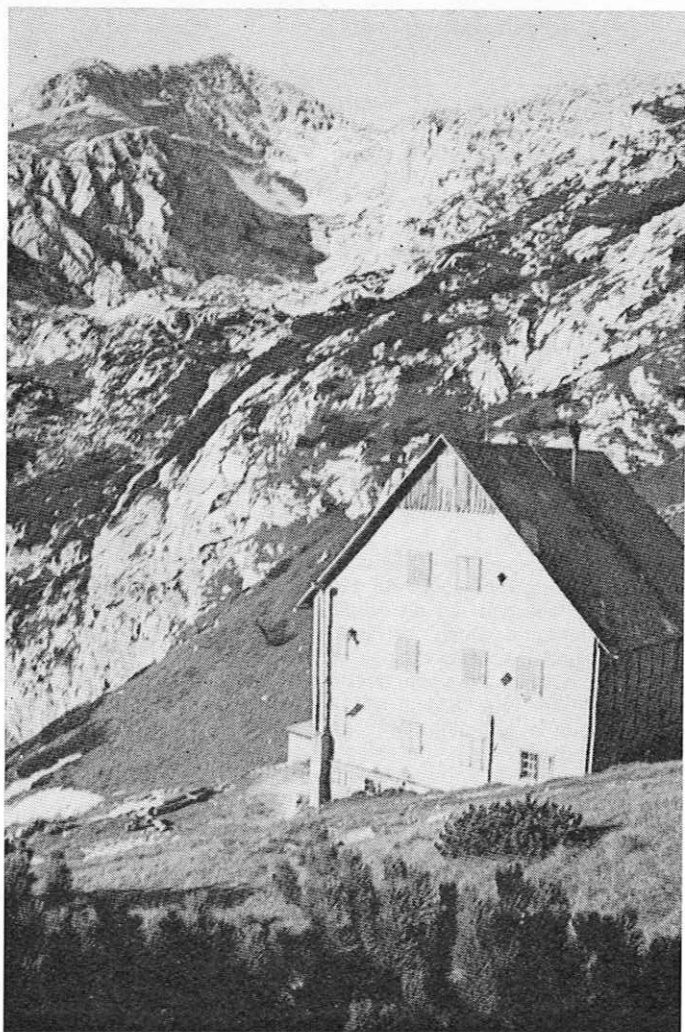
to pač zadnja oddaja in bo seveda lahkotneje zastavljena. In še: Uredništvo si pridržuje pravico, da spremeni morebitni vrstni red vsebin ali pa jih iz opravičljivih razlogov tudi spremeni.

KOČA NA KAMNIŠKEM SEDLU
(JERMANOVA VRATA, 1884 m)
IN COJZOVA KOČA NA KOKRSKEM
SEDLU (1791 m)

Obe ti dve koči oskrbuje Planinsko društvo Kamnik in sta odprti v sezoni od 15. ali 20. junija do oktobra meseca, odvisno od vremena.

Cojzova koča na Kokrskem sedlu ima 45 stalnih ležišč ter 30 pomožnih.

Koča na Kamniškem sedlu pa 22 stalnih in 8 pomožnih ležišč.

Kokrsko sedlo — Cojzova koča 1791 m — v ozadju Grintavec 2558 m

Foto Jože Ftičar

Mihelčičev dom na Govejku

Kojzovo kočo so zgradili leta 1897; Kočo na Kamniškem sedlu pa so postavili 1905. leta, povečali v l. 1953, zdaj pa jo obnavljajo. Obe ti dve znani planinski koči sta v oskrbi PD Kamnik od ustanovitve tega društva leta 1893.

MIHELČIČEV DOM NA GOVEJKU

PD Obrtnik ima dom v oskrbi od leta 1951, pred tem pa je bil lastnik oz. upravljalec Obrtniška zadruga z. o. j.

Prvotno stavbo — stari planinski dom, ki stoji še danes, so kupili leta 1932. Člani, ki so dom odkupili, so se odločili za združno obliko, s čimer so želeli doseči trdno gospodarsko povezanost in jamstvo za uspešno delo. Po vpisu zadruga v združni register leta 1935 in sprejemu sodnega sklepa o lastništvu posestva se je pričelo organizirano delo. Nov dom so zgradili leta 1951 s prostovoljnim delom članov-obrtnikov in njih svojcev.

Dom je postal priljubljena izletniška točka, znana širom po ljubljanski okolici. Dom je imel spočetka obrtniško sobo in tri dodatne sobe z desetimi posteljami. Izletniki so prihajali s kolesi in peš do vzhodja pri Legastiji v Trnovcu ter se povzpeli po kolovozu do doma. Med vojno je bil dom v nemški okupacijski coni, uprava pa v Ljubljani. Med NOB je bil dom pogosto

zatočišče partizanov, h katerim se je priključil tudi tedanji oskrbnik. Nemci so ves inventar odpeljali v Medvode, le nekaj malega je poskril oskrbnik. Med NOB je uprava skrbela za zbiranje prispevkov za internirane člane in njih svojce.

Po vojni so dom začeli popravljati, tedaj je vznikla tudi misel za nov dom in tako je bila otvoritev leta 1951. Delo je več kot 40 let vodil tajnik društva tov. Ivan Mihelčič; leta 1978 je tragično umrl v prometni nesreči. Zaradi njegovih zaslug so dom imenovali — Mihelčičev dom na Govejku in je odprta turistično-planinska postojanka in predstavlja pripravno izhodišče za smeri Govejek—Osovnik—Škofja Loka; Govejek—Osovnik—Sora—Medvode; Govejek—Tošč—Grmada—Katarina—Polhograjski Dolomiti; Govejek—Robež (kmečki turizem).

To področje je opisal že pisatelj France Bevk v romanu »Ljudje pod Osojnikom«; Jan Plestenjak pa je napisal pretresljiv roman Lovrač; pglavitna oseba je lastnik posestva, ki ga je odkupila zadruga. Tudi roman Bogatajevi in Herodež se godita v tem okolišu.

Zmogljivost doma je 28 postelj, odprt pa je vse leto. Do nje drži dobro speljana cesta, ki jo redno oskrbujejo in jo pozimi plužijo.

Informacije: Mihelčičev dom na Govejku, pošta Medvode — 61215, telefon 611 429.

Planinski vestnik, glasilo slovenskih planincev, se je tudi letos skušal približati jedru planinskega dela v planinskih društvih, odsekih, komisijah, planinskih središčih, vse od osnovnih planinskih aktivov do meddruštvenih odborov in zveze. Koliko mu je to uspelo, je seveda odvisno od skupne ocene pa tudi od tega, koliko so se posamezniki in planinska društva oglašala v našem glasilu; koliko je bilo na terenu zanimivega, kar je bilo koristno in da so zvedeli tudi drugi; koliko je bilo opravljenega dela v društvu, odseku, katerega rezultate bodo uživali tudi drugi planinci po Sloveniji. Reči moramo, da je v dopisovanju prisotna velika marljivost, doslednost in tudi skrb, kako na kratko, vendar pa temeljito izoblikovati novico, sporočilo, da bo le-tako našlo pot med najširše sloje bralcev planinskega glasila. Dobrih 270 dopisnikov, takih občasnih pa tudi stalnih, rednih, ni majhna številka. Če nič drugega, pove to, da je naše glasilo pri planincih priljubljeno, da potrebujejo njegove strani za potrditev svojega dela in da torej vestnik opravlja v veliki meri tisto poslanstvo, ki ga je kot glasilo prevzelo že tedaj, ko je nastalo.

Zavedamo pa se, da so še ledine, ki jih bo treba z vašo pomočjo preorati ali pa že preorane vsaj dognajiti, jim dati hraniva, da bodo znova zaživele in si našle tisto potrdilo, zaradi katerega se vsak mesec sproti znajdejo v družbi »rubrik v Planinskem vestniku«. Glasilo pa ne skrbi samo za svojo kakovost, za ažurnost v sporo-

čilih, ampak ga pesté tudi težave, ki jih sicer poznamo in sodijo na gmotno področje. Visoki tiskarski stroški so glasilo stabilizacijsko približale tistim zmogljivostim in tistemu dejstvu, ki ga označujemo z gmotnim položajem in mu, kljub vsej in vsestranski skrbi, nismo kos. In tako nam novo leto nalaga nove skrbi, čez katere pa ne bi mogli, če se ne bi na minulem glavnem odboru Planinske zveze Slovenije dogovorili za novo naročnino Planinskega vestnika. Ta bo za sto dinarjev višja in bo krila le del vse večjih stroškov, ki spremljajo nastajanje vsake številke posebej vse dotlej, dokler ne pride na vaš naslov. Jasno je, da s tako povečano naročnino še zmeraj ne bo mogoče pokriti vseh stroškov glasila, zato bo treba poiskati še druge možnosti tako v okviru Planinske zveze Slovenije, ustanovitelja glasila kot tudi zunaj naše organizacije. Tole priložnost pa naj izkoristim tudi za zahvalo vsem tistim, ki so doslej prispevali denar v korist Planinskega vestnika. Upamo, da ta vir tudi v bodoče ne bo usahnil, saj se je letos nabralo pod tem naslovom kar nekaj denarja, ki je gmotno zadreglo Planinskega vestnika prav gotovo pomagal omiliti. Vsekakor se bomo tudi vnaprej trudili, da bo Vestnik ostal vaš prijatelj, od vseh sodelavcev pa pričakujemo, da bi vanj dopisovali enako marljivo, kot so to delali doslej. Med sodelavce pa vabimo tudi mlajše planince in planinke, saj je prvi poskus lahko že obenem prijetna vzpodbuda za nadaljnje tako delo, ki je med planinci še vedno premalo razširjeno.

Vaš urednik

»S tem, ko naše planinstvo skrbi za rekreacijo, hkrati pogloblja patriotizem, ko postaja nosilec aktivnosti vseh oblik planinskega delovanja, od vodništva do tekmovanja pri orientaciji v naravi in tako prispeva svoj delež k poglobljanju obrambne zavesti našega delovnega človeka.«

(Albert Jakopič-Kajtmir, ob Dnevu planincev v Kamniški Bistrici, dne 12. 9. 1971)

»Letošnji obisk v slovenskih gorah bo spet presegal lanskoletno rekordno številko. Seveda se tega lahko veselimo, ker je v gorah poleg množice zrelih delovnih ljudi vedno več mladih in najmlajših. To je najrentabilnejša dolgoročna naložba v duševno in telesno sposobnost našega naroda, pa tudi zagotovilo za planinsko organizacijo in izziv za njeno nadaljnje še boljše delo.«

(Dr. Miha Potočnik, ob Dnevu planincev na Sviščakih, dne 14. 9. 1975)

»Danes so naše planine izraz svobode človeka, delavca, naroda. Planine so odprto srce, v katerem je prostora za vse, ki imajo radi naravo, njene lepote in vse druge bogate vrednote, ki jih nosijo planine s seboj.«

(Dr. Marjan Rožič, ob XI. planinskem taboru ljubljanskih planinskih društev na Šmarni gori, 1981)

PLANINSKA ZALOŽBA

PRI PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE

61000 Ljubljana, Dvoržakova 9

Vam nudi:

STENSKI KOLEDAR 1982

jugoslovanske himalajske odprave v sliki in besedi

- Cena koledarja je 150 dinarjev.
- Naročila sprejemamo pisмено ali po tel. št. (061) 312 553.
- Koledar pa pošiljamo tudi po povzetju. (Na plačila po položnici pripišite »za koledar«.)
- Ob nakupu najmanj pet koledarjev dajemo 15% rabat.

PLANINSKA ZALOŽBA

PRI PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE

61000 Ljubljana, Dvorčakova 9

Vam nudi:

Za obdaritev najmlajših, imamo na zalogi Slikanico z zanimivim besedilom o prvih pristopih na Triglav — ŠTIRJE SRČNI MOŽJE. Slikanica je izšla v seriji kurirčkovih zgodb. Cena pa je 78 dinarjev.

Na voljo je tudi: Nova izdaja Taborniškega priročnika »Igre«. Cena 80 dinarjev.

Poleg tega imamo na zalogi še naslednje edicije, ki jih priporočamo za novoletno darilo:

Prof. Janko Ravnik:

— Lepa si zemlja slovenska, 750 dinarjev.

Prof. Janko Ravnik in prof. Marjan Lipovšek:

— Odsevi in obličja, 700 dinarjev.

Nejc Zaplotnik:

— Pot, 110 dinarjev.

Tone Škarja:

— Everest 1979, 800 dinarjev.

PLANINSKA ZALOŽBA pri PZS želi svojim cenjenim odjemalcem in vsem, ki uporabljajo na svojih izletih ter turah planinsko, vodniško in orientacijsko literaturo

srečno in zadovoljno novo leto!